

899.962.1(03)
3-82

წულაძედი მკაამე

პროლეტარებო ყველა ქვეყანისა, შეერთდით!

№ 3-4
(2728)
მარტო
პერილი
1929 წ.

პროფესორული გზაგადასვლა

საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის
ყოველთვიური ორგანო.

ბ. ბუაჩიძის, ი. ვაკელის, ე. ლუარსაბიძის, ა. მაშაშვილის, შ. რადიანის და
დ. ტონდელის რედაქციით.

კონსტანტინე ლორთქიფანიძე

593.

ბ რ ა ნ ი *

(რომანი)

ბარნაბამ იცნო დოფინა.

— ზინობეს გოგო ხარ?

— ხო.

— შეგჭამა ხრომ. კი ბატონო-თქვა.

წყრომით გაუსწორა ბესომ.

— სად გირბენია!

— ბალში. სულ არ ცოდნია ლაღოს სირბილი. ბატივით დაბა-
ჩუნობს.

ღიმილი გაიმეორა და მიუბრუნდა ბუჩქებს.

ბუჩქები გაირღვა. ტოტიდან ჩამოსახტომად გამზადილი ლაღო
სწრაფად, დამბლა დაცემულივით გაშეშდა. არ მოელოდა მამასთან
შეხვედრას. დამნაშავესავით მოიხარა და ხალათის სწორება დაიწყო.

*) იხ. „პროლეტარული მწერლობის“ № 2

რუაში მრავალია ისეთი კომლიც, რომელსაც აღდგომამდე გამოეღევა მოსავალი, მაგრამ ისიც კი გაპყიდის ქირანახულს და ხელის მოსათბობ ფულს შემოინახავს.

სალამოთი დაბრუნდებიან ნავაქრი და შეზარხუჭებულნი ღვეხები, შემოიმღერებენ სოფელში და თვალზე-გაბრწყინებულნი ცეცხლის წინ დახსნიან ხურჯინებს. გადმოალაგებენ საპერანგეებს, საკაბეებს, კრელ თავსაკრავებს, იაფფასიან საინებს და სურათებს. კმაყოფილები ჩაჯდებიან კერის პირად. დაიწყებენ საჩუქრების ქებას და განაწილებას.

მოუთმენლად მოელის ამ დღეებს რუას ახალგაზრდობა.

გაჩაღდება გაზაფხულზე შეყვარებულ ახალგაზრდების ქორწილი. აფეთქდება მზიარულება და სოფელში გაიშრიალებს ბედნიერება, როგორც უზარმაზარი შეფოთლილი ქადარი. საყდრის ახლო, დიდი ცაცხვების ქვეშ დაიწყება ჯარობა, აჭიჭყინდება „ბუზიკა“, ახმაურდება ჩალის კოცონზე გაფიცებული დაირა და თავისთავად ათამაშდებიან ფეხები.

ქორივით ჩამოუქროლებს ყელიან წალებში გამოწკებილი ახალგაზრდა, ქალიშვილების მორცხვ წრეს. გულის-ჩიჩულს აათვალთვალებს და მიუთამაშებს ფეხის ცერებზე. შემდეგ ცალ-ფეხზე შეტრიალდება და ხანჯალივით ჩაასობს თვალებს ქალის შეწითლებულ სახეს.

შეირბევა საროს-ტანი ქალისა, ერთხელ კი მოიქნევს ეინიანად კისერს და მერე თანაბრად, როგორც ნავი, შემოკურდება წრეში.

აგერ ისკუპებს წრეში მეორე. ისეთ დაბალ და მაგარ ბუქნას დააყრის მიწას, რომ თანხმობის გუგუნს და შეძახილებს გამოიწვევს მაყურებელში.

მაღალქუსლებიან ფეხსაცმელებზე შემდგარი, ფერუმარულით შეღებილი პატარძლები თავდაპერილობას იჩენენ. დინჯად უკრავენ ტაშს და ქორიკანობენ.

ახალგაზრდების ხმიანი და მდინარესავით გაუთავებელი სიმღერა და სიცილი ცეცხლს უკიდებს მოთამაშეებს.

რომელი მორცხვი ან უხასიათო გაუძლებს ცდუნებას!

ზოგმა სრულიად არ იცის ცეკვა, მაგრამ საერთო მზიარულება ისე შემოისერის წრეში, თითქო ზურგზე ჰკრეს ხელიო. უხერხულად ამოძრავებული ფეხები თავის თავად იგონებენ სათამაშო ფიგურებს.

ყოველმა ქალიშვილმა, რომელსაც სწადია სასურველი პატარძალის სახელის მოპოვება, ჯერ აქ, ჯარობაზე, ცაცხვების ქვეშ უნდა გამოაჩინოს თავისი სილამაზე. აქ უნდა მოიწონონ მისი საქციელი და მიხვრა-მოხვრა. აქედან გავარდება მთელ სოფელში მისი სახელი. მი-

სი სილამაზის შესახებ აქლარუნდებიან გიტარის სიმები, ამდერდებიან
შაირები და არა ერთი და ორი თვალი აედევნება ოცნებით მას.

აქ, ჯარობაზე, დაირის გრილის ქვეშ იყვარებენ ახალგაზრდე-
ბი ერთმანეთს. აქ ირჩევენ სასიძოვებს მოხუცი ქალები, აქ მძღონს
მხოლოდ საშვიარულოდ და შუალამისას, როცა ცაცხვების თანხებენს
ჩერდება მთვარე, ისინი გაიშლებიან თეთრად გაქათქათებულ შარა-
ზე და წაიღებენ ხალისითა და კმაყოფილებით გაქლენთილ მკერდებს.
რუას ახალგაზრდობას არ გაუმართლდა წრეგანდელი მოლო-
დინი.

მათ სოფელშიდაც ჩამოანათა მსოფლიო ომის თვალბმა, დაარ-
ჩია და გადარეკა რჩეული ბიჭები შორეულ ფრონტებზე. უმოსავლო-
ბამ და გადასახადების გადიდებამ მთლიანად მოაღუნა სოფელი.

მართალია, ბევრის ოჯახში მოხადეს ქვევრებს როკები, მოგროვ-
დენ გლეხები მაგრამ ერთი ყანწიც არ გამოცლილა მეფე-დედოფალის
სადღეგრძელოთ. ქორწილის მაგიერ იმ ოჯახებში იმართებოდა ფრონ-
ტზე მოკლული შვილების გამოტირილი.

ცაცხვების ქვეშ იკრიბებოდენ მხოლოდ ბავშვები; მღეროდენ და
პირდაღებულნი ელოდენ უფროსების გამოჩენას. ამაოდ.

სადღეგრძელოების ნაცვლად ისმებოდა შესანდობარი. ქორწი-
ლის ნაცვლად იმართებოდა ქელები.

მესაფლავე პიტახია, რომელიც ყოველი ახალი კუბოს შემოს-
ვენებას საყდრის ეზოში შეჰხაროდა, როგორც გლეხი ტაროებით და-
ყურსულ სიმინდის ღეროებს, უკმაყოფილო იყო მთავრობის კანო-
ნებით.

— კედარი მაინც ჩამოეტანათ მშობლებისათვის! სამშობლო მი-
წაზე დავმარხავდი, ერთი მუქა მიწას თქვენც მიაყრიდით და ცო-
ტათი მაინც მოიჯერებდით გულს. კედარი მაინც გეყოლებოდათ
გვერდით.

გულშემატკივრობით ეუბნებოდა ის მგლოვიარე დედაკაცებს.
წყდებოდა გული პიტახიას. აგინებდა მთავრობას, ნაღვლობდა
რომ ამდენი ოჯახი ატირდა და საყდრის ეზოში დაფენილ საფლავებს
ერთი ახალი სამარეც კი არ შეემატა. სწყინდა რომ მისი მოვალეო-
ბა შეასრულა ქარმა და წვიმამ, რომ არამკითხე და მუქთა მესაფლა-
ვეებმა გაუთხარეს სამარე დაღუბულ რუელებს.

ვისაც ჯერ კიდევ არ მიელო გულგასახეთქი ცნობა, — თქვენი
შვილი გმირულად დაიღუპა მეფის და სამშობლოს სადარაჯოზე, ო-
ისიც სდუმდა. პატივისცემით ეპყრობოდა მეზობლის მწუხარებას და

ყოველ დღით და საღამოთი, კუთხეში მიქცეულ გავხუცებულ ხატს შესთხოვდა შვილის უვნებლად დაბრუნებას.

გლოვის ღრუბლები ჩამოწოლოდა სოფელს. ამიტომ ძლიერ ეუცხოვათ რუელებს როცა დღეს, საღამოს ეამს გაიჭყნეს ერუანას ხმა, ცაცხვებიდან ისმოდა. მცირე ხნის შემდეგ არღნეს კვამლები სიმღერა და მძლავრი გუგუნით გაიშალა შარახე.

— მეიწი აქით ხათუნი.

გადმოსძახა ეზოდან დახუნდარას ცოლმა, ფოტინემ, ქასთან შეკრებილ ქალებს.

— ვინაა ნეტავი?

— ბესოს ვარდენაა. ციხიდან გამოუშვიათ და ქეიფობს.

ქასთან დარჩენილმა ქალებმა დაიწყეს ჩურჩული:

— რაღა გოუბრწყინდა თვალები არღნის ხმა რომ გაიგონა!

— გაიგო ჩემი კურო ქეიფობსო და თავი მოსწონს.

— ვისი, ქალო, ვისი?!

— ხათუნასი.

— ვინ? ვარდენა!?

— ჰო.

— იმიტომ შეპატიებოდა წელან, ცაცხვებთან ჩევიაროთო, ჯარი იქნებაო. ბიძა ქე ყავს მგლოვიარედ.

— მაგისტანა ხუნტრუცა გოგოს სირცხვილ-ნამუსი არ ეკითხება ჩემო ღესპინე.

რამდენიმე მოზარდმა გაირბინა ქასთან. ქალების ყურადღება გიმნაზიელის ფორმაში გამოწყობილმა მიიპყრო.

— ვის მიპროწილებს ღოფინა?

— ბარნაბას ვაეია.

— რამხელა გაზდილა, კი ვერ ვიცანი!

— ნეტავი მაგას, რატომ არ გაიზრდება.

სთქვა ყველაზე უმცროსმა და ორფუთიან კოკას გადახედა.

ცაცხვების ქვეშ მძლავრდება სიმღერა.

მოლზე წამოწოლილი ვარდენა ხმაურობს მთვრალი ხმით.

— დასცხეთ ბიჭებო, დასცხეთ. დეე-დას უტირებ...

ჯილას მძლავრად ჩამოჰკრავს გვერდით მოდებულ მორს და ამღვრეულ თვალებს ჩამოატარებს მოქეიფეთა სახეზე.

მომახურეს მაზარა

ტანში გამაზანალა.

წამოიწყო მექიმ, ნიკიფორე ზვიადაძის შვილმა.

აგუგუნდა ნაფეტვარიძის ბანი და თვალებით ანიშნა დანარჩენებს ხმის აყოლება.

— ნაღობი კი არა, სადათვე ტყვიით აქვს გადავლენილი მკლავი საწყალსო.

რატომაც ეს განმარტება არ გახმაურდა სოფელში. ყველას სჯეროდა რომ ნიკიფორეს სახლში სტრაჟნიკების ხშირად გამოწვეული იყო მხოლოდ და მხოლოდ მექის დეზერტაჟაჟი. ორი დღის ნაქიფარი, ეხლაც ღვინით ვალეშილი ვარდენა თავჩაქინდრული ზის. თითქო დასძლია თვლემას, თითქო ნემსი უჩხელიტეს ზურგზე, ერთბაშად ასწია თავი და წამოიყვია.

— ღვინო.

— ჯან.

უპასუხა პავლიკა — მეარღნემ და ააღრიალა დასაკრავი.

— კორბა გამოსცვალე.

გადასძახა ნაფეტვარიძემ. გასინჯა პატარა ტიკი. სული ჩაბერა და ტიკაში ჩამოწრიტა ნაოკებში ჩარჩენილი ღვინო.

— ღვინო გამოლეულა, ვარდენ.

— აჰ, ღვინო?

გაჭირვებით ასწია თავი:

— დამისხი.

ტიკა გაუწოდა. ვერ მიხვდა ნაფეტვარიძის მომართვას.

მეტი წამოჯდა.

— გვეყოფა, დავიშალოთ.

— რა დროს დაშლაა!

ნაფეტვარიძეს უკმაყოფილებამ ჩამოუარა ცხენის თავივით ჩამოგრძელებულ სახეზე.

— ბიძი,

მიუბრუნდა შორიახლოთ შექუჩულ და ლახტის თამაშში გართულ გოგო-ბიჭებს. როგორც კი დაუკრავს არღანი საცეკვაოს, ბიჭები მაშინვე მიატოვებენ თამაშს და სახის გრეხვითა და მანქვით, მარდად გაუსობენ ფეხებს მოღზე, ათამაშდებიან. უფრო თამამები არღანსაც მიუახლოვდებიან, ღრუჯით გამოსთხოვენ პავლიკა მეარღნეს გამოუტლელ ტიქას, გადაჰკრავენ და ვითომც მთვრალეზივით ფეხებშეშლილნი, ხან ერთ გოგოს წაეპოტინებიან, ხან მეორეს.

ნაფეტვარიძის ძახილზე მოიღრბინა დოფინამ.

— ერთი გაიქეცი ერემოსთან; უთხარი, ნაფეტვარიძემ შემოგი თვალა ეს ტიკპორა ღვინო მანისიგ-თქვა.

უკანასკნელი სიტყვები ვარდენას გასაგონად ჩაილაპარაკა.

— რაო! ნისია-რა სენდისია. დამიპატიებებხართ და ბოლომდე ჩემი დაპატიებულები იყავით.

დაიღრიალა ვარდენამ.

— რა უჭირს კაცო, ერთსაც მე ჩამოვასხამ!

შეედავა ნაფეტვარიძე.

ქართული

— რას ქვია, შენ ჩამოასხამ! ფული არ მაქ ^{ფული} ჯიბიდან დაქმუჭენილი ქალაღდის ფულეები ამოაძვრინა და თვალების წინ აუფრიალა. ნაფეტვარიძე აღარ შედაგებია მეორედ.

— ორ-სამ თვეს ქე მეყოფა საქეიფოდ და...

ხუთ მანეთიანი მონახა და გადაუგდო დოფინას.

— მერე რას იზამ ვარდენ?

გაიღიმა მექი.

— ვა-ვა-ვა, რა ეკატირინებია შენი ქირიმე!

ცმუჯავდა ნაფეტვარიძე და მეძებარ ძალღივით იგრძელებდა კისერს.

— რას ვიზამ და.... ვარდენამ ჯიბისაკენ წაიღო ფული. გადახედა მექის და მუქართ წამოიძახა.

— დე-დას უტირებ...

— ჯან, ჯან,

აუწია ხმა კარგი საჩუქარის მოლოდინით გახარებულმა მერდენემ. მექიმ შენიშნა ვარდენას თვალებში ბოროტი ცეცხლი. ეუცხოვა მისი ხმაც.

— დაჯექი, სად მიხვალ!

— შენც წამოდი ვარდენ. საქმეა.

— საქმეზე ხვალ ვილაპარაკოთ. დღეს კი ვიქეიფოთ, ვსვათ და ვიმღეროთ.

არჯევანიძის ბაღში ვიწვექ მეძინა,
აღმასხანის ქალიშვილი მკლავზე მეწვინა.

შეჭკივლა ყალბი ტენორით.

— ხი-ხი-ხი,

გესლიანად ჩაიცინა ნაფეტვარიძემ და ცალი თვალით გადახედა მექის.

— სიმთვრალით მოსდის თუ განგებ შვრება? ვერ გამიგია, რატომ უნდა ცდილობდეს ჩემთან წაკიდებას! — გაიფიქრა მექიმ: — არა. კაცი ოთხი-ხუთი თვეა ციხეში ზის, საიდან გაიგებდა რომ აღმასხანის გოგო, ხათუნა, მე მიყვარს! ვარდენასაც მოეწონა აღბად და შემთხვევით ახსენა სიმთვრალეში.

დაიმშვიდა თავი.

დალამდა.

ცაცხვების წინ, შარაზე ჩაიარა რამდენიმე ქალმა. სად შეეძლოთ ეზოების წინ მოსაწყენი ჯღომის და ბაასის ატანა, როცა ცა-

ცხეების ქვეშ გუგუნებდა სოფელში მძევლებივით დარჩენილი რამდენიმე ვაჟის სიმღერა.

ერთმანეთს გადასძახეს, თავსაკრავები გაისწორეს და გამოჰყვირეს შარას. — ერთს მაინც შეეხედავთ ვინ არიანო; ბარბანტს, მერყუნებს, შვილის, კარგი თვალტანადი ვარდენას ციხიდან განთავისუფლების ამბავი ყუმბარასავით გასკდა სოფელში.

ახალგაზრდა ქალებს წასძლიათ ცნობის-მოყვარეობამ: — როგორ გამეიყურება, გახდა თუ გასუქდა, ვინ ჩამოჰყვა ქალაქიდან? — ჩურჩულებდნენ ერთმანეთში ქალები. ყველა ეს კითხვები ვერ დააკმაყოფილა ერთმა ჩასეირნებამ. ამიტომ მეორეჯერაც გამოიხიერნეს და როცა ცაცხეებს გაუსწორდნენ, ნაბიჯი შეანელეს.

— ლეკური, ტაში!

დასწყვივლა ვარდენამ. ქალების გამოჩენამ გამოაფხიზლა. მორს ფეხი გაჰკრა და თავმოშწონედ გაშალა ხელები.

ეს ბიჭი კარგად თამაშობს

გაჰყვივის ერთი.

ვა-რა-ლა-ლე

გუგუნებს ნაფეტვარიძის ბანი.

ვარდენამ ცხვირზე ჩამოიწია ბოხოხი. განიერი წრე შემოხაზა და ბუქნაობით გაეშურა ქალებისაკენ.

— თბრილია, დაიმტვრევი.

მიიძახა პავლიკამ.

დამფრთხალი ქალები სიცილით გაიქცნენ. შარაზე დარჩა ერთი მათგანი. თუ ელის ან უთვალთვალებს ვინმეს.

უცებ ვარდენამ შესწყვიტა ცეკვა. თბრილზე დააპირა გადახტომა. ქალი მიხვდა რომ ვარდენამ იცნო ის; გვერდზე გახტა, თითქო მოქნეულ ჯოხს მოარიდა თავი და გაუბედავი ხმით დაიძახა:

— მექი, გადმოდი აქეთ, სიტყვა მაქვს.

სახტად დარჩენილი და ქალის უკადრისობით გაბრაზებული ვარდენა სწრაფად შემოტრიალდა. რამდენიმე წამით გარდაუწყვეტელ მდგომარეობაში დარჩა. მერე კვლავ მიბრუნდა და სიბნელეს, რომელიც მექის და ხათუნას ეხვია, მუშტით დაემუქრა: — საღ წამიხვალ! ხუთი თქვე მე ვიჯექი, ხუთ წელიწადს შენი საყვარელი ჩაჯდება.

— ბორანთან დაგვხვდები. აუცილებლად მოდი. გაუბედურებას მიპირებენ შშობლები.

ჩქარი და შეშინებული ხმით ლაპარაკობს ხათუნა. მექის ხელიდან დასხლეტას ლამოზს.

— ნუ მაჩერებ,

— ორი სიტყვა მაინც მითხარი. რა მოხდა, რამ შეგაშინა?

— მერე. ბორანთან. ეხლა კი წავალ. ქალები შემნიშნავენ რომ ჩამოვრჩი. უბად ამიღებენ!

ხელი გამოსტაცა და გაიქცა.

ქასთან გაჩერდნ.

— დავილაღე.

ქლოშინებს ლადო.

— ახლა მე წავეიღებ.

დოფინამ ჩამოხსნა ზურგიდან ტიკი.

— თლად გაწეპილა ხალათი! ერთ ამბავს დამითევენ სახლში. ძალიან არის დასვრილი?

ზურგი მიუბრუნა დოფინას.

— ამაღამ ნუ შეანიშენებ შინაურებს. ხვალ დილით კი რიონზე გამოგირეცხავ და გაგიშრობ. გავიქცეთ.

მირბიან.

— ვინ იყო ის ქერთამიანი კაცი, დუქანში რომ დაგელაპარაკა?

— რა სულწასული ხარ! ხომ გითხარი, მერე გეტყვი-თქვა.

— სად დაიკარგე ამდენხანს გოგო?

საყდარის ყორეს ხვანჯარის სწორებით მოშორდა ნაფეტვარიძე. ტიკი ჩამოართვა.

— დუქანში არ ქონდა ღვინო, სახლიდან მოიტანა.

იცრუა დოფინამ.

სავსე ტიკმა კვლავ აახმაურა მიყუჩებული სუფრა.

— ბიძია მექი,

— რა გინდა გოგო!

დოფინამ თავისა და ხელების ქნევით ანიშნა რაღაც. სიბნელის გამო მექისათვის შეუმჩნეველი დარჩა მისი მოძრაობა.

— ჰა, სთქვი!

დოფინა მოიხარა, ტუჩები ხელის-გულებით შემოლობა.

— გალაქტიონმა დამაბარა, როცა მამალი მეორეჯერ იყი-ლებს, ერემოს დუქანში ჩამოდიო.

— რომელი გალაქტიონი!

— საგანელიძეო

— რას ამბობ?!!

დოფინას არ შეუმჩნევია, თუ როგორ გადიდდა მექის თვალები საგანელიძის ხსენებაზე. მაგრამ მისმა კილომ აგრძნობინა რომ მექის დასარწმუნებლად საჭირო იყო თქმულის დასაბუთება.

— ღმერთმანი,
დაიფიცა გულმოდგინედ.

— სად ნახე. თვალმა ხომ არ მოგატყუა? არსად წამოგატყდა.

— იმანაც მასთუ დამაბარა. რავა წამომტყდა! ზეჟერი ზეჟეჟა
ლადომ, მაგრამ უარის მეტი არაფერი მითქვამს.

შეიფერა ღოფინამ. მექის არ გაუგონია უკანასკნელი სიტყვები.
წამოდგა. ნაფეტვარიძე მოებლაუჭა მაზარის კალთაზე.

— ამისთანა დროს რაფერ შეიძლება, მექი, სუფრის დალატი!
არ გეკადრება შენ არ მომიკვდე.

ხელის ცეცებით გასინჯა სიბნელეში მექის კიჭა.

— დაგვლოცე მაინც შე კაი კაცო, საყოვლამწინდო დაგვილიე.
მექიმ მოუთმენლად შეარხია თავი.

— ისედაც დიდხანს გავჭირდი სოფელში. კოკა ყოველთვის არ
მომიტანს წყალს, გამიტყუდება და სტრახნიკების ხელში ჩავეარდები.
ვარდენა, ქუთუისს გნახავ.

მისი წასვლის შემდეგ, სუფრა მინელდა. ვარდენა თვლემს. და-
ნარჩენებიც იმდენად დაითვრენ, რომ ნაფეტვარიძის პათეთიური ძა-
ხილიც,

— ღვინო მასვით ხალხო, ნუ მომკალით წყურვილით-ო, მათში
არავითარ აღტკინებას არ იწყევს. ზანტად ატრიალებენ დამძიმებულ
თავებს და გასაცილებლად ეპატიეებიან ერთმანეთს.

ნაფეტვარიძე მაინც არ იტყვის გულს. ათასნაირი ქარაგმებით
ცდილობს სუფრის გამოცოცხლებას.

— ვარდენ, შენი მიცვალებულების ხსოვნას რომ არ წოუქციოთ
კიჭა, ისთე გავათაოთ სუფრა?!

— ჯან,

გამოებზაურა პავლიკა — მეარღნე.

— შენი ჯანის და შენი არღანის დედაც...

შეიგინა გულიანად ნაფეტვარიძე. დარწმუნდა რომ ამხანაგები
არამც თუ სულის საცხონებელს, ეხლა ვაცოცხლებულ მიცვალებულ-
საც არ უსურვებენ დღეგრძელობას.

— ადე, — შეანჯღრია ვარდენა. — სახლამდე მიაცილეთ — მიმარ-
თა დანარჩენებს. თითონ კი ერთ მკლავში ტიკი ამოიდო, მეორე მეარღ-
ნეს გადახვია და სამეგრელოდან ჩამოტანილ სიმღერით გაუდგა შარას.

* *

„მგზავრო შეჭირდი აქ იშოვება კარგი ღვინო და მოსვენება“, —
ყვიროდა ერემოს დუქნის აბრაზე დახატული იმერელი. ამ იმერელს
რომ სცოდნოდა, თუ რა საეჭვო ღირსებისა იყო ერემოს დუქანში

პირველიცა და მეორეც, აქამდე მიატოვებდა უთუოდ თავგამოდებულ ყვირილს.

იმ ოთახში, სადაც შემოღამებული მგზავრები ისვენებდნენ, ზამთარში შინაურ კაცივით შემოდოდა ქარი და სიციხე. —
ფხულში კი ჩამოღლებულ შპალერიდან გამობობლდნენ განძახებები
ბალინჯოები და არა ერთ და ორ ძილის მოყვარულ მგზავრს მოა-
ნატრებდნენ ზამთარს.

გზაზე დიდია მოძრაობა, მოსიარულე ხალხიც ბევრია, მაგრამ
ე. ემო უკმაყოფილოა მაინც.

მედილიენები და მეეტლები მის დუქანთან ასვენებენ და აღე-
ვინებენ ცხენებს წყალს. ამასობაში მგზავრებიც გადაკრავენ თითო
ოროლა ჭიქას, დააყოლებენ მოხარულ კვერცხებს ან ხუთი დღის
უკან მოხარულ დედლის ბარკალს. უცნობები ერთმანეთს გამოეც-
ნობიან, ნათესავეები ნათესავეებს მოიგონებენ და ტკბილი ბაასით და
დამძარბული ღვინით ამოათავებენ დროს.

ზოგჯერ ისეთი მგზავრებიც შემოვლენ დუქანში, რომელნიც
თითო ოროლა ჭიქას, თითო-ოროლა ჩარქქასაც მიუმატებენ და პე-
ლიკა-მეარღნესაც მოითხოვენ. ერემოს უტყუარი გრძობა ადვილად
მიხედება რომ ამის შემდეგ, გამოცდილმა ხელმა ლაზათიანად გაშ-
ლილი სუფრა რომ შეაპაროს ქეიფის გუნებაზე მოსულ მგზავრებს, მათ
არათფერი ექნებათ საწინააღმდეგო.

სწორედ ამ დროს გააბამს ყვირილს მედილიენე:

— დაგვაგვიანდა ბატონებო, დროა დაეძრეთ.

წარმოიშლებიან მგზავრები.

წამოვარდება ერემოც.

— ბიჭო, ორი სამი წუთი კიდო რო დააყენო მაგ შენი „ბე-
დაურები“ ღმერთი გიწყენს? როცა ქეიფის ხოშზე მოვლენ, მანდა-
მაინც მაშინ რო გოუბამ ცხენებს, პაფარზე ხო არ მიგეჩქარება შე
ოჯახქორო!?

— შენ შენი ვაქრობის იმიზა წუხარ; ის კი არ იცი რომ
დანარჩენი მგზავრები მაჩქარებენ. ყველა კი არ არის ქეიფის ხასია-
თზე. მასე რო ექნა ჩემო ძმაო და თითო საათი გავჩერდე დუქანბ-
თან, მულამ ცარიელი იქნება ჩემი დილიეანი. კაცი არ გამეკარება.

გაიმართლებს თავს მედილიენე.

არა მარტო ეს გარემოება ამხედრებდა ერემოს მათ წინააღმ-
დეგ. იყო სხვაც, რომელიც პირველზე მეტ ზარალს აყენებდა მის შე-
მოსავლიანობას.

მისი ღუქნის დაბლა, ათიოდე საეენის მოშორებით, საწვრილ-
მანო სავაქრო გახსნეს გუბელებმა. რამდენიმე ხნის შემდეგ დაიბრუნეს
რომ კოჭის ძაფებით და საპნით, შპილკებით და ქნძისთავებით,
ტარნებით და შაქარ-ყინულით შორს ვერ წავა მათი ეაქრობა. გუ-
ბელებმა ნელი-ნელ ერემოს მსგავს ღუქნად გადააყეთეს და წაწვეს.
სავაქრო. ბიზნიტის ქა

ერემო იცინოდა.

ვინ გაჩერდება მაგ გატყაულებთანო,—მაგრამ გამოჩნდენ მგზა-
ვრები, გამოჩნდა მედილიენეც, რომლებმაც გუბელების ღუქნებთან
„მოიტყბეს“ ფეხი. (ერემოს გამოთქმა) ერთი თვის შემდეგ ღუქნიდან
სიმღერის ხმამაც გამოინავარდა და გაასივა ერემოს გული.

— რავე ვადიბირეს ჩემი მუშტრები!

გაცხარდა ერემო.

ერთ დღეს დაუხვდა მედილიენებში ყველაზე ავტორიტეტულ
მედილიენეს, რომელიც გუბელებთან ჩერდებოდა. დახლთან მიიპატიჟა.
ჩარქვა ვაუხსნა და უსაყვედურა.

— თქვე დალოცვილებო, ათი საეენით კიდე რო ამოიწიოთ
ზევით, ფეხები ხომ არ დატყდება ცხენებს! რალა პირდაპირ გუბე-
ლების კარზე მიაგდებ მაგ. დილიენს! ღერძი გაგიფუჭდა, დიშლა
გავიტყდა, რა მოხდა?!

— ამ ღენის მადლი გამიწყრეს,—ავტორიტეტიანმა მედილიე-
ნემ გააესო და ტურებთან მიიტანა ჭიქა:—თუ ჩემი ბრალი იყოს. იმ
დღეს გუბელების ნაცნობები წამოვიყვანე. იმგენმა მოისურვეს.

— კი მარა, მას აქეთ რავე არ გამეილია გუბელების ნაცნობები
შეკაი კაცო! რავე დევიჯერებ მაგას.

უპასუხა ნალვლიანად ერემომ.

რამდენიმე ჩარქვი ღენით და ბათმანი ქერით შეეცადა გუ-
ბელთა ნაცნობების გამოლევას დილიენებში.

უნუგეშო იყო შედეგი:

მედილიენები და მეეტლეები მიხედენ რომ მათთვის ხელსაყრე-
ლია მეღუქნების ჯიბრობა. რას დაკარგავენ! ორ ტკბილ სიტყვას
გაბრაზებულ მეღუქნების დასამშვიდებლად. სამაგიეროდ ყოველ-
თვის უფასოდ მიიღებენ პირის გასაგრძობელ ღენოს ამ პაპანაქება
სიტყეში.

მთელი დღე ცუდ გუნებაზე იდგა ერემო

— ხაზინების მაგიერ მოჯამაგირე ბიჭებს დაჰყავთ დილიენები.
მაგ წუწყებს ვინ მისცა სინდისი!

გაიცინა გალაქტიონმა.

— მეზობელი სახლები გაჩხრიკეს. ყველას გამოჰკითხეს: — ასეთი და ასეთი კაცი ხომ არ შემოსულა აქო. კარგია რომ იმ ეზოს უკანა კარები გაღებული დაგიხვდა. ყორეზე გადახტომა არ დაგეძინდა? — უკანა კარები შენიშნავენ შენი სეირნობის უწყესო საშუალებას. — გაიცინა იცის სად გათავდებოდა მათი ცნობისმოყვარეობა.

მაგდანას შავგვრემანი, ოღნავ შენაოქებულები სახე განათდა როგორც მზე-შემოსწრებული ჩერო.

გალაქტიონი დაბრუნდა. გალაქტიონი კვლავ მათთან არის! მაშ დარეკე სიხარულო შენი დიდი ზარები, რომ შენმა იმედიანმა ხმებმა შემოჰკრიბოს გაფანტული მებრძოლები ჩვენი ჯგუფისა, — ფიქრობს მაგდანა.

— რუსეთში დიდი მღელვარებაა. თუ ომის პირველმა წელმა სასტიკი დამარცხება არგუნა ყოველგვარ პროლეტარულ და პარტიულ ორგანიზაციებს, შემდეგმა წლებმა გარკვევის და გამოფხიზლების გზაზე დააყენა მშრომელთა მასები. ომის გახანგრძლივებით გამოწვეულ ეკონომიურ კრიზისებს, ხშირ და მრავალრიცხოვან გაფიცვებით პასუხობენ მუშები. მეტადრე რუსეთში, სადაც ყოველი ეკონომიური გაფიცვა აშკარა პოლიტიკურ ხასიათს ღებულობს. ჩვენმა პროპაგანდამ მძლავრად შეუწყო ხელი ფრონტებზე და ყაზარმებში დისციპლინის დარღვევას. ჯარში იზრდება უკმაყოფილება. არის შემთხვევები უფროსებისადმი არ დამორჩილების. დეზერტირობა ჩვეულებრივ მოვლენად იქცა. შესაძლებელია რომ არმია სტიქიურად მოიხსნას ფრონტიდან, დასტოვოს თხრილები და თავისი მშის, სხვა ქვეყნის მშრომელთა მკერდისაკენ მიმართულ ხიშტებს უფრო სწორი მიმართულება მისცეს, გამოილაშქროს ორთავეიან არწივზე.

— ასეც მოხდება!

შესძახა მაგდანამ.

გალაქტიონმა რაღაც სხვანაირად, მაგდანასთვის გაუგებრად გაილიმა.

— გალაქტიონ, შეუძლებელია რომ ისევ ძველ კალაპოტში შეაბრუნო ნაპირებ-გადმოლახული მდინარე!

კაცმა კვლავ განიმეორა ღიმილი, — ეხლა უკვე მაგდანას სიტყვებზე, რომელშიდაც მოსჩანდა უზომო რწმენამდე მისული აღამიანი.

— მართალია, მაგრამ ბევრს არ ესმის ეს უბრალო ქეშმარიტება. ცდილობენ.

— შენ ხომ გჯერა რომ ცდა უშედეგოდ ჩაიარს?

— შენც ხომ გჯერა რომ ეს ცდა აფერხებს მდინარის საესებით გაშლას და გადმოხეტას.?!
—

აჩქარებით, ოდნავ წყრომით ჩაილაპარაკა გალაქტიონმა.

— მენშევიკების შემთანხმებელი ბუნება სავსებით გამოაშკარავდა ომის საკითხში. მათის წყალობით, დღევანდელი პროლეტარული ვაფიციების ხაზი ბუნდოვანია პროლეტარიატისათვის, რაზედმე და მოკიდებულების საკითხში მისი შეხედულება არ არის ჩამოყალიბებული კარგათ.

— პროლეტარიატს აქვს 1914 წლის, პირველი ნოემბრის მანიფესტი ომის შესახებ.

— და საუბედუროდ ჰყავს ისეთი ბელადებიც, რომელნიც ალტაცებაში მოდიან მეფის ჯარების გამარჯვებით!

გააწყვეტინა გალაქტიონმა.

— ომმა უდიდესი იდეური კრიზისი წარმოშვა სოციალ-დემოკრატიის რიგებში. ამ კრიზისმა ორ ბანაკად გაჰყო ის; ერთის მხრით ვდგევართ ჩვენ, ბოლშევიკები, ომის შეწყვეტისა და რუსეთის დამარცხების მსურველნი. მეორე ბანაკს, ობორონცები, ომისა და კოალიციის გამარჯვების მომხრენი შეადგენს. ამ ბანაკის სულის ჩამდგმელნი მენშევიკები არიან. ობორონცების მიმართულებას მიჰყავს პროლეტარიატის საკმაო ნაწილი. მაგ გამყიდველების მეოხებით, ჯერ კიდევ ვერ შეუგნიათ, რომ ომის გამარჯვება ცხრა კლიტულში გამოამწყვდევს რევოლუციონურ მოძრაობას. რა არის ჩვენი დაკვირვითი ამოცანა დღეს? ბრძოლა, ბრძოლა და ბრძოლა მენშევიკური გავლენის მიმართ მუშებზე. საქართველოში დღეს დღეობით დიდია ეს დამლუპველი გავლენა. არ კმარა მარტო კაპიტალისტების მძარცველობაზე ლაპარაკი, საჭიროა დაეანახოთ მშრომელ ხალხს მენშევიკების და პატრიოტების სიყალბე და გადაგვარება.

ქერა თმისან მოაგონდა მენშევიკების უკანასკნელი კრება, რომელსაც მოწინავე მუშებიც დაესწრენ.

— ამხანაგებო...

გაჰკიოდა ისტერიულად მენშევიკების მომხსენებელი. თითქო ეშინია მარტო სიტყვებზე დანდობაო, რაც ძალი და ღონე ჭონდა იჭნედა ხელებს, იმანჭებოდა და ცდილობდა სიტყვების გამომსახველობის გაძლიერებას.

— შინა-პარტიული უთანხმოების გაშწავლება დამლუპველია ეხლა ჩვენთვის. რა დროს ლაყობაა, როცა გერმანიის არტილერიის ყოველ ოცდაათ ყუმბარას, ჩვენი ჯარი მხოლოდ ერთი ყუმბარით პასუხობს!

აქ მომხსენებელმა აუწია ხმას. არ ეყო. ჩაუწყდა. ორივე ხელის თითები სამჯერ გააფრიალა კრების წინ.

— გერმანია!

შემდეგ საცოდავად ასწია საჩვენებელი თითი და დაიკბინა.

— ჩვენ! ხომ ხედავთ რა საშინელი პროპორცია არის!

წყალი მოსვა და განაგრძო:

— ჩვენი ციხე-სიმაგრეები ეცემიან და ერთი მგობრზე მკვლავლად

მტრის ხელეზმით. ჩვენი ფრონტები განიცდიან საომარი იარაღების, ყუმბარების სიმშვილს. სამხედრო სამრეწველო კომიტეტები მოწოდებულნი არიან ამ ნაკლის შესავსებად. ჩვენ ვალდებული ვართ დაუქიროთ მხარი მათ შედგენას. მოწინავე მუშებო, აუცილებელია თქვენი წარმომადგენლების წარგზავნა და მონაწილეობა კომიტეტებში. გერმანელ მუშების პატრიოტიზმი აიღეთ მაგალითად.

— ისინიც თქვენისთანა გამყიდველებით არიან მოტყუებულნი. ესროლა რეპლიკა საგანელიძემ.

— გამყიდველები და სამშობლოს მოღალატენი თქვენა ხართ. გადავიდეთ ეხლა...

მენშევიკი გაჩერდა. შეხტა და უფრო ჩქარა აიქნია ხელები, თითქო ეხლა გაიგო რეპლიკის შინაარსი და იწყინა. პასუხი დაუკმაყოფილებლად მოეჩვენა და ისევ რეპლიკას დაუბრუნდა.

— ვინ! ჩვენ ვართ გამყიდველები? ვკითხოთ კრებას, თუ ვინ...

ტუჩები მოიკვინტა. კრებაზე მუშების უმრავლესობა ბოლშევიკებს თანაუგრძნობდნენ. მომხსენებელმა სწრაფად აუხვია გვერდი სახიფათო გზას.

— თავმჯდომარე, — მიუბრუნდა მაგიდას: — ხელს მიშლიან. ასეთ პირობებში მე არ შემძლია მოხსენების გაგრძელება.

თავმჯდომარემ დარეკა ზარი და წესიერება მოითხოვა.

გალაქტიონს გაელიმა.

განა მარტო ოთახებში ამყარებენ წესიერებას მენშევიკები?

აქ მან გაიხსენა საპირველმართო დემონსტრაციის მოსამზადებელი კრება.

— ყოველგვარ დემონსტრაციებს და გაფიცვებს უწესობა შეაქვს ჩვენს მუშაობაში, ხელს უშლის პატრიოტული გრძნობის გაღვივებას, ომის გამარჯვებას!

აცხადებდნენ მაშინ მენშევიკები.

ამბობდნენ, ყველა არ თანაუგრძნობს ამ შეხედულებასო.

რამდენიმე მათგანი კიდევ დაესწრო ბოლშევიკების კრებას. ხელიც კი აუწიეს საბოიკოტო რეზოლიუციებს, მაგრამ როცა სთხოვეს რეზოლიუციებზე ხელის მოწერა, მაშინ განაცხადეს:

— ჩვენ თავს ვიკავებთ. ჯერ ჯერობით არც იქ ვაძლევთ ხმას, არც აქ. დაფიქრდებით.

— ყველა გაზეთები თქვენს ხელშია. რამდენიმე სტრიქონი ჩემ
ზოლიუციების შესახებ ან ჩვენ მოგვითავსეთ, ან შენ დასწერე
მიმართა საგანგებოდ ერთ ცნობილ მენშევიკს, *უბრალოდ*
სადმი ლოიალურად განწყობილს. *სიკ... იქ... იქ...*

— მე კაცო... ხომ იცი პარტიული დისციპლინა;

აიჩნა მხრები ცნობილმა მენშევიკმა.

ყველგან, სადაც კი შეგროვდება რამდენიმე მუშა, გაჩნდება
ტრიბუნა. ტრიბუნაზე ავარდება მენშევიკი. მენშევიკს აღმოხდება
მზურვალე დიფერამბები, მიძღვნილი სამხედრო-სამრეწველო კომიტე-
ტებზე. დიფერამბები გადაიქცევა მოწოდებად და ასე შენდება ის
მაღალი, დამპალ საფეხურებიანი კიბე, რომელზედაც აპირებენ პრო-
ლეტარიატის გამოტარებას მენშევიკები.

ქერათმიანის ფიქრები ისევ პირველ კრებას დაუბრუნდა. მან
იცოდა რომ იმ კრების უმრავლესობა ემხრობოდა ზოლშევიკების
ხაზს. ქერათმიანმა თავის სიტყვაში ვრცლად დაასაბუთა სამხედრო-
სამრეწველო კომიტეტების რეაქციონური შინაარსი და მოუწოდა
ზოიკოტისაკენ. შეიტყვეს თუ არა მენშევიკებმა კრების განწყობილე-
ბა, აჩოჩოლდენ, აშფოთდენ და ზედი-ზედ ხუთი საუკეთესო ორა-
ტორი გამოუშვეს ტრიბუნაზე.

— ამხანაგებო, ეს საკითხი წინასწარი გაცნობის მიზნით იყო
აქ დასმული. ხვალ კი საკითხი პროფკავშირებში გადაიტანება და იქ
გადაიჭრება საბოლოოდ.

გაიძახოდა ერთი.

— აქ გამოტანილ რეზოლიუციას არავითარი მნიშვნელობა არ
ქნება;

ამბობდა მეორე.

— ნუ წამოეგებით პროვოკაციას!

ლრიალებდა მესამე.

— კრებას დახურულად ვაცხადებ,

აწკარუნებდა თავმჯდომარე ზარს.

ბოლოს აღაპარაკდა მოხუცი, დარბაისელი მენშევიკი, რომე-
ლიც ქუჩის ნაცვლად თავისი გრძელი წვერებით ახდენდა გავლენას.
რეზოლიუცია ჩაშალეს.

ქერა თმიანმა მოიგონა სოფლის მიტინგები, სადაც უკმაყოფი-
ლო გლეხებს სახელმწიფო სათათბიროთი უმასპინძლებოდა მენშე-
ვიკები... სათათბირო აღჭურვილია ძალითა და უფლებებით. მისი
სიტყვა ძილის მადას უკარგავს იმპერატორს. მას შეუძლია დახმარე-
ბის აღმოჩენა თქვენთვის, გლეხებო; მაგრამ იყავით წესიერნი, ხელე-

ბით ნუ მიესვენით, თითებს ნუ დაისვრით. დანაჩანგალით მიირთვით თქვენი კუთვნილი შეღავათები; — დანაჩანგალი სახელმწიფო საბათ-ბიროს სოციალ-დემოკრატიის ფრაქცია იყო.

გლეხებმა არ იციან დანა-ჩანგალის ხმარება, არც უნდათ შეი-წავლონ. მათ შიათ და სწყურიათ და კარგად იციან, რა უნდათ. მირთმეულ საქმელს, ოღონდაც მსუყე იყოს ის, არ უნდათ დაელოდონ ვისი თვისება. განაყოფიერებს დასუსტებულ სხეულს...

კარგი და ნამდვილი რევოლუციონერები მხოლოდ სახით თუ განირჩევიან ერთი მეორესაგან.

ეს უთუოდ ნაყოფია კლასის კოლექტიურ ნების-ყოფისა, რომელიც კარხანობს მათ მოქმედებებს და სურვილებს.

კარგი რევოლუციონერისათვის არასდროს არ დადგება საკითხი ამა თუ იმ ამბოხების ან გაფიცვის მიზანშეწონილების ან დრო-ულობის შესახებ. ყოველნაირი ტალღა მშრომელთა პროტესტისა, ყალიბში ჩასმული და სახე გამოკვეთილი, გამართლებულია, თუნდაც ოცდაათ დროშიდან, რომელსაც ეს ტალღა ვადმოაფენს თავის ქოჩორზე, ერთიც ვერ მიიტანოს დანიშნულებისამებრ. ცამეტი წლიდან, როცა პირველად შეადგა ქარხანაში ფეხი, იცოდა ეს ქერათმიანმა. იცოდა და ოცდაექვსი წლის განმავლობაში გამოჰყავდა მუშები დემონსტრაციაზე და გაფიცვებზე, მიუძღოდა შეტაკებებში.

ისინი მარცხდებოდნენ, მაგრამ ქერა თმიანმა იცოდა ისიც, რომ თითველი წვეთი სისხლისა, თითველი კენესა, რომელიც ვადმოინთხევა მშრომელთა მკერდიდან არ იკარგება არას დროს. ის საშინელი სისწრაფით გროვდება და იზრდება სადღაც, რომ კიდევ ერთხელ და უკანასკნელად ვადმოინთხეს ისეთი სიმძლავრით რომ შემდეგ არ დასჭირდეს განმეორება.

ეს წამი ახლოა. ირახმება ჩვენი მუშებიც რუსეთის იმპერიის მრავალტომიან მშრომელებთან ერთად. ამ დროს...

ქერა თმიანი წამოდგა. აღელვებით დაიწყო სიარული ოთახში. ...ამ დროს მენშევიკების წყალობით იზრდება და იკარგება მეტრძოლი სახე რაზმებისა: ცარიზმის, თვითმპყრობელობის დროს უკრძალავენ მუშებს გაფიცვებს და დემონსტრაციებს. რკინისგზებზე წესიერებას ამყარებენ...

ნაბიჯი ააჩქარა.

კარგი რევოლუციონერები მხოლოდ სახით თუ განირჩევიან ერთი-მეორისაგან. ბიოგრაფიები ეგზომ ჰგვანან ხშირად ერთმანეთს, როგორც ერთ ქარხანაში, ერთი ყალიბში ჩამოსხმული თოფები.

ჩემი ქერა თმიანიც ერთი იმ კარგ ბოლშევიკთაგანი იყო, რომელსაც ერთი და საუკეთესო რამე ასწავლა ქარხანაში ვატარებულ-

მა ოცდასამმა წელმა: არ დაეწყო რჩევა და ფილოსოფიისობა რეზონანსის შესახებ, რომელსაც უკარნახებდა მას რეალური მდგომარეობა და კლასიური ინსტიქტი.

— რუსეთი სხვაა. საქართველოში მენშევიკებს განუხლებიათ მუშებზე. ბოლოს და ბოლოს მათთან გვეერთებს ახლობა, მისი მუშის დამოხობა; კავშირის გაწყვეტა არც ისე სასარგებლოა ჩვენთვის, როგორც შენ გგონია.

წამოცდა ერთხელ მაგდანას.

— არავითარი თანამშრომლობა.

მიუგო ქერათმიანი. უმაღლე დაუმატა: — სხვასთან არ წამოგცდეს მასეთი სისულელე, თორემ სასაცილოდ ავიგდებენ. მენშევიკების უკანასკნელი გამოსვლები პოლიტიკური ალღოს დაკარგვის საუკეთესო ნიმუშია...

— ცარიზმის, თვითმპყრობელობის დროს...

ჩურჩულებდა ქერათმიანი და დაუდევრად თესავდა ნაბიჯებს ოთახში.

მთავრობის რეპრესიები განსაკუთრებული სიმძლავრით სდევნიდა ბოლშევიკებს.

რიონის სადგურმა დაარწმუნა ქერათმიანი რომ ქუთაისში გაჩერება სახიფათო იყო მისთვის.

— რახან კვალი აიღეს, არ მომასვენებენ.

გაიფიქრა მან. გადასწყვიტა რამდენიმე დღით განშორებოდა ქალაქს და წასულიყო თავის სოფელში, — ნაწაბლარში. მაგდანამაც გამოსთქვა წამოსვლის სურვილი.

ნაწაბლარი ოცდახუთი ვერსით არის დაშორებული რუადან. რამდენიმე ათეული ქობი ისე უსწოროდ მიკვრია პატარა ქედის კალთებს, თითქო ასელა განუზრახავთ ზედ, მაგრამ წელი ვერ აუტანიათ. დაკლაკნილი აღმართებიანი ბილიკი ადვილი ასაღებია ნაწაბლარის პატარა იმერულ ცხენებისათვის და უფრო პატარა, ჩოჩიალა ურმებისათვის. რაც შეეხება დილიჯანს ან ეტლს, კიდევ რომ უდგებოდეს სოფელს, მაინც არ ეყოლებოდა მგზავრები.

ნაწაბლარე გლეხისათვის, ფეხები მისთვის გაუჩენია „ღმერთს“ რომ უფასოდ ატაროს თავისი სხეული.

ჩვენს ნაცნობ მგზავრებს ერემოს დუქანში უნდა გაეთიათ ღამე. დილით იშოვიდნენ ცხენებს და კარგ სამგზავრო ამინდსაც.

ქერა თმიანი დამშვიდდა.

— დავბრუნდებით თუ არა სოფლიდან, გაათვრებული კომპანიები უნდა გავაჩალოთ ომისა და კომიტეტების წინააღმდეგ. არ კმარა მენშევიკების კრებაზე გამოსვლები. საჭიროა გავავრცელოთ ჩვენი პროკლამაციები მუშებში და ჯარში.

მომავალ მუშაობაზე ფიქრმა უფრო და უფრო დააშფიქდა. ნახევარი საათის შემდეგ კი, როცა ერემოსთან გავიდა (ცხენების შესახებ მოსალაპარაკებლად, მექის სოფელში ყოფნა გაიგრძელდა) კახური ლით გაუბრწყინდა თვალები.

მეტი დაიბარა, ტანტზედ წამოწვა და ციმბირიდან მგზავრობის დროს მომხდარ შემთხვევების მოყოლა დაიწყო.

— ... სიჩქარის და უსინათლობის გამო ქობში ვერ შემიღებეს კარგათ თავი. საღებავიც გამოგველია. საღ ვიშოვიდით სოფელში! ამიტომ გადავიპარსე სულ და გამოვემგზავრე. სამი კვირის შემდეგ სამარაში ჩამოვედი. ამ საღგურს ეძნელება ჩემისთანა „მგზავრების“ გამოტარება. გაჩერდა თუ არა მატარებელი, შევეარდი უბორჩიაში.

რალაც შემთხვევით ქული მოვიხადე და სარკეში ჩავიხედე. ელდა მეცა. ვავშეშდი. მაგრამ იმდენად სასაცილო შესახედავი ვიყავი რომ გამეცინა.

სამი კვირის მგზავრობამ და სიხარულმა სრულიად გადამავეწყა თმის თვისება. არ დავიწყებოდა ის ჩემს თავს. ისეთი წითელი თმა გაფურჩქნულიყო ზედ რომ გეგონებოდა ცეცხლი ეკიდებოა.

ნახშირივით შავი წვერ-ულვაში, ნახშირივით შავი წამწამები და წარბები... და ასეთი თავი! უფრო სასაცილო გრიმს, ვერც ერთი ცირკის კლოუნი ვერ მოიგონებდა.

სადგურზე გამოსვლას ვერიდები. კიდევ რომ გამებედა, რაც უნდა სულელი პარიკმახერი მენახა, მაინც გაიკვირებდა ჩემი სახახაობით.

ერთი საათიც რომ ეფიქრნა, მაინც ვერ მონახავდა თავის მუშტრებში ისეთს, რომელსაც ჩემნაირი თავი და წვერ-ულვაში მიეტანოს გასაპარსავად. აღმოაჩენდა რალაც შეუსაბამობას. მე შენ გეტყვი და თხოვნები და ქრთამები დასჭირდებოდა აღმოჩენის გასაწადლებლად. ერთი თვალის მოქნევა იქვე მღგომ ქანდარმისათვის და გათავდა.

მესამე კლასის პარიკმახერი მიიღებდა ჯილდოს და პირველი კლასის დარბაზს. მე კი მეორე კლასის კუბედან ისეთ დარბაზში გადამაბრძანებდნენ, საიდანაც დაკითხვის დროს თუ გამოგიშვებენ გარეთ.

ვარჩიე, დამეცეა რაგორმე თავი აღმოჩენების მოყვარულ თვალებიდან, ჩამოვიფხატე კუდი. არ ვიშორებ არც დღეს, არც ღამით.

ვცდილობ დაუახლოვდე ვინმეს კუბეში. მარტო მობუზული და განცალკევებული ჯდომით მივიპყრობ ვინმეს საექვო ყურადღებას. ვათვალერებ თანამგზავრებს. ჯერჯერობით ვერავინ შევარჩიე. მეტად არა სიმპატიური იერი მქონდა

და ყველა გამიბრბოდა. არ მახსოვს რომელ სადგურზე ჩემს კუბურში შემოვიდა ვილაც რუსი ოფიცრის ქვრივი ორი პატარა შვილით, ქალ-ვაჟით.

ბავშვების მხიარულმა გამომეტყველებამ და ცხელმა დასწრებამ წმუნა, რომ მათთან დაახლოება არ გამიძნელდებოდა. მათი შემწეობით გავეცნობოდი დედსაც, სამივეს შემწეობით კი მხიარულ ოჯახს შევექმნინი ვარეშების თვალში და რამდენიმე იქვიან შემოხედვას მაინც ავიცილებდი.

ვეძებ შესაფერ შემთხვევას.

— კრენდილი, კრენდილი.

შემოაკივლა დერეფანს ბიჭმა.

— მამა, კრენდილი!

დაფაცურდა ვაჟი. ხელის-გულეები ააფართხუნა დედის მუხლებზე.

ქვრივმა დაუძახა გამყიდველს.

— ხურდა რომ არ მაქვს?!

წაილაპარაკა გამყიდველმა და უმწეოდ დახედა სამმანეთიან ქალადს. გავიკარი ჯიბეზე ხელი. ორი აცმა კრენდილი ვიყიდე და ბავშვებს გადავეცი.

— რატომ სწუხდებით;

— რას ამბობთ ქალბატონო, რა შესაწუხებელია! მეტის-მეტად მშვენიერი ბავშვებია. თქვენი შვილებია?

— დიახ.

გაილიმა დედამ. ხელი გადაუსვა თავზე ვაჟს და უთხრა:

— მიშა, მადლობა გადაუხადე ბატონ ბიძიას.

ვაჟმა შემომხედა, გამიცინა და სწრაფად, თითქო თავში ჩართყესო, დამიქნია თავი.

ბავშვები დამიახლოვდენ; დამიწყეს თამაშობა. ერთი ჩემს მუხლებზე ცხენოსნობდა, მეორე კისერში მხვევდა ხელებს და წაქცევას მიპირებდა. მეც ავეყვი. უვილანი გულიანად ვიცინით.

დედა უწყურება ბავშვებს:

— ნუ აწუხებთ, მოშორდით. რა ვქნა არ ვიცი, — მოშორეთ მე: — ძალიან გაცელქდენ. წამით ვერ ვაშორებ თვალს, მშვენიერია რამე არ ღაიშავონ;

— ცელქობა არაფერია ქალბატონო: ყოველი ნიჭიერი ადამიანი ბავშვობაში ცელქი ყოფილა.

ვამწვიდებ მე და ანგელოსებს ვადარებ ბავშვებს.

ხუთი ექვსი სადგურის შემდეგ ისე შემეჩვივნენ რომ გარეშეს, მართლა მათი მამა ვეგონებოდი.

უცრად შევნიშნე, რომ ვაჟი ეჭურჩულემა დედას და ჩემსკენ
ათითებს. დედა ჩურჩულითვე ეუბნება უარს.

ვაჟი ეჩინიანობს. იცრემლემა.

— რაღაცას ვთხოვთ მგონი.

— არაფერს ბატონო.

მითხრა დედამ და წყრომით გადახედა შეილს.

— მინდა!

ნერვიულად წამოიძახა ვაჟმა და ფეხები დააბაკუნა.

— სოფელში მყავდა ბატონო... უკაცრავად თქვენი...

— პეტრე სერგეისძე,

უთხარი რაც მომადგა ენაზე.

— პეტრე სერგეისძევე, ბებიამ გაანებებინა ბავშვები! ყოველგვარ
წადილს, ყოველგვარ სურვილს დაუყოვნებლივ უსრულებდა. ისე მიე-
ჩვიენენ ნებებობას რომ სული წაიღეს. ამოიჩემებენ რამეს; თუ არ
შეუსრულებ, ტირილით გასკდებიან!

ვაჟი მოებლაუჭა დედის კალთებს.

— მომეცი,

დედა კვლავ მოიხარა და დაუწყო ჩურჩული.

ვაჟის ამრეზილმა სახემ მიმახვედრა, რომ მასზე ვერავითარი
გავლენა ვერ მოახდინეს დედის საბუთებში.

გადაკოტრიალდა იატაკზე და გააბა გულშემზარავი ღრიალი.

დედამ შემომხედა შეწუხებული სახით.

— სულელია. ისეთ რამეს მოიწადინებს, რომ სირცხვილში ჩა-
მაგდებს უცხო ადამიანის წინაშე.

— მაინც!

— ქუდი ამოიჩემა.

ქუდი! რა ქუდი? სიმწრის ოფლმა გადამასხა. მივხვდი. ვაი ამ
მიხვედრას! ჩემი ბოხოხის ქუდით იყო მოხიბლული პატარა ვაჟი.

ბავშვის ტირილმა მიიპყრო კუბეში მყოფთა ყურადღება;

— რა ატირებს?

იკითხა ერთმა.

ჯანდაბან, ვფიქრობ მე. ვაი შენს ბებიას, რომელმაც შეგაჩვია
ნებებობას. ამდენ ხალხში როგორ მოვიხიდი ქუდს! როგორ ვემსხვერ-
პლები ვიღაც მჩხავანა ბავშვის სულელურ ეჩინიანობას.

ჩემს პირდაპირ სტუდენტი ზის. ისე გატაცებით ლაპარაკობს
ომზე და სამშობლოზე, რომ უთუოდ ქეშმარიტ რუსთა კავშირის
წევრია. ქუდი რომ მოვიადო, რომელ ბრიყეს არ ჩააფიქრებს ჩემი
თავი. ცხელ-ცხელ ამბებში, რომელსაც სტუდენტი უყვებოდა.

თანამგზავრს, ციმბირიდან პოლიტიკური ტუსალების გამობრუნაც
ახსენა.

ცეცხლი რომ მოეკიდოს ქუდს, მაინც არ მოვიხდი. არა და,
ღრიალებს განებივრებული ვაჟი. ორმა თუ სამმა მგზავრმა ნახსენებ
ქუდი მიაწოდეს. ზედაც არ შეხედა.

დედამ შეუმჩნეველი მუჯღუგუნე უთავაზა შეილს და მომი-
ბრუნდა:

— ბოხოხი არ უნახავს, მისთვის ჯიუტობს პეტრე სერგეის-ძე-
წყეულო ბოხოხის ქუდო! წყეულო ბავშო. უნდა მოვისაზრო
რამე. დაყოვნება არ შეიძლება. — რა მოხდა, დაუთმეთ ერთი წამით
თქვენი ქუდი? ვკითხულობ მე მგზავრების სახეზე.

იშვითათად ჩაეარდება კაცი ასეთ სულელურ და უხერხულ მდგო-
მარეობაში.

გავიკეთე ღვთაებრივი ღიმილი და დიდი თავაზიანობით
უთხარი დედას:

— ქალბატონო, ბოდიშს ვიხდი რომ ვერ ვასრულებ თქვენი ვა-
ჟის თხოვნას. გავცივდი. საშინელი სურდო მაქვს. ერთი წამითაც
ვერ ვიშორებ ქუდს.

ამოვიღე ჩემი მშვენიერი გერმანული საათი და თავის შესაქცე-
ვად მივეცი მტირალს. ისე დადუმდა მისი ბეზია, როგორც ის სა-
ათი იმ დღიდან. საათს ვინ დაეძებს. ვაჟის ყოველი გამოხედვა ჩემს-
კენ მანერვიულებს და მოთმინებას მიკარგავს. მგონია, აი ეხლა კი
აიჩემა ქუდი—მეთქი.

ბაქაში დარჩენ. მეტად თბილად გამოვემშვიდობეთ ერთმანეთს
და დაეშორდით. თავისუფლად ამოვისუნთქე. სადგურზე სამართებ-
ელი ვიყიდე. დაიძრა თუ არა მატარებელი, ჩავჯექი „უბორნიაში“ და
დავიწყე თავის პარსვა. ვერაფერი მოუხერხე კეფას, ვერ მიუყენე
სამართებელი. დავისისხლიანე თავი.

სარკის წინ ტრიალში სრულებით გადამევიწყდა რომ უბორ-
ნიაში ვიყავი, სანამ ვილაცამ მძლავრად არ მოარტყა წინელი კარებს.

— რა გაუთავებელი დაემართა მაგ ოჯახქორს!—მოუთმენლად
წაილაპარაკა ვილაცამ.

პარსვა მივატოვე, ქუდი მაგრად დავიხურე. იატაკი მივასუთთა-
ვე და შარვლის სწორებით გამოვედი გარეთ.

ერთი კი შემომხედა გამგებლებული თვალებით დაბალმა, ჩაპოგვა-
ლებულმა მოსკოველმა ვაჭარმა და თავგვივით სდურთა თავი კარებში.

უთუოდ დიდხანს ვალოდინე და ძალიან გაუჭირდა საწყალს.
უბორნიაში რამდენიმე რიგ-გარეშე მგზავრობის შემდეგ მოვიპარე
საჯი. ისე გაეჭყტე კანი რომ ძალის ნასახიც არ დავტოვე ზედ.

მაგდანას გულიანი სიცილი კაკუნმა შესწყვიტა.

— მექი!

— გალაქტიონ!

ორმა ვაჟაკმა მაგრად ჩამოართვეს ერთმანეთს ხელო.

საქართველოს
საბავშვო ლიტერატურის
სამეცნიერო ცენტრი

* * *

ვარდენამ გაახილა დასიებული თვალები. საწოლიდან მძიმედ, თითქო ლოდი ეკიდა ზედ, აიღო წელი და ჩამოჯდა. ცივ იატაკზე შიშველ ფეხების მიკარებამ გამოათხიზლა, განუფანტა ბურანი. თვალები ზანტად და უაზროდ მიავლო ოთახს.

ალიონს რამდენიმე ნაბიჯი კიდეც დარჩა ბარამდე. მისი შორეული შუქი ნელი-ნელ მოარღვევს სიბნელეს, შემოდის ოთახში და ებრძვის კუთხეში დაბანდებულ ჩრდილებს.

ვარდენამ რამდენჯერმე სასაცილოდ შეარბია თავი, თითქო უნდოდა მოეშორებინა რალაც სიმძიმე რომელიც პატარა ჩაქუჩივით უკაკუნებდა საფეთქელში. ბრუ დაესხა. უღონოდ დაეშო საწოლზე. ასე გაატარა რამდენიმე წუთი.

უეცრად სახე მოელუშა; თითქო არა სასურველი რამ გაახსენდა. თითები ნერვიულად გადაისვა შუბლზე, თითქო სურდა წუთით ანთებული მებსიერების გამოწვევა, გაღრმავება და მისი გაუთავებელ ჯურღუმულებში ჩაწდომა.

მეზობელ ოთახიდან ისმის კეცების ხმაური და მორიდებული ჩურჩული.

— დედალი აკუნა?

— ჯერ ნიორი გახსენი. ქაღები თხელი ჩააკარი.

— დედა.

გასძახა ვარდენამ.

— იძინე, შემოგველოს დედაშენი.

მიუალერსა მაიამ.

— შენ რომ გიყვარს, იმისთანა ნივრიან დედალს ვაკეთებ. ცოტახანს მიწექი. საცაა ისიც მოგისწრებს. მაღლობთ უფალო, მიუბრუნდა აღმოსავლეთს და გაშალა მკლავები.

— რომ არ გამწირე! რახან ეხლა კი დამიბრუნე ჩემი შვილი, აწი რაფა გოუშობ სადმე! მისი ნათესაურების კოცნის მეტს, არაფერს გავაკეთებ. გენაცვალე გამჩენო, იგენიც ქე მიხედენ რომ ცული ამხანაგების გაბრიყვებული იყო ჩემი შვილი და გამოუშვეს ციხიდან. ჩემი შვილი და ყაჩაღობა ვის გაუგონია!

— კარგი დედა, პირველად მხედავ! ვინ მომაცილა წუხელ სახლამდე?

— კოსტიას კოკლმა ბიჭმა.

— ძალიან მთვრალი ვიყავი?

— ბოგირთან მამაშენი შეგხვედროდა და იმას წამოგიყვანე.

— გეკითხები და მიპასუხე. ძალიან მთვრალი ვიყავი, მაგრამ გაჯავრებით გააწყვეტინა ვარდენამ.

მაია შეშინდა; — როდის იყო ვარდენა ასეთი დინჯი სახით იკვლევდა თავის სიმთვრალეს!

— რა იყო შეილო, ფული ხომ არ გიჩუქნია ვისმესთვის სიმთვრალეში?

თავისებურად უნდა გაზომოს ყველაფერი. არ ვაღიროებს სწორ პასუხს: გაიფიქრა ვარდენამ.

— მამა სად არის, დამიძახე.

ჩაფიქრდა.

ფანჯრიდან გარკვეულად გამოჩნდა მთების კონტურები. გათენდა.

— კაცო,

გადასძახა მაიამ კიბიდან.

— ამოდი ზევით. მიხედე იმ ბიქს. უგუნებოდ არის რალაც!

სამი საათით ადრე, სანამ ქუთაისის საგუბერნიო ციხიდან გამოვიდოდა ვარდენა, მის განცალკევებულ კამერაში შემოვიდა გამომძიებელი ოზრიმენკო. ამ ორ კაცს შორის გაიმართა „ტკბილი“ საუბარი.

ვინაიდან ვარდენას ციხიდან განთავისუფლება, ტკბილად დაწყებულ საუბარის ტკბილადვე დაბოლოების შედეგი იყო, ჩვენ საჭიროდ მიგვაჩნია მისი გადმოცემა.

ოზრიმენკო: — რა გადასწყვეტეთ? მოცემული ვადა გათავდა.

პირვე დამზობილი ვარდენა წამოაგება. უფერული თვალები. მონური მოკრძალება.

ოზრიმენკო: — დაჯექით.

ტახტზე მიუთითებს. ბორკილების გამო ტუსალი უზერხულად ჯდება.

ოზრიმენკო: — მიმართავს მის დაძაბილზე შემოსულ ზედაზედველს:

გაუხსენით.

ზედაზედველი შემოხსნის ბორკილებს. წალებას აპირებს. გამომძიებელი თვალთ ანიშნებს რომ დასტოვოს.

ავტორი: — ფიქრობს.

ყოველშემთხვევისათვის. გამომძიებელს ჯერ კიდევ ეპარება იჭვი. საბოლოოდ არ არის დარწმუნებული საუბარის ტკბილად დამთავრებაში.

ოზრიმენკო: — მიპასუხეთ.

ტ უ ს ა ლ ი: — გულგრილად.

რაზე!

თითქოს მოიგონა. სწრაფად:

არ შემიძლია. მადროვეთ. ვიფიქრებ კიდევ.

ო ხ რ ი მ ე ნ კო: — გამოცდილებით იცის რომ პატიმარი, რომელიც ვინმეს

გების გაცემას სთხოვენ და მერყეობს, საბოლოოდ მაშინ გამოტყდება, როცა ფიქრსა და თავის მოქმედების აწონ-დაწონის და გაზომვის საშუალებას არ მისცემ. მერყეობა ნიშანია ნების სისუსტისა; სუსტი ადამიანი არასდროს არ გაათავებს ფიქრს.

თქვენს თხოვნას ვერ ვასრულებ თქვენდა საკეთილდღეოდ. ნუ გავიწყდებათ ხვალინდელი დღე.

ტ უ ს ა ლ ი: — შემკრთალი. ხვალ!

ო ხ რ ი მ ე ნ კო: — ღიმილით.

ღიახ, ხვალ გვიან იქნება. ციხიდან ციხიბრამდე გრძელია გზა, მაგრამ როგორც იცით, იქ დიდი ხანია „გაემგზავრა“ ვალაქტიონ საგანელიძე. თქვენ კი, მართალია, ციხიდან შორს არ მოგიხდებათ წასვლა, მაგრამ...

ობრიმენკომ შესწყვიტა ღიმილი)

მეტად არასასიამოვნო მარყუქში შეპყოფთ კისერს.

ხელის მოძრაობით ანიშნებს საბრძოლელას

ტ უ ს ა ლ ი: — ლულულღებს

გუშინაც ვითხარით! ყველას არ ვიცნობ, პირადად. საგანელიძის ინსტრუქციების მიხედვით ჩვენ გვეძლეოდა დამოუკიდებლად მოქმედების საშუალება.

ო ხ რ ი მ ე ნ კო: — ოცდაექვსი წლის კაცს წინ უძევს მთელი ცხოვრება და მომავალი. რამდენიმე გვარი და სახელი სწორი მისამართით... და თქვენ გავლებათ ციხის კარები. ჯიბეშიდაც სასიამოვნო სიმძიმეს იგრძნობთ. თუ გადმოხვალთ ჩვენთან სამსახურში ისე რომ თქვენს ჯგუფთან კავშირს არ გასწყვეტთ, ექვსი თვის შემდეგ ბოქაულობას მიიღებთ. ქალაქი თქვენ თითონ აირჩიეთ.

ტ უ ს ა ლ ი: — მიმძიმს. როგორ გავცა...

ო ხ რ ი მ ე ნ კო: — ვინ! ყაჩაღები? იყავით გულწრფელი. თქვენ თითონ მითხარით გუშინ რომ ბოლშევიკების ჯგუფში არავითარი დღეიას არ მიუყვანიხართ. თქვენ გყავდათ მეგობარი-ბოლშევიკი, თქვენი სოფლელი. თქვენ მოგზიბლათ მისი ცხოვრების გარეგნობამ, ეფექტიურმა მხარემ. თქვენც გაბრიყვდით და მეგობრის ზეგავლენით ჩაიღინეთ ისეთი საქმე, რომელიც შეეფერება ყაჩაღს და არა ქეშმარიტ სოციალისტს.

ტუსალი: — სიკვდილი მაინც არ ამცდება. ლალატს გამაგებენ. ტე-
რორს. დამინიშნავენ.

ოხრიმენკო: — მარჯვენა ხელზე ორ თითს მოჰყვავს ქართულად
ორში, ჩვენ ორში დარჩება ყველაფერი. ვერც ქართულად
მოყვარე ყურები ვერ გაალებს ჩვენი საიდუმლოების განჯინას.
ყოველშემთხვევისათვის, საქმის გათავების შემდეგ, დროებით
მიიშალეთ. გექნებათ ფულიც და პასპორტიც.

ტუსალი: — ჩუმად არის. შეიძლება ფიქრობს რამეს

ოხრიმენკო: — რა საერთო გაქვთ იმ ჯგუფთან, რომელიც უნ-
დობლობას გიცხადებს ყოველ ნაბიჯზე

ტუსალი: — როგორ თუ უნდობლობას!

ოხრიმენკო: — ყმაწვილო, სრულიად გამოუცდელი ყოფილხართ.
ჯგუფის ხელში თქვენ ბრმა იარაღი ხართ მხოლოდ. საქმეს გა-
ვალებს, სასიკვდილოდ გწირავს და ამავე დროს, ჯგუფის წევ-
რები არ გაიხლოვდებიან, არ გაადრულობენ. მათი ნამდვილი
გვარიც არ იცით!

ტუსალი: — კონსპირაცია მოითხოვს...

ოხრიმენკო: — გააწვევინებს სიცილით
რომ თქვენისთანა გულბრიყვები სისულელეებით ჰკვებონ,
არა? ნამდვილად კი...

წამოდგება

საბუთი გნებავთ?

მიუახლოვდება

უთუოდ გეცნაურებათ ამ ბარათის დამწერის ხელი.

ტუსალი: — კითხულობს აღელვებით

სად იპოვეთ!

ოხრიმენკო: — ერთ-ერთი თქვენი მეგობრის ჯიბეში.

ციხის კარებთან დაატუსაღეს, როცა საწამლავის შემოგზავნა
უნდოდა თქვენთვის. გაჩხრეკის დროს აღმოაჩნდა.

ტუსალი: — ყოყმანობს

ხვალამდე... ხვალამდე...

ოხრიმენკო: — ყმაწვილო, თქვენთვის ათასი მომავალი ხვალე
ორი საათის შემდეგ დამთავრდება.

ტუსალი: — შემბრალებთ...

ოხრიმენკო: — ჩვენ მეტსაც გაბირდებით.

ტუსალი: — წყნარად

მაშ რა ექნა,

ოხრიმენკო: — აი, ეს მესმის!

საუბარი გრძელდება. მხოლოდ იცვლება როლები. მეტს უაპარაკობს ტუსალი. ობრიმენკო უსმენს და სწრაფად ამოძრავებს ფანქრის წვერს.

* *

ქართული
ბიზნისი

ოთახში ჩოხა-აკეცილი ბესო შემოვიდა. ვარდენა ჩაფრენია მაღალ ყელიან წალის ყურებს. ცდილობს საქუსლეში გაჩხირულ ქუსლის ჩაცურებას.

თავაულებლად ჰკითხა.

— ძალიან მთვრალი ვიყავი წუხელ?

— მთლად წაგრთმეოდა ფეხები. საპონი წვისვი შვილო, დაბუეებული გექნება ფეხი.

— ხომ არაფერს ვლაპარაკობდი?

— ფულებს აფრიალებდი. დედას აგინებდი ბრუნდას და მართალს. კოსტაიას ბიჭი გადარიე შიშით: — იცით მე ვინა ვარო? თუ მოვინდომე ციხეში ამოვალაობთ ყველასო, ოცდა ოთხ საათში სახრჩობელაზე ავიყვანათო...

ვარდენამ მძლავრად ამოქაჩა ყელი.

წალას მოგჯა ყურები.

* *

შვენიერი ქალაქია ქუთაისი.

მისი ქუჩები მოსილია მწვანე ბალახით. განაპირა უბნები ღარიბია და ქუჩყიანი. აივნებზე გაფენილ დაკონკილი სარეცხით, თბრილებში მოთამაშე უნიფხო, გამურული ბავშვებით, დამპალი ხილის და ლეშის სუნით, ისეთ შთაბეჭდილებას სტოვებს ჩემზე, თითქო ქალაქი დაუსუფთავებიათ და მთელი სიღარიბე ამ უბნებში გადმოუტანიათ.

დიდებული წვიმა იცის ქუთაისში.

თუ ერთხელ აიდგა ფეხი, დილიდან საღამომდე ივლის განუწყვეტლივ, მომაბეზრებელი ხმაურით და სისინით. მიცხოვრია ქუთაისში. მქონია შემთხვევა, წვიმის გამო დამეტოვებინოს ქალაქი. რასაკვირველია ისეთ ადგილს ვერ მოვნახავდი, სადაც არ ჩერდება საწვიმარი ღრუბლები, მაგრამ დიდ ქალაქებში თითქმის შეუმჩნეველია ბუნების ცვალებადობა. ცხოვრების ჩვეულებრივი რიტმი არ დაირღვევა და მაგალითად, როგორც ქუთაისში, უღარობის გამო არ გადაიდება თეატრში წარმოდგენა.

კარგი ქალაქია ქუთაისი.

წესიერება შევობს მასში.

საკმაოა ყაფნიდან გამოპარულმა ღორმა მთავარი ქუჩის მოჯადობებულ წრეში შემოვიდეს, რომ ერთი პოლიციელის გრძელმა სტვენამ წამოახტუნოს მეორე, სიგრილეში შეფარებული.

სტვენას მექანიკურად სტვენითვე უპასუხებს. გამოჩნდება მეეზოვე და ყველანი ყვირილით და გინებით მიიტანენ სახეზე დასაჯებელ გასავალ გზებს შეუკრავენ და ფართოდ გაშლილი ხელსაწყოების ნების დასაქერად. ჰნელია ხელის მომავრება ღორის დამრგვალებულ ტანზე.

მალაზიებიდან გამოვარდებიან ნოქრები, დადგებიან დარაბების წინ და გულიანად ვადიხარხარებენ, როცა რომელიმე მოუხეშავ პოლიციელს საკუთარი ხმალი ან ღორი გადააკოტრიალებს ქვაფენილზე.

გამოჩნდებიან ხილის გამყიდველი და ფეხის მწმენდელი ბიჭები. თუ რომელიმე მათგანის კისერზე ერთხელ მაინც ათამაშებულა პოლიციელის ბათმანიანი მუშტი, — ო, მხიარულების მოყვარულო ნოქრებო, მაშინ დაუსრულებელი იქნება თქვენი ხარხარი. ბიჭები მოხმარების ნაცვლად დააფეთებენ ღორს, გაუხსნიან გზას და მისცემენ დროებითი გაქცევის საშუალებას. ამ ხერხს იმეორებენ, სანამდე ღორი თავისი ნებით არ დანებდება სიქაგავარდნილ პოლიციელებს.

შემდეგ დაიწყება საზეიმო სელა.

პოლიციელები შუაში მოიმწყვდევნენ დაპატიმრებულ ღორს და გამარჯვებული სახით შეუდგებიან ივანოვის ქუჩის აღმართს „ნაგორნი“ პოლიციის უბნისაკენ.

პროცესია გაწყდება ხშირად. ეს მაშინ, როცა სირბილით გულამოვარდნილი ღორის პატრონი დაეწევა პოლიციელებს და თითოეულზე თითო ჩარეკი ღვინის დაპირებით გაანთავისუფლებს ოთხფეხ პატიმარს.

დიდებული ქალაქია ქუთაისი. უფრო დიდებული ხალხი ტკეპნის მის ქუჩებს.

მშვენიერო ქუთაისო
სავარდო და სამაისო,

გადმოსძახა აკაკი წერეთელმა ბაგრატის ტაძრის ნანგრევებიდან, ხეებში და ყვავილებში ჩაფლულ ქუთაისს.

მართლაც ქუთაისში უხვათ არის ყვავილი და ხე; მაგრამ უფრო მეტია მოსიარულე ხეები და ყვავილები — პირხმელი ჩინოვნიკები და სულელური უდარდელობით გაფურჩქნილი ნოქრები.

ამ ხალხმა ანტირელიგიურ პროპაგანდისტზე კარგად იცის, სიკვდილის შემდეგ რომ არავითარი სამოთხე არ არსებობს, იცის

რომ მიწიერი ბედნიერების დანაკლისს ვერ შეივსებს სასუფეველში. ამიტომ ყოველი მათგანი სცდილობს რომ მოუსვენარმა წუთისათვის არ შეარხოს მათი სიცოცხლის შტო, არ დააროვიან მათი მყუდრო კუნძული, სავსე, პატარა, მაგრამ საყვარელი ბედნიერებით.

მათი სიცოცხლის ცხრილი შედგენილია პროცენტული კლასიკური ლაქის მსუბუქი ხელებით. ამ ცხრილის მიხედვით, ყველა მსუბუქი უნდა გამოიწვიოს მხოლოდ თეთრი პურის უქონლობამ დილით. ამ ცხრილის მიხედვით, წარჩინებულ და პატივსაცემ ოჯახად ითვლება ის ოჯახი, სადაც კორაობენ ქალაქში ყველაზე მეტად ცნობილ პირებზე.

არც ისე პატარაა ქუთაისი, ორმოცი ათასი კაცი ცხოვრობს შიგ, მაგრამ არაფერი დაიმალება ქალაქში.

ოღონდ წამით გადმოაბიჯოს რომელიმე სახლის კარებიდან ოჯახურმა საიდუმლოებამ — მერმე გაუადვილდება სიარული. მიუღ ქალაქს მოივლის. ზოგან სიხარულს დასტოვებს. ზოგს ყმაყოფილების ნიშნად უღვაშებში ჩააცინებს. ზოგს ააღელვებს. ზოგან...

მთლად ვინ ჩამოსთვლის გაუფრთხილებელ ოჯახიდან გამოპარულ თითის-ხელა საიდუმლოების თავგადასავალს.

ყველგან ცოტ-ცოტა რამეს წაუმატებენ, გაბერავენ, გაასუქებენ. საღამოს საიდუმლოება გულივერივით შეაბიჯებს პატრონის გულში და მოსვენებას წაართმევს მას.

პატიოსანი ქალაქია ქუთაისი, წლობით გამტკიცებულ ზნე-ჩვეულებას მტკიცედ იცავს თეთრად შეფერილი კედლები და წარმოდგინეთ, სასადილო დროს მოახლოვებაც კი დაემჩნევა ქალაქს. დაცარიელდება, გაჩუმდება ქუჩები და ჩაბარდება სვეტივით აყუდებულ პოლიციელებს.

მხოლოდ ბაღში ჩამოისეირნებს რამდენიმე „ძმა-ბიჭი“. მათ, მათივე სიტყვით რომ გამოვსთქვა, დიდებული წარსული და მომავალი აქვთ. წარსულში, — აზნაურული ხელგაშლილობა და სიუხვე. მომავალში ვილაქასთან, სადაც, რაღაც, დიდი ფულიანი საქმე.

მხოლოდ აკლიათ აწმყო-დღევანდელი სადილი. ჰო და ისინიც ელიან ისეთი ნაცნობის გამოჩენას, რომელიც თან ჩამოატარებს ადვილად გასაპარსავ „ქუქას“ და ქართული ანგარიშის სიყვარულს. მანამდე კი ტკეპნიან ალიზით მოყრილ ბილიკებს და „წუხანდელი“ ქეიფით და ქალების მოგონებით ირთობენ თავს.

მშვენიერი ქალაქია ქუთაისი.

(გაგრძელება იქნება)

ახალი მოსახლეობა *)

პოემა

20

გზაზე მიდის პეტრე მარტო
და თავის თავს ეუბნება:
„სოფლის გამგე შენ არა ხარ,
ამბობენ, რომ მკებნარა ხარ.
ქონება გაქვს, გონება გაქვს,
ოღა გიდგას ამაყი და
დავრომილის განაყიდი.
მიწა ვითხრია, თუ სხვა ვიძარცვავს,
კაცი ღორივით ტალახს ვდებულხარ,
რომ ვესაზრდოვა შენ, შენი ძენი,
და თუ ამრიგად ვალაღებულხარ, —
კეკუთ და სისხლით გაქვს შენაძენი.
მე ბევრი ჭირის გადამტანი ვარ,
მაგრამ ასეთის არ ვარ მნახველი:
მოვიდა კაცი, როგორც დრო შავი,
ჩემი მოსისხლე მტერი ოშარი
და კომფრაქციის ავი სახელით,
ძველი სოფელის რღვევის მროშავი,
ამბობდა: ჩვენი მოსახლეობა
უნდა ხელახლად გავაშენოთო.
მზით ვახურებულ ივლისის დღეში
ყინულის სახლებს მიგებდა თვალწინ,
გადარეული, ბოროტი ლეში
ჩვენ გვატყუებდა, — თვით წყალს ნაყავდა
და შავსა ზღვაზე არხი გაყავდა.

*) დასაწყისი იხ. ჟურ. „პროლეტარული მწერლობა“ № 1

იყო ზღაპარი სხვა არაფერი,
 არ დაიჯერებს ამას ხეობა,
 დარჩება ისევ ხელუხლებელი
 მამა-პაპური მოსახლეობა"...
 ამას ფიქრობდა პეტრე გზა და გზა
 და გაბრიელი არც კი ახსოვდა,
 როცა მდინარეს მიუახლოვდა,
 ქვაზე წაიკრა მან ფეხის ცერი
 და მოაგონდა მოჭიშვე მტერი
 გაბრიელ, სამტროდ დაუძინარი,
 ჯერ იყო დილა და იღვა სოფლად
 შჩატე და სუფთა ნისლი მდინარის,
 ვიწრო კალაპოტს ეომებოდა
 წყალი ქაფურა და მომცინარი.
 „სოფელს არ უნდა მე გავიხარო,
 ჩემს გარეშემო მტრობა მძვინვარებს,
 უნდათ სამარე თვით გამითხარონ
 და სიხარულით მისამძიმარონ. —
 მაგრამ მაგრათ ვარ ძველებურადა,
 ჩემი დღეები ისევ წინ არი,
 ბრუნავს ბორბლები წყალში ძმურადა,
 ბრუნავენ ქვები დაუძინარნი.

21

პეტრემ წისქვილის არხის სათავე
 და ჯებირები ნახა უვნებლივ;
 გლეხებს მოჭონდათ საფქვავე
 ზურგით, ვირით და ურმებით.

22

ხშირად მდინარეს არხი და
 ბორბლები გაუგუბია;
 წისქვილში ლაზლანდარობენ,
 წისქვილი „სოფლის კლუბია“.
 გინდ იყოს დარი, ავდარი,
 ენა გრძელი და ლაზათი,
 მოვა დილითვე ლაზარე —
 ცნობილი მოლაზლანდარე.
 მასხრად აგდებულ ლაზარეს

ტანზე ძონძები აცვია,
შრომა არ უყვარს ლაზარეს,
უქმი, ზარმაცი კაცია.

შრომით არასდროს ყოფილა
ნაოფლარი და დაღლილი,

მუდამ წისქვილში აგდია
ლაზარე ბებერ ძალღივით.

დილით ბავშვები მზეზეურ
კედელს ცარცითა ხაზავენ,

ერთი ათასად გაზრდილი
მოაქვს კორები ლაზარეს.

არ დაეღევა სათქმელი
ამბავს მოყვება ამბავი;

გლეხებს გაჭონდათ ფქვილი და
გლეხებს მოჭონდათ საფქვავე.

პეტრე აგროვებს ნაბაჟურს,
ბაჟით ლარიბი როდია!

გაბროს მუშტრები ურმებით
პეტრეს წისქვილში მოდიან.

23

პეტრემ გაბრიელს რისხვა არგუნა,
წისქვილის არხი გაურღვია და

გაბროს წისქვილის ქეები არ ბრუნავს
გაბროს მუშტარი პეტრეს მიადგა.

პეტრე ფიქრობდა: მე გაბროს დამბა
და ჯებირები გამირღვევია,

გაბრაზებული ჩემზედა ალბად
მტრობასა მტრობით გადამიხდისო.

პეტრეს ძელები აქვს მაგარი,
ხავს მოდებული მკლავი და მაჯა,

აღესილია, რკინის გამკვეთი,
მტრის გასაპოხად მისი ნაჯახი.

24

როდესაც პეტრეს წისქვილში,
ცხვირ-მაღალ ენა ლაზათი

ლაზლანდარობდა ლაზარე —
გაბრიელ ნაჯახს ლესავდა

და გულში მტრობას სთესავდა.

ტყით გამოვიდა გაბრო დათვივით,
 არხი, ჯებირი, ნაჯახით გააპო,
 ქვები, ხორგები მიყარ-მოყარა,
 ჯავრი იყარა, ჯებირი აყარა.
 კაცი დილიდან შულამემდი
 ლაზლიანდარობით თავს მოგაბეზრებს.
 პეტრეს წისქვილი ჯერ ღრიალებდა
 და ასალებდა ქორებს ლაზარე.
 ამასობაში ქვების გრიალი
 ჩაქრა და შეწყდა წყალის დინება,
 შეწყდა ბორბლების სწრაფი ტრიალი,
 აენტო პეტრე და ივინება...
 „ჩემი მტერია, ქრელი გველია,
 ვინ მიმტრო, ვინ?—გაბრიელია,
 მეხ დაცემული მისი ოჯახი!“ —
 ხელთ იგდო ნაჯახი და გაედევნა.

იმავე დღეს პეტრემ თემ-ალმასკომში
 გაბროს უჩივლა.
 იმავე დღეს გაბრომ თემ-ალმასკომში
 პეტრეს უჩივლა.
 ასე იბრძოდნენ დღე-ღამ ისინი,
 სკამდენ ერთმანეთს მოსისხლე მგლები,
 ამ ხეობაში, ამ მდინარეზე
 ებრძვის ერთმანეთს ორი ბობოლა.
 ერთმანეთს გზაზე ხანჯლით ხვდებიან,
 ერთმანეთს სამტროდ ემუქრებიან.
 ხშირად პირისპირ დაჯახებითა
 ლამის, ალესილ ნაჯახებითა
 ერთი-მეორე დაუხოციათ
 და დარჩენილან სისხლით სოველი, —
 არ ენანება მგელს მგელის ხორცი,
 ორივეს ერთად მთელი სოფელი.

კვირა დღე იყო,
 მზე შუადღიდან გადახრილიყო;

თემ-საბჭოს სხდომაზე მსჯელობდენ გლეხები:
საქმე პეტრეს და გაბროს ეხება.

წამოდგა სიღო,

თითებზე იწყო მან ანგარიში:

„ჩემივ ოფლით და ჯანით ნაჯახირს
ოციოდ ბათმანს ჩემს ოჯახიდან
მგლეჯენ ხელიდან მეწისქვილენი,
ხშირად მშვიერი მრჩება შვილები.

აბა თვითონვე იანგარიშეთ:

მომიტანია ზურგით საფუკვაევი,
განახეგრებულ სახლში გამიშვეს,
უნდათ თვით თხარონ ჩემი საფლაევი...
გითხრათ მართალი.

მართალის მწყურვალს გაუხარდება,
წლიდანა წლამდე, აბა დათუაღეთ,
ოთხი ათასი ფუქილი ბათმანი
ამ მგლეხის ხელში ვარდება.

დგას ორი წისქვილი, და ხეობაში
არა ნაკლები ორასი კომლია,
მეპატრონენი ერთმანეთს გლეჯენ,
მათ შორის მუდამ ჩხუბი და ომია.
ორივე ჩემი მეზობელია.

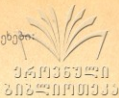
მათ შუა მიდგას შაეი კარაევი,
პეტრია, ჩემი ეზოს მდომია,
გაბრიელ, ჩემი მიწის მპარაევი.

28

საბჭომ მონახა გამოსაეალი:

ერთად ხეობამ პირი შეკრა და
ცალკე ააგო ოთხ თვალი წისქვილი
სხვა გზა არ იყო,

სოფლის წისქვილმა ორივე ვარიუა:
პეტრეც და გაბროც, მათი წისქვილის
კერაზე ჩაქრა ცეცხლი და ბოლიც,
კარზე ეკდა მძიმე ბოქლომი,
და სალაზღანდროდ არ მოდიოდა
არც დლით, არც ღამით
ენა ლაზათი ლაზარე...

და უქმად იდგა ორი წისქვილი
პატრონთა მიერ გადარაზული.

29

მაგრამ იესება გული ბოლმითა,
პეტრე ხომ მგელზე უფრო მხეცია:
გულში ჩაიგდო მტრული განზრახვა
სოფლის წისქვილი ნაცრად ექცია.

მაგრამ როგორ ქნას?

გეგმებს აწყობდა მიწის მკამელი:

„გაბრიელიც ხომ ამ ცეცხლით იწვის“ —
იამზანაგოს?

სოფელს ორივემ ჩასცეს ლახვარი?

მაგრამ ვაი თუ მხარი ვერ მისცეს,

გასცეს, ლალატი, რომ ჩაიღინოს?...
ვერ გადაწყვიტა.

გაბროს გულშიაც გროვდება ბოლმა.

მასაც განზრახვა ქონდა ბოროტი:

გადაებუვა სოფლის წისქვილი.

გაბროც ფიქრობდა გულჩათხრობილი:

„პეტრეც ხომ ჩემებრ ცეცხლითა იწვის“ —
იამზანაგოს?

მაგრამ ვინ იცის, შესაძლო არის

მტერმა მტერს უმტროს

და დააბეზლოს საერთო მტერთან.

30

პეტრემ გადაწყვიტა:

სოფლის წისქვილი ნაცრად ქცეულიყო —

გაბრომ არ იცოდა.

გაბრომ გადაწყვიტა:

სოფლის წისქვილი ნაცრად ქცეულიყო

პეტრემ არ იცოდა.

.....
მგლები გულბოროტ განზრახვისანი,
ასეთ მავნებელ ცეცხლით იწოდენ
ორივეს ქონდა ერთი მიზანი
და ერთმანეთი აღარ იცოდენ.

ქართული
ენების ინსტიტუტი

პეტრემ დააწყო ასეთი გეგმა:
 „მაშინ როდესაც აღსავსე ლეარძლით
 სიღო იქნება ლამით მორიგე,
 მოეკიდება სოფელს ღრმა ძილი—
 მე ფეხაკრეფით უნდა მოვიდე...
 გული იხარებს მზე თუ გაუქრა,
 ვინც ხელს ჩემს სამტრო საქმეს კიდებდა,
 ნავთს გადავასხამ, ასანთს გაუქრავ
 და წისქვილს ცეცხლი წაეკიდება.
 ახმაურდება ჩემი წისქვილი,
 ბარაქიანი ქვა და დოლაბი,
 მე გავიხარებ მტერ დაძლეული,
 ნაცრად იქცევა სოფლის დოვლათი...
 დაიწვის სიღო.. მისი შეუღლე
 გლოვის ზარს შექმნის დაქვრივებული
 დარჩება სოფლის წისქვილის ნაცვლად
 სიღოს ძვლები და ნაცარი“...

32

გაბრომ დააწყო ასეთი გეგმა:
 სოფლის წისქვილის გადასაწვავად,
 მე ხელსაყრელ დროს უნდა მოვიდე
 როცა იქნება სიღო მორიგედ.

33

ფიქრობდა პეტრე: მაგრამ სოფელი
 ამ ბოროტებას ვის დააბრალებს?
 ან მე, ან გაბროს, ანდა ორივეს...
 ჩემზე რომ იქვი არვინ აიღოს,
 სამეზობლოში დღით ხმას დავავდებ:
 მივალ სასტუმროდ, დავიმალები,
 მოვა შვალამე, ცეცხლს წაუკიდებ
 და ნათესავთან გავიპარები.
 დილით სოფელი გაბრაზებული
 გაბროს იგულებს ბოროტმომქმედათ.

34

ფიქრობდა გაბრო: მაგრამ სოფელი
 ამ ბოროტებას ვის დააბრალებს?

— ან მე, ან პეტრეს, ანდა ორივეს,
ყოველგვარ იქვთა გასათანტავად
სამეზობლოში დღით ხმას დაეაგდებ:
მივალ სხვაგანა, დავიშალეები,
მოვა შევალამე ცეცხლს წაუკიდებ
და ცოლეურში გავიპარები.
დილით სოფელი გაბრაზებული
პეტრეს იგულებს ბოროტმომქედათ.

35

სოფლად დაიწყო კარგი ამინდი,
დღე მიყვებოდა დღეებს გვალვიანს,
მეზობლებს, პეტრე სტუმრად წავიდა
უცხო სოფელში, ასე გონიათ.
ვინმე უძახდა: პეტრე შინ არი?
— უცხო სოფელში გახლავთ წასული, —
უმალ მიუგო დიასახლისმა...
გარიყრაყიდან შუალამემდი
პეტრე ბედელში იმალებოდა.

36

სოფლის წისქვილში მორიგეობენ
დილიდან დილამდე,
დღეს სიღო არის მორიგეთ.

37

დადგა შევალამე პეტრე შზად იყო.
ბნელოდა ისე რომ მოშორებით
შვილი მამასაც ძლივს-ლა იცნობდა.
სოფელს ეძინა და განუწყვეტლივ
ძაღლები ძაღლებს უყეფდენ.
პეტრემ წაიღო ნავთი, ასანთი
და ფეხაკრეფით, ფრთხილად, ქურდულად
სოფელის წისქვილს მიუახლოვდა.
ხორგთან მიწვა და იქაურობა
ყურით დაზვერა, ესმოდა რაღაც,
ისე დაჭიმა სმენის ნერვები,
სმენად ქცეულმა ერთი გრძნობისამ,
ვერ გაარკვია სუსტი ბგერები

ქართველთა
წიგლისწამბისი

კაცის ხმა იყო თუ ქვემძრომისა...
ეს იყო გაბრო, ტანზე ეხურა
ვით ლამე ბნელი შავი ნაბადი
და მოდიოდა თავისებურად
ფრთხილად, ცერებით, სულგანაბული:—
უჩქარე თორემ გაიდლიანებს,
ნაშუალამევის მთვარე ამოვა,
მალე, თუ ცოტა დაიგვიანე
ხელცარიელი უკან წამოხვალ.

38

სიღოს ეძინა წისქვილში.

39

პეტრე წამოდგა წელმოკეცილი,
გადმოდგა ფრთხილად ერთი ნიბიჯი,
სუნთქვა შეიკრა, შესდგა ცერებზე,
გაინაბა და ბოყთან მიმჯდარი
ისევ ზვერავედა იქაურობას,
სწრაფად მიასხა ნავთი კედელზე,
ამასობაში ყურის ძირშივე,
მოესმა მძლავრად ქვების ხრიალი,
წამოხტა უცებ ელდა ნაცემი,
კაცს შეეჩეხა,
ვერ გაარკვია კაცი ვინ იყო,
იგიც უმალვე გაქცეულიყო—
ეს იყო გაბრო.
პეტრემ გააგდო ხრამზე ნაბიჯი,
ნახტომი იყო სატენიანი,
მაგრამ ვერ გაწვდა, ხრამს ჩაილეწა,
ნახტომებს მოყვა კიდევ ხრიალი,
სიღოს ხმაურში გამოელვინა,
ჩუმად გაალო წისქვილის კარი,
კრაქის სანათით მიმოიხედა,
მისი მეზობლის ჭურჭელი ნახა,—
— პეტრეს სანავეთე?! აქ რა უნდოდა?!

(გაგრძელება იქნება)

ქალაქის გარეთ

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

გარეთ ჩუმია ქუჩა და ქედი,
მაინც ეს მხარე მიტაცებს მუდამ,
აღმშენებელთა ცხოვრებას ვეძებ
და განაპირა მუშათა უბანს.

აქ ეხლაც მწვანე ბაღები ყვავის,
ირგვლივ შეხვევა სამხრეთზე ფიქრი
და როგორც წინეთ ნავთლუღის მხარეს,
მოყვება ისევ აქლემთა რიგი.

სამხრელი, შშვიდი, ვამბობ არა ვარ
და აქ უმძაფრეს ფიქრებს მაცლიან,
როს დუმილივით მოაქვს ქარავანს
მძიმე ტვირთი და შუა აზია.

ქალაქში მედგრად ვიბრძვით, ვაშენებთ
და ინდუსტრიის სიმძიმე მოგვაქვს;
აქ კი სამხრეთის დუმილს მაჩვენენ
ცხელი ქვეყნების ცხოველთა მოღვმა.

ქალაქის გულთან შეზრდილს თითონ მე
გარედაც მუდამ სიურჩე დამაქვს:
დავეძებ მაინც ქალაქს, ლითონებს
და უკანასკნელ ბრძოლების ამაგს.

აქ ხომ სიმწვანე არ ხარობს მარტო
და ქუჩაც მხოლოდ დუმილს არ მაყრის,
დგება წინ მტვერი და მძიმე აეტო
შემომანათებს როგორც ქალაქი.

გარეთ ჩუმია ბაღი და ქალა,
ირგვლივ სამხრეთის ტვირთ-მძიმეთ ვხედავ,
მაინც მახლობლად მიღები ჩანან
და კვლავ ქალაქის ხმაური მხედება.

მარად ეს მხარე ოცნებას მახვევს,
მიტაცებს ფიქრი გარემო მხარის,
რომ ვნახო აქაც ცვალების სახე
და ამ ბრძოლების სიტყვა ახალი.

არსენა ჯორჯიაშვილი

კარი პირველი

ვგრძნობ რომ ძველია ამბავი ჩემი,
 მაგრამ გულს იგი მაინც ერევა
 და ამ სტრიქონებს, როგორც ზღვას-გემი,
 მოაქვს სევდაც და ბედნიერებაც.
 თქვენც მეგობრებო, თუ ამ სტრიქონებს,
 გულს მოახვედრებთ ვნების ღვარებად,
 ნახავთ, რომ გულწრფელ პოეტის ღონეს,
 ძველი ბრძოლები ამღელვარებდა.
 ამღელვარებდა და განა მტერმა,
 ერთი გასტეხა მოუღუნარი?
 ხომ ხედავთ დასწვა ცხოვრების მტვერმა,
 ბევრი ნიჭი და ბევრი — უნარი!
 და ეხლა, როცა მე გადავყურებ,
 ამ წარსულ მანძილს, მწველი იარით,
 ისევ იღვიძებს და ტკივილს იწყებს
 ძველი წუხილი და ნატყვიარი.....
 ისევ იღვიძებს და ჰა, ღრიალებს
 შემოსეული ფიქრების ჯარი —
 როგორც მინდორი ოხერ-ტიალი,
 დარბეული და ნაყაჩაღარი...
 როგორც ნისლები შავი დღეების,
 როგორც ღრუბლები ზავთიან დღეში,
 როგორც ქარ-ბუქი გულშემზარავი,
 მეხი და სეტყვა, წვიმა და თქეში.
 ორი ათასი გული რომ მქონდეს,
 იქნებ გაუძლო ამ ბოღმებს მაშინ,
 თორემ პატარა გული პოეტის,
 ჩემო ძვირფასო წვეთია ზღვაში!
 ასე მგონია, სხვა უბედობაც,

მოვა ვით დევი მრავალ-თავება —
და ამ პოემის ყველა სტრიქონებს
შურის ძიებით შეედავება.

შეედავება ჩემს ტკბილ იმედსაც,
დუხპირ ცხოვრების ყველა ნალღელით,
რომ არ დასტოვოს გულში ხალისი
დაუზრობი და დაუდალღელი.
მაგრამ მე მჯერა, შავ-ბნელი დამე,
რაგინდ არ იყვეს სვავებრ მყივარი,
ვერ ჩაჰკლავს ბევრჯერ განცდილ სიამეს
უხეშ წვალეებით და სატკივართ...
და ეს პოემაც ლექსებად აბამს,
ახლო წარსულის ბრძოლების ამბავს.

ქართული
ლიბრარიონი

არის ტფილისში, როგორც ელადა,
უძვირფასესი ლამაზი მხარე,
და მასში სისხლი მაჰრად მდულარე,
მოდის და მოჰქუხს უზრუნველადა.
აჰ, როცა ცხელი მზე სხივ ნაყარი
ტიტველი გულით დაჰყურებს მიწას,
ასე მგონია, მხურვალე დარით
შრომელთ ქვეყანას მტრებისგან იცავს.
ეგ არის ჩვენი ნაძალადევი,
მისი მზე ეხლაც სხივების ღვარებს —
ათოვებს ირგვლივ, და როგორც დევი,
იცავს ამაყად ტფილისის კარებს.
რამდენ წვალეებას და მწუხარებას,
ამ მიდამოზე მიწა უთხროია,
მაგრამ მებრძოლებს მძლე მქუხარებით,
მტრის წინ ქედი არ დაუბრიათ.
არ დაუბრიათ და ამ კიდილში,
ბევრნიც დანთქმულა ბრძოლის მშვენიებად...
მაგრამ სად არის გმირთა სახელი,
ხალხში დღეს რატომ არ იხსენება?
ვხედავ ბრძოლებიც თითქოს წავიდნენ,
უწინ, რომ ჰქუხდნენ ტალღებად თერგის
მაგრამ დღეს იგი არ წალეკილა,
ვით რუს ნაპირზე მიყრილი ხერგი.
რადგან ამ ბრძოლებს ოდნავ არ ჩრდილავს,

დღეს ისტორიის ხმები მყვირალი...
 იმან იტიროს, ვინც ღვარძლს სთესავდა,
 თორემ ჩვენ რა გვაქვს დღეს სატირალი?
 წარსული ჩვენი ნათელი არის,
 და მომავალიც ისე ბრწყინვალე,
 როგორც შზის სხივთა მომსკდარი ღვარი —
 მწველ ცქრიალით რომ აბრმავეებს თვალებს.
 ესეც არ იყოს, დაჩაგრულ ძმებში,
 ჩვენც დაისრული ხვედარი გვრგებია..
 და სასახელოდ მრავალ ბრძოლებში
 წითელი დროშა გვიტარებია.
 თუმცა ეს დროშა დაფლეთილია,
 ვით ძველი ყოფა და იდილია,
 მაგრამ თქვენ იცით ამხანაგებო,
 ეს მოგონებაც რა რიგ ტკბილია!
 ის დაიცრიცა... თან მებრძოლები
 სისხლით რომ იყვნენ მკერდ-დაბანილი —
 დავიწყებულა... დღეს ჩვენს ქუჩებში
 სხვა დროშებია გამოტანილი.
 ჰქუხს ეხლაც ჩვენი ნაძალადევი
 და შრომის შვილთა ძლევის არია,
 მე მომაგონებს მდინარეს ხევის,
 მომსკდარს, მოვარდნილს, ნიაღვარიანს.
 რომელიც მუდამ ღმუის და ყვირის,
 როგორც დაჭრილი ავი ნადირი —
 და ჯამთა ცეცხლის წვას და სიაფთრეს,
 იგი თავისი მხრებით მიათრევს.

ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

კარი მეორე

ტრიალ მინდორზე, უხვ სილამაზით
 გადაშლილიყო წყნარი დაისი,
 და სავსე მთვარე კრიალა ცაზე
 ვიდოდა ჩუმი სიდარბაისლით.
 ტყე უდაბური, ტყე გულზვიადი,
 ეხლა მდუმარე ამაყი გულით —
 გარემოცული აესიწყვდიადით
 იყო იდუმალ ჩაფიქრებული.
 ხოლო ვარსკვლავნი მოკამკამენი

ღამის იდუმალ ფერით ნალესნი —
გაღმოჰყურებდენ მღუმარ ქვეყანას
დაუსრულებელ ჩუმი ალერსით.
არსაით იყო ხალისი დღისა,
თითქო მთებსაც კი ჩასძინებოდათ,
და უზრუნველი ჩხრიალი წყლისა,
მივარდნილ ხევში ისმოდა ოდნავ.
იყო მოწყენით ასე გარემო
და ასეთივე მკრთალი იერით,
ზედ დანათოდა თვალებ გაშლილი
ცა უღრუბლო და ცა მშვენიერი.
ხოლო მწყემსი კი, იქვე ტირიფთან.
თავდავიწყებით თავის საღამურს
ხან აკენესებდა, ხან ატირებდა,
მარად ტკბილსა და მარად საამურს.
რა უნალელოა ცხოვრება მისი,
ტკბილი განცდები ათასგვარ ხმაზე!
უვლის ნახირს და არც ერთი ბოლმა,
მას არ აწუხებს ამ ქვეყანაზე,
მაგრამ ჰა, უცებ, გუშაგი ძაღლი,
მოულოდნელად, წამოხტა ზეზე...
და მორთო ყეფა, რა დაინახა
მოდრავი შავი წერტილი ველზე.
მწყემსმაც გაჰხედა გარემოს მღუმარს,
და რა იხილა მგზავრი გვიანი,
ძაღლს გაუჯაერდა და უცხო სტუმარს,
წინ მიეგება ხალისიანად.
— მწყემს გაუმარჯოს! — იცოცხლე ძმაო
თუ გულს კეთილი განზრახვა გიდევს!
— დუშეთელი ვარ, ჯორჯიაშვილი,
დიდი გზა დარჩა მცხეთამდე კიდევ?
— ათიოდ ვერსი. მაგრამ ამ ღამე,
სჯობს რომ აქ დარჩე. მეც შენთან ასე,
დროს გავატარებ და რომ იცისკრებს,
გაგალვიძებ და წახვალ შენს გზაზე.
ნუ გერიდება, ხომ იცი ძმაო,
ყველი და პური, კეთილი გული,
მამა-პაპიდან მოგვდევს ქართველებს,

როგორც ადამი მოწონებული.
აი, ეს არის რასაც აქ ხედავ.
რაც რომ ამ ქვეყნად მე მბაღია —
და ვეგებები ტან-გაუხდელი,
აქ ყოველ ღამეს შავნაბაღიანს.
ვუვლი ნახირს და ერთგული ძალიც,
კეთილ მეგობარს ჩემშიაც-ხედავს.
იმისი შიშით, ულრან ტყის ნადირს,
ჯოგზე დაცემა ვერ გაუბედავს.
ბევრი რამ არის აქ სახალისო,
მაგრამ მოწყენაც საკმაოდ არის.
მაგრამ მერწმუნე ძმაო, მთელ სოფელს
სჯობს ტყეში გდება მშვიდი და წყნარი.
ეს მაინც რად ღირს, რომ ბოქაული
დაუნდობელი, ბოროტი ხელით,
რომ არ მადგია თავზე მთელი დღე,
გულ-ზევიადი და ჯავრის ამყრელი.
კმაყოფილი ვარ, ვცხოვრობ აქ ჩემთვის,
ნაცნობთ, ნათესავთ, ძმათ მოკლებული.
მაგრამ ყველაფერს აიტანს თურმე
ძმაო, კაცის ქვა, ამაყი გული.
განა ოდესმე წარმოვიდგენდი,
მარტოკა გდებას ამ ულრან ტყეში,
ჩემი სიცოცხლის და სიხალისის
ასე ჩაქნობას სიყმაწვილეში?
მაგრამ რას ვიზამთ, ბედი ყოფილა
მეფე, თვით ჩვენი ნების გარეშე...
და გვხუთავს ყველას მისი ზვირთების,
მჭუხარება და სიავთარეშე.
მწყემსი ვარ ძმაო, მაგრამ ვარამი,
ჩემი ქვეყნისა აქამდეც აღწევს.
ჩემთა მოძმეთა მწუხარე ხვედრი,
მეც გულზე მძიმე ლოდივით მაწევს.
შენ ეხლა მიცქერ მე როგორც მწყემსსა,
მაგრამ გენახე ძმობილო მაშინ,
როცა ქალაქში, ყაზახ რუსებთან,
და ცხელ ტყვიებთან მჭონდა თამაში.
დიახ, მეც ვიყავ ერთხელ მებრძოლი,

ქართული
ლიტერატურის

ერთ დროს მეც მქონდა გული კლდესავეთ,
და ხალხის მტერი სადაც კი შემხვდა,
არ დამრჩენია გაუსრესავი.

მაგრამ მომწყინდა ცხოვრება მგლური,
და სულ მშფოთვარე დღეები რთული,
ეხლა აქა ვარ, ვცხოვრობ ვით მწირი
ტყესა და ველებს შეფარებული.

— განა ქალაქი ისე ცუდია,
რომ იქ ცხოვრებას, ტყეში სჯობს ყოფნა?

— არ იცი განა? იქ კაცმა მხოლოდ
უნდა იღვაროს სისხლად და ოფლად...

ქალაქი ძმაო პირდაპირია,
თანაც გულქვაა და ულმობელი,
ჯავრის ამყრელი და უნამუსო,
ოფლის და სისხლის მარად მდომელი.

მარად მოძრავი და ბობოქარი,
ნიაღვარივით დაუდგრომელი,
და მისი გული კერპად ქცეული
ვერაგია და დაუნდობელი.

ბევრი მინახამს მისგან წამბდარი,
და უფრო ბევრი, ცრემლით მტირალი;
შენ ეს გაოცებს ვხედავ ძმობილო,
მაგრამ როდია გასაკვირალი.

ეხლა სოფელსაც გეტყვი რაც არი:
იგი სიმშვიდის თითქოს მწყემსია,
მაგრამ იმისი ღველფის ნაცარი,
თვით ჯოჯოხეთზე უარესია.

ჩუმი მკბენარი და არ გამტანი,
სიხარულშიც კი სევდები შეაქვს.

აქ თვითეული გლეხის სიცოცხლე,
ბოქაულის და გზირის ხელშია.

მაგრამ მე გირჩევ მაინც აქ დარჩე,
გავიყოთ ერთად ქირი და ლხინი,
როცა გული გულს შეუთანხმდება
მას ვერც ზამთარი დააზრობს ყინვით.

— არა, გზა უკვე არჩეული მაქვს...

მე, აქ ძმობილო არ მეცხოვრება.

მივალ ქალაქში... თუმცა სოფელიც—

ქართული
საქმიანო

სიკვდილის დღემდე მემახსოვრება.
მჯერა ეგ ხსოვნა იქნება მწარე
და გულს სევდების ზღვა დაალონებს,
მაგრამ რაც დროა, ჩაჰკლავს ამ ნალველს
ახალგაზრდული ძალა და ღონე.
სხვა რა არის ძმავ ამ ქვეყნად კარგი,
რომ ესეც ჩვენთვის კეთილი იყოს!..
ცხოვრება მოჰქუხს, როგორც მდინარე,
ჩვენ კი ქვეები ვართ თვალუწვდენ რიყის.
და ამ ქვეებს ტალღა ავ-მდინარისა,
რომ მიაგორებს თავის ნებაზე—
ქაფი სდულს, ტალღა კლდეს შეჭორიალებს,
ქვეები არ ფიქრობს დამარცხებაზე...
მშვიდობით ძმაო, მადლობელი ვარ,
რომ მესაუბრე დიდხინით ასე,
ღმერთმა ჰქნას, კიდევ შევხვედრილიყოთ—
ერთმანეთს, ჩვენი ცხოვრების გზაზე!
სთქვა ეს და ღამის სიწყვედიადეში—
წამს გაეჭანა კეთილი მგზავრი.
მწყემსი კი იღვა თავის კარავთან
დალონებული, აღესილი ჯავრით...
და შორს ტყისაკენ მიმავალ ლანდურს,
ისე უცქერდა ჩუმი ხალისით,
რომ ამ დროს იგი, სასომიხდილი,
იყო ცოდო და შესაბრალისი.
ვინ იცის, გულში რა მდულარება,
უტრიალებდა ნიაღვარივით?!
იღვა მარტოკა, იღვა მოწყენით,
ვით უთვისტომო ვინმე ყარობი...
და არე მარეს მოკრიალებულს,
მინდვრებს ცვარნამას და უტალახოს,
იგი უცქერდა ისე მშვიერი,
როგორც ირემი საიალალოს.
მგზავრი კი მიდის შეუჩერებლივ,
და მისი ცეცხლით აღსავსე სული
წინ ეზიდება მოქანცულ სხეულს
ახალ ცხოვრებას მოწყურებულს.

უკვე ახლოა დედა—ქალაქიც,
 ხოლო პირქუშა ნაძალადევი,
 როგორც ამაყი არწივი მთისა,
 წამოსკუბულა ფერდობის ზევით.
 აქ, ერთი სახლი ირჩევა მხოლოდ
 მნათობის შუქზე ვით ანარეკლი
 და იგიც ისე დგას მღუმარებით,
 ვით მივიწყებულ საფლავზე ძეგლი.
 ამ სახლში ეხლა სძინავს გიორგის,
 მუშას მხნე მებრძოლს, ვაგაკს და ზვიადს,
 სძინავს და მკერდი ამირანისა
 რა უდარდელად გაუღელია!
 მთელი დღე შრომით მოღლილი ოდნავ,
 ეხლა სხეულიც ეძლევა ძილსა—
 და რა იცისკრებს, მსწრაფლ უნდა ადგეს,
 ქარხნის საყვირის მძლე დაძახილზე.
 თუმც განთიადი კიდევ შორს არის,
 ცისკრის ვარსკვლავიც არა სჩანს ცაზე,
 მაგრამ ვინ არის ასე სიფრთხილით
 რომ უკაცუნებს გიორგის კარზე?..
 — ვინ აკაცუნებს? — მე ვარ, არსენა!
 — არსენა? — დიახ, ჯორჯიაშვილი.
 — ჰა, მოდი, მოდი ჩემო არსენა!..
 იყო პასუხი მოკლე და რბილი.
 — მერე შენ ასე რამ გაიძულა
 რომ წამოსულხარ ფეხით ამ ღამე,
 იქნებ ცუდი რამ ამბავი მოგაქვს
 ჩვენი სოფლიდან, მითხარი რამე?
 — ძალიან ცუდი ჩემო გიორგი,
 არაფერს არ გავს ცხოვრება ჩვენი;
 ყაზახ-რუსების ავმა თარეშმა
 მთლად მოგვისწრაფა სიცოცხლის დღენი.
 ზოგს ცივ ციმბირში უკრეს ძმავ თავი,
 ზოგიც საკანში ეხლაც ზის ობლად,
 რა სურათია, რა გულსაკლავი
 ოხ, რომ იცოდღე გიორგი სოფლად!

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

სულ წახდა ძმაო ცხოვრება ჩენი, —
და გაითელა ხალისიც თემის,
ვაჭარი გვლღეტს და ბობოლა გვხუთავს, ერეკლე
ბოჭაული კი მათრახის ცემით,
დაივლის სოფელს და სადაც ნახავს,
უხეშ დევნის და წამების მძრახავს,
ჯაგირის ამოყრას არ აგვიანებს —
და სთხრის მთელს ოჯახს ძირ-ბუღიანად.
რამდენი კაი ვაჭაკი წახდა —
ასეთ ბრძოლაში იმ ვერაგ ძაღლთან...
რამდენის დედა ატარებულა,
მხეცის წინაშე ბრალად და წყლულად, —
მაგრამ ჰე, ძმაო, ვერაგი გული,
შხამით და გესლით აღუღებული,
მეც მწვავედ დამწვდა — განზრახვით ავით
და მასთან ბრძოლით წავაგე თავი!
— შენთან იმ აბრავს რა ხელი ჰქონდა?
— ის ხელი ჰქონდა, რაც სხვებთან ძმაო,
განა ღრიანკელს თუკი საკმაოდ —
ნეშტარში გესლი მოეპოება,
დაგზოგავს რითმე? მეც ძმაო ისე,
გულში ჩამიკლა მან სიხალისე,
და ჩემი სიყრმის გაფურჩქნის იმედს
რკინის ურდული დაადო მძიმე.
დღეს ისევ ვხარშავ ამ უბედობას,
ბოღმას, ნალველს და უიმედობას,
ცეცხლსა და ზავთსა ჩემივე გულის —
ერთად რომ არის აღუღებული.
ვხედავ, რომ გიკვირს, მაგრამ ჰე, ძმაო,
ეხლა ჩემს გულში ხანძარი ავობს,
რომლის გუგუნე შესაძლო არის —
არც კი გესმოდეს ესოდენ მწარე,
მაგრამ მე ვხედავ, რომ შენ გულშიაც,
მას ღრმად ფესვები გადაუშლია,
რადგან სახეზეც კმუნვისა სხივი —
დახანძრებული ელფერიით ჰღვივის.
ნუ მიწყენ ძმაო, რომ აგრე უცებ,
ჩემი ვარამი გატაკე გულზე!

იყო დრო, როცა მზარავ ღვარებად,
იგი სხვა გულსაც ამღვლეარებდა...
თუ კი მომისმენ, გეტყვი ყველაფერს,
თუ ვით გაფუჭდა ცხოვრება ჩემი.
ეს თქვა და უცებ შემოტრიალდა,
ცეცხლით ანთებულ თვალების მჩენი.
— ეს იყო წრეულს... ცხელი მკათათვე,
იდგა ვით ღველვის მწველი ლადარი.
უჭირდა კაცს და ნახირსაც მინდვრად,
გულს უწუხებდა მცხუნვარე დარი.
შემომწყვდეული ასეთ ხრიოკში
ტოროლაც სევდის ხმით დაგვეტიროდა;
ხან კი გვესმოდა ჩხრიალი წყლისა,
შუა-მდინარის სანაპიროდან.
უწინ ეს მხარე, მწვანეთ გაშლილი
შუა მდინარის ლამაზი ჭალა;
თემს ეკუთვნოდა საიალალოდ.
მაგრამ ვერაგს და უსისხლო ჯალათს,
გულს ეყრებოდა, რომ ეს ველები
იყო ძველადვე გლეხების ხელში;
ბრაზი უჭერდა მგელსავეთ ყელში,
და ეს ველები ჰაპისეული,
ბოროტმა ჩენდა გულისაკლავად —
გადასცა თემის დამღუპველ თავადს.
ბევრი ვიყვირეთ, მაგრამ ჩივილით,
არაფერიც არ გამოვიდა რა...
მზეს დაეფარა შავი ღრუბელი.
და შემდეგ აღარ გამოიღარა.

ეს იყო შარშან, წელს კი როს ავი,
მოგვხვდა მკათათვე ცხელი და მწვავე,
გადახმა მდელიო, ხმა მისწყდა რუსაც
და ეელი მზისგან გადაიტრუსა, —
ჩვენ ბოჭაულის დაუკითხველად.
მივრეკეთ ჯოგი იორის ველად.
ბოჭაულთან კი წესის მიხედვით,
ამოგვირჩიეს სამიოდ კაცი,
რომ მოგვეტეხა თხოვნით იმ მხეცის —
ტლუ ხასიათი ავი და მკაცრი.

ქართული
ლიბრარიონი

ჩვენ რომ მივედით, სამხარი იყო,
შზე გადასული წითლად ელავდა.
ბოქაული კი სახლის პარმალში
ბოლთას სცემდა და ძალზედ ლელავდა.
თურმე გაეგო იმ სატიალოს,
რომ დაებანაკდით იორის პირად.
ვაი თქვენს მტერსა, რაც იმან გვიყო,
მისვლისთანავე შემოგვიბღვირა:
— როგორ გაჰბედეთ, არამზადებო,
ნახირის აყრა დაუკითხველად?
განა არ ვიცით, რომ საძოვრები
თავადის პაპას ექირა ძველად?!
თითქო ეს არის, ძლიერი მეხი
თავს დაგვეცაო, ამგვარად ჩვენა —
ვიდექით ტლუთ და აღარ ეძროდა,
არც ერთს ჩვენთაგანს მეტყველი ენა.
მაგრამ ვით ხშირად ქუხილის შემდეგ —
ტყე შებერტყილი ცოცხლდება ისევ,
მეც აგრე, გულმა არ მომითმინა
და ბოქაულთან მივიქერ მყისვე:
— როგორ! — შევეყირე, — ჩვენ იმ საძოვრებს
არვის დაუთმობთ ცოცხალი თავით!
იქ ჩვენს წინაპრებს ჩაუთესია
ოფლი და სისხლი ღონე და მკლავი!..
— შეხეთ ამ ლეკვსა, როგორ ყფეს აქა?!
იყვირა მხეცმა და მისი გული
ისე გასივდა ავ ბრაზისაგან
ვით მოშხამული გესლისგან წყლული.
— მაშ, როგორც ვხედავ შენ არც კი ფიქრობ,
საწყალ ხალხზე რომ იბრუნო გული!
რა დავაშავეთ, ჩვენ ხომ არა ვართ
ტყეში გაჭრილი ყაჩაღი თული?!
ჩვენც ხომ კაცნი ვართ, გვინდა ცხოვრება,
დღე და ღამ ვწრომობთ, არ დრკება მკლავი...
თუ ბრძოლა არის, ჩვენც შეგვიძლია
ცხარე ბრძოლაში გავსწიროთ თავი!
— შეხეთ ამ რეგვენს, რაებსა როშავს,
სულაც არ ესმის ამ ხეპრეს ჩემი!

— როგორ არ გვესმის? შენ სასაცილოდ
ვხედავ არ გყოფნის წუხილი თემის.
თორემ ეს რას გავს, მოვსულვართ შენთან,
შენ კი თავს გვესხმი ვით ტყის ნადირი.
თუ საჭმე მხოლოდ ყვირილი არის
ჩვენც შევსძლებთ ასეთ თავხედურ ყვირილს!
ვსთქვი ეს მწარედ და ის იყო ბრაზით
უნდა ვცემოდი იმ მზეც ვით ელდა,
რომ უცებ თავზე დამკრა ყაზახმა
და მზეც იმ წუთში ჩამომიბნელდა.
ო, რა ტკივილი ვიგრძენი მაშინ,
სულ მთლად ამემღვრა გულიც და ტვინიც;
ხესაც მოთხრიდა ეს ერთი დარტყმა
თუნდაც ფესვები ჰქონოდა რკინის...
შემდეგ არ მახსოვს მე იქ რაც მიყვეს,
ალბად საკმაოდ იჯერეს გული,
გონს რომ მოვედი საკანში ვეგდე
დამტვრეული და დაღურჯებული.
— შემდეგ?— რაც მოხდა ნუ მკითხავ ძმაო,
გულის დამტვრეული ამბავი არის;
სოფლის დასჯის და აოხრებისთვის
ჩამოაყენეს ყაზახთა ჯარი.
ბევრიც გადასწვეს, ააწიოკეს,
ბევრ კარგ ვაეკაცსაც მოუკლეს გული,
მთელი სოფელი, ჩვენი სოფელი
დამწვარია და გადაბუგული.
გული რაც უნდა სალი კლდის იყოს
ამღულარდება სისხლად და წვიმად,
როს შენი ქვეყნის მშრომელთა იმედს
უცქერი, როგორც გატეხილ რკინას.
მაგრამ ეს რკინა კვლავ გამართელდება,
კვლავ შემოიკრებს ბრძოლებში იმედს
და მტერს, დღეს ასე გაბოროტებულს
თავს დაეცემა ლოდინით მძიმე...
მეც სხვებთან ერთად, საკანში ამ დროს
ვით გალიაში ბოკვერი ლომის —
ვიჯექი ობლად და გულს მიკლავდა:
წუთები მძიმე ტანჯვის და კვდომის,

ქართული
ბიბლიოთეკა

მაგრამ ვით ხშირად დატყვევებული
 რკინის ხათანგში გული ლომისა
 შფოთავს და კბილით ღუნავს საღტეებს —
 უკანასკნელად მცდელი ღონისა, —
 ისე მეც ძმაო, აღშფოთებული,
 ვით გავარდნილი ვერაგი მხეცი,
 დავსწვდი კედელს და რაფი ლანძვისა —
 გამოვამტვრიე და გავიქეცი.
 — შაბაშ, ბიჭობას ჩემო არსენა,
 ეს კი ნამდვილად გივავტაცია!
 — მაშ, სხვა რა მექნა, თუ არა ესა,
 ცხოვრება, ძმაო, ძალზედ მკაცრია.
 თავს თუ დაუღებ, ისიც უხეშად,
 დაგიბრიყვებს და დაგიწყებს თელვას,
 არ შეიბრალებს შენს კარგ ბიჭობას
 და არც შენს კაცურ გულის ღრმა ღელვას.
 მაგრამ ჰე, ძმაო, არც ამ გაქცევამ,
 და არც შემდეგმა თავის დაფარვამ —
 ჩემს წამხდარ საქმეს ველარ უშველა,
 ისე ძლიერმა დაჰბერა ქარმა...
 და მე ვით ნორჩი, შოშის ბარტყი,
 რომელს ჯერ კიდევ არ ძალუძს ბრძოლა,
 გაბრაზებულმა ავმა გრიგალმა,
 ბუდიდან ძირში გადმომისროლა.
 ეხლა შენ თვითონ იგრძნობ ყველაფერს,
 ჩემი ცხოვრება წინ დგას ვით სარკე...
 ერთი გზა მქონდა გადაუჭრელი,
 და ეს გზა იყო ქალაქისაკენ.
 ეხლა შენთან ვარ... გულიც მაშვრალი,
 ერთ დროს მღელვარე, მწველი ვით ალი,
 დამშვიდდა ოდნავ, მაგრამ ჯერ კიდევ,
 განცდილ წამების ბოღმებს ვერ ვიტევ...

ქართული
 ბიბლიოთეკა

ის გულში მიწევს და რაც დრო არის —
გადმოიღვრება ცეცხლის მთოვარი.
მაგრამ რაც არის დე, დარჩეს ასე,
გულს მარტო სევდა ვერ ამოაყვებს.

ქართული
საბავშვო ლიტერატურის
სამეცნიერო ცენტრი

მასში სხვაც ბევრი გრძნობაა წრფელი, სიკვდილის დღემდე დაუშრეტელი...
მაგრამ რაც დროა, ამ გრძნობებს გულის,
ერთად რომ არის აღუღებული —
ვერ დააკავენს სალი კლდე მწირო,
ვერც ზღუდე მტკიცე ქვისა და კირის,
გახეთქს თვით რკინას, ამაყი გულით —
ამ ცხოვრებაზე ამხედრებული.
მსურს შენთან დავრჩე, ცხოვრება მძიმე
აქ ვერ ამომგლეჯს გულიდან იმედს.
არაფერია იყოს წუხილი,
ორ ტანჯულ კაცის გულის დუდილი,
ეხლა რომ გვაჩენს დალივით ღარებს,
ალარ იქნება ესოდენ მწარე.
მეც შევეჩვევი შრომას და ბრძოლას,
ავი ქარიშხლის სუსხიან ქროლას...
და მძლე ბრძოლებში, მეც თქვენთან ერთად —
ვიქნები მარად, მრისხანე ბედთან.
— მაშ კარგი, დარჩი, რა კი გსურს ასე,
ერთად ვიაროთ ცხოვრების გზაზე...
მაგრამ ხომ იცი, ჩვენი ცხოვრება,
არა ჰგავს ძმაო, შენს განვლილ დღეებს!..
აქ ბრძოლაც არის და შემდეგ გული,
იგრძნობს ათასგვარ სხვა სიძნელეებს.
შრომობ მთელი დღე და როგორც გრდემლი,
გაეარვარებულ რკინებთან დგებარ;
თქრიალებს ოფლი და მანქანებიც,
აქ სულ მთელი დღე გრიალებს მეხად.

წუთი არ არის მოსვენებისა,
 თითქოს მკერდიდან რკინა გულს თხრიდეს,
 თავი მომიკვდეს, თუ რომ ასეთი,
 გამწარებული ცხოვრება ღირდეს!
 შენ, ეხლა გიკვირს, მაგრამ მე მჯერა,
 შენც შეიჩვევი ჩაჭურის ჭერას;
 გულს მოიბრუნებ, შეხედავ სხვებსაც —
 მწარე ბედის ქვეშ მყოფ ჩაგრულ ძმებსა
 და მათთან ერთად ჭაპანის წყვეტა,
 გახურებული რკინების კვეთა —
 რომ გეჩვენება შენ ცეცხლებრ მწველი
 აღარ იქნება ესოდენ ძნელი.
 მაშ ასე, დარჩი ჩემო არსენა,
 მე ხვალ მოგიწყობ დეპოში რამეს.
 უნდა ოფელს ღვრიდე, ოფლის ღვრაშიაც
 არის ერთგვარი რალაც სიამე.
 შემდეგ ვაგაცნობ ჩემს ამხანაგებს,
 საერთო საქმეს მომავალ დღეთა,
 თუ როგორ უნდა ბრძოლა ხსნისათვის —
 ვათაეხედებულ და ვერაგ მტერთან.
 თუ როგორ ვიბრძვით, ან რისთვის ვიბრძვით,
 ან როგორია ეს ბრძოლა ახლაც,
 რომლისთვის გული უძგერს ათასებს
 და არ იციან რა არის დალლა.
 დიახ, ყველაფერს გაიგებ, რადგან
 შენს მებრძოლ გულშიც ცეცხლები ჰყვესავს...
 შეერთებული მუშური ღონით,
 თუ მივაწვებით — გავარღვევთ კლდესაც.
 დიდხანს, სულ დიდხანს ორთავე ასე
 ლაპარაკობდენ ლხინსა და ჭირზე,
 ხან მღელვარების ცეცხლი მგზნებარე,
 გადაურბენდა არსენას პირზე —
 მაგრამ როდესაც მათ საუბარში
 სულ მისწყდა ბოლოს გრძნობები ტკბილი,
 მძლე დაღლილობის იფეთქა ძალამ
 და მოეკიდათ ორთავეს ძილი.

(გაგრძელება იქნება)

ქართლ კლდე

ქართული
ბიბლიოთეკა

ს მ ბ მ რ

პიესა 4 ნაწილად

ქართული
ბიბლიოთეკა

ს. მ. გ. მ. გ.

კ. შარვაშიაშვილის თეატრის რეპერტუარი

პირველი ნაწილი

1.

მუშა: ვინ ხარ!

კობა: ვინ ვარ და ქვესკნელის ალქაჯი. ვინ ვიქნები!..

მუშები: კობა...

კობა: მანქანებს დარაჯობთ?!.. თუმცა ათასი მსუნიანი კაცი დაიარება, თუ დაიმარტოხელა, ერთი ხრახნილი რომ მოაძროს, ნახევარ დღეს დაგვაკარგიებს.

მუშა: და თვითონაც გაიხარებს გულიანად.

მეორე მუშა: ეგრე რომ არ იყოს, როგორ დაიწოდა მთავარი ქარხანა..

მუშა: ჯერ ყველაფერს მარჯვე თვალი უნდა...

კობა: დღე და ღამე.

მუშა: ჩენია და ჩვენვე უნდა მოვიხმაროთ, თუ არა რას ვიბრძოდით.

მეორე მუშა: აგრეა.

მუშა: ჩვენ კარგი, მაგრამ, ამ შუალამეზე რამ გამოგიყვანა.

კობა: მოეხუცდი და არავის სჯერა. ფარდულში ვერ გავძელ, ფიქრი ჩამყვა და არ დამეძინა. უწინ კი სხვა იყო, — ცის ქვეშ, ხის ძირზე რომ წამოვწოლილვარ, მაშინვე ტკბილად წამძინებია. ეხლა: დაიკავე ხელში წამალი და იფიქრე თუ როგორ გამოიზოგო დარჩენილი წელიწადები... მაგრამ თქვენისთანებს ჯერ კიდევ ვაჯობებ!..

მუშები: (იციინან)

კობა: თოფ-იარაღი რომ აგისხამთ, აბა გასროლა რომელს გიცდია?

მუშა: რატომ. იმდენი მტერი გვეგულდება რომ თოფის მოხმარა სავალდებულოა.

კობა: ჩვენ რომ ბრძოლები გავგივლია, ის არა მგონია მოგელოდეთ.

მუშები: უარესი.

მუშა: მაშინ მტერს პირისპირ ხედავდი. ერთი ნაბიჯი შეგკლავდა
გამოგეცნო, ეხლა კი მრავალგვარად მოქნილია. ხშირად მეგობ-
ბარი, მორჩილი, მოლონიერდება თუ არა, ხომ იცი...

კობა: მაინც. ყოველთვის მომაგონდება უკვე გავლილი დღეები...
ფელი. იქნებ იმიტომ რომ ახალგაზრობა იყო შენთვის...
აი, აქ ამ შავ მთებში, — რამდენჯერ სისხლი დაღვრილა ჩემი,
ჩემი ძმების, — რომ ეს მალაროები ჩვენი ყოფილიყო... ეხლა, —
მანქანებს დადგომიხართ!.. მე უფრო საშიში ღამეები გამითე-
ვია, თოფით ხელში, უსახლკაროს, თქვენ არ დამიჯერებთ და
როცა მას ვიხსენებ, გულით გიტოვდებით!.. ერთხელ იცი? —
გუშაგათ ვიდექ...

მუშა: ჩამოგექ. თქვი..

კობა: დაიცა, ერთი ჩიბუხი გაეაწყო... როცა თუთუნს ვწევ უკეთეს
ფიქრებში ვარ ხოლმე... რას ვამბობდი...

მუშა: შენი თავგადასავალი დაიწყე და შეჩერდი...

კობა: ჰო. ღამე სოფელზე ყრუდ ჩამოშავებულიყო და ხალხს ეძინა,
რომ გათენების წინ, უეცრივ სადღაც თოფი გავარდა —

2.

(— და მერე ძაღლების ყველა მოჰყვა... კარგი დრო გავიდა სანამ ვინმე გა-
მოჩნდებოდა. ბოლოს: ამ ღამეს მოღლილი სუნთქვით გამოვეყო ორი ლანდი
და მოხერხებულად მთელი მანძილი გადაიხრინა. — « — აღარ შემოდღია
სისხლისაგან ვიცილები!» — კენესოდა ერთი. მაშინვე მივყე, მაგრამ ორივე
თვალდახელშე დაამეკარგა. მათ ნაკვალევში ჩადგა ღამე. და როცა აქ სხვა-
დასხვა მზრიდან მდევნელები შემოიკრიბენ, გზა და კვალი რათქმა უნდა
აღარსად იყო... « — თავს უშველა! თვალს მიეფარა და ემიე ეხ-
ლა შენ » — ჯავრობდნენ ბიჭები. « — ჩემი ტყვია ამოა არ ყოფილა
მის დღეში და რა მეგონა! » — გულმოკლულად იმეორებდა გოლა)

ბეგლარ: მოხერხებული კია ვინც არი.

კობა: ტყვია თუ ხორცში არ ჰქონდეს ჩაყენილი. რაც გინდა მითხარი.

ბეგლარ: მეც აგრე მგონია. თითქო კენესაც კი შემომესმა.

გოლა: ორი იყო, არა?

კობა: ორნი.

გოლა: აი რა: სოფელში, გაბედეს, და ხომ შემოგვეპარენ, — უბრა-
ლო საქმეზე თავს ვინ გასწირავს...

ბეგლარ: რასაკვირველია.

გოლა: გზები თუ არ მოუჭერით, კარგი არ მოგველის...

ბეგლარ: ვიცი, ვინც არიან. მიმხვდარი ვარ.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

გლეხი. (შემობის) სროლა იყო...

კობა: მტერი შემოვიდა სოფელში.

გლეხი: ცუდ დროს თენდება.

ბეგლარ: ვესროლეთ და დაჭრილია.

გოლა: ველარსად გავა.

2. გლეხი: (შემობის) სროლა იყო...

ბეგლარ: მტერი შემოვიდა სოფელში.

2. გლეხი: მერე და დგებართ?!

გოლა: არა, ლობე-ლობე ვიხტუნავენბთ! მიიმალა და ეგ არი.

ბეგლარ: ეგ სჯობს, საქმეა სოფელში მოვიმწყვდიოთ.

2. გლეხი: ვინ უნდა იყოს?..

1. გლეხი: ვინც არი კაიკაცი არ იქნება.

კობა: აგერ, ვილაკეები კიდევ მოდიან.

გოლა: კარგია რომ თხიზლად ყოფილან. გულისყური ყველას სოფელ-ზე გვქონია.

გლეხები: (შემოდინ) რა ამბავია?.. გამარჯობათ.

ბეგლარ: ვინმემ გავარდით და ზარი დარეკეთ!.. მთელი სოფელი უნდა მოგროვდეს... გოლა!.. სერგო... გაიგონეთ? — რაც შეიძლება ჩქარა... კობა! საქმე არის-თქვა უთხარით ყველას...

გლეხები: (ლაპარაკით ირევიან ერთმანეთში. ზოგი მიდის.)

კობა: მათი ხელის დამფარველი ათასჯერ უფრო უნდა დაი-საჯოს.

3.

გლეხი: კარგი იარაღი კი გიშოვია, დაგელოცოს მარჯვენა.

1. გლეხი: წერაქვი წამოგელო, მალარობებში შეივლიდი.

2. გლეხი: კარგი ვაქცაცი წალდითაც იოლად გამოვა... ზოგს ყირი-მულიც ვერ უშველის.

3. გლეხი: მაგი კი არა და გაგზავნილი რომ გვყავდი რა გაიგე?

2. გლეხი: რა ვთქვა! — ორივე სოფელი მოვიარე. ერთგულად არიან. ყველგან ბავშია თუ ხანშესული ერთი სურვილით გახარებულა. რომ იცოდეთ რამხელა ხალისია იქ, და ბრძოლის წყურვილი! ეს არი, — იარაღის სიმშლია...

კობა: ეგა თქვი. ბარნაბამ ერთ პაპისეულ დაეანგულ ბერდენაში რამდენი ბათმანი სიმინდი მისცა. — ჰკითხეთ —

გლეხი: მერე რა!? — შინ რომ მიჰქონდა, ჭიშკართან ვილაც პირახვეულები დახვდენ და გასროლაც ვერ მოასწრო, — ისე ჩამოართვეს... (ზარის ხმა)

გლეხი: პარასკეობაა ვაქარო, გამოიტანე, გაშალე შენი საწერარ-
მანო. (სიცილი)

კორნელი: შენ...

გეო: (ხელს ჩამოართმევს)

კორნელი: შემოპარულან.

გეო: ორი.

გოჩა: (ალაგეთ ჩათელილ ლობეზე გადმოზტება) რას გვეძახიან?! გამარჯობათ!

კორნელი: იმის შესახებ საუბრობენ. — სროლა რომ იყო.

გეო: ერთი შენი!.. უგზოოდ ნასროლ ტყვიაზე რა უნდა ითქვას?

გოჩა: რაზემელი თუ იყო თვალმოკრულს ტყვია ვერ აცდებოდა.

გეო: არა მგონია ვინმე ენახოთ.

გოჩა: თუთუნი მინდა.

გეო: დაკეტილი რომ მაქვს რა გიყო?

გოჩა: ეხლა მაგისთვის გაღმა არ გავალ კარგად იცი.

გეო: ამ დილით აქ რომ არ გავეცდინეთ საბაზროდ წასვლას ვეპირებო-
დირ. რომ ნახო, თაროები სულ გაცლილია. ბიჭიც გამიქციეს.

გოჩა: რას იზამ, უნდა მოუხერხო.. (გეო გადის) რალაც არ მომწონს.

ყოველთვის განუხე და ცხვირი მეძებარ ძალს მიუგავს.

კარგ რამეს არ უნდა ჰფიქრობდეს. — რას იტყვი?

კორნელი: მეც აგრე მგონია.

გეო: (ბრუნდება)

გოჩა: ბედით უგუნებო ნუ დარჩები.

გეო: ხუთი შაური (აწოდებს თამბაქოს)

გოჩა: ჩემზე ჩასწერე.

გეო: კიდევ?!

გოჩა: რომ გეუბნები შემისრულე. ისედაც უნდა გვიმადლოდე ცო-
ცხალი რომ ხარ.

მემამულე: (შემოდის, გლეხებში გაერჯვა) გამარჯობათ...

გოჩა: გამარჯობა კარგია, გულით თუ გვისურვებ.

გლეხი: რატომ! მას ეხლა ჩვენზე უფრო აქვს დაკორძებული ხელები.
(სიცილი)

2. გლეხი: მამულის დამუშავებაში ვერავის მოიხმარს. დაეადგინეთ—
თვითონვე იმუშაოს.

მემამულე: თავადიშვილი ხომ არ ვარ. შრომით არა მაქვს შეძენი-
ლი კარმიდამო.

გოჩა: რა თქმა უნდა... დოვლათი ვისაც უგროვებია და ჩვენი მკლა-
ვის ღონე შეუწირავს, ის არც თავადია და არც ჩვენი მტერი.

გლები: ქალიშვილი თავადიშვილზე ძალიან გინდოდა და გეპოქორიდა.
აი, ის რომ არი, — ბნელიანი... ნება არ მოგეცით ჩვენ, სოფელმა თუ არა...

3. გლები: შენც კაცი ხარ. ქალს არ უნდა ფულს გქონდეს გულს შეუმცირე.

გოჩა: გადადგომიხარ შარაგზას წინ და შენი ეზოს გამო ვერსნახე-
ვარის მოვლა გვეირღება გზა, ისე არი გამრუდული.

4. გლები: ეგ შენ გაქვს გულზე დასობილი თუ არა სხვას არაფერი
უთქვამს...

2. გლები: კარგად იცი. სოფლისგან არი დადგენილი. აგერ რამდე-
ნი წელიწადია ამ გზის გაქრა გვინდა (მემამულეს) შენ ეზო-
ში და ვერას ღონით ვერ შეგვისრულებია!

1. გლები: ყოველთვის გქონდა ამის ჩასაშლელად ფული თუ მო-
ხერხება.

მემამულე: როცა გაჰყავდათ მაშინ სად იყავით!..

გოჩა: მაშინ არ იყო, ჩაფრები და ყაზახები რომ დაგვასიე.

1. გლები: მაგას რას უყურებთ, სოფელმა თქვა და გზა უნდა გას-
წორდეს!

მემამულე: სახლკარის დასარბევით ვის რა დაუშავე! — ვინ არი და-
ნასისხლად ნაყიდ მიწას ბარს რომ დამიკრავს, ვის შეუძლია
ჩემი მამული ჩამომიქრას?..

გლები: ჩვენ.

გოჩა: ჩვენ.

მემამულე: ცოცხალი არ დავთმობ!

4. გლები: არა. ვიბრძოლო მე ვლაპარაკობ, და სოფელმა კარმიდა-
მო გამიჩხბოს, არც ეს ვარგა. დღემდე თუ გვივლია ეხლაც
ვიართ.

გოჩა: ლაპარაკობ!.. ჩვენი სიარული ჩვენზე როდი იყო დამოკი-
ლებული.

2. გლები: როგორც უნდოდათ ისე გვატარებდენ... ეხლა კი!.. და-
მანებე კაცო თავი! — ეს მუხა აღრევე იყო მოსაქრელი (შემა-
ჯკრავს ნაჯახს)

მემამულე: არა... არა! (გავერება მუხას ზურგიით) სანამ ცოცხალი ვარ!
(გლები შედგება. სიჩუმეა. უცროვ გოჩა გაარღვევს წრეს, გლებს გამოს-
ტაცებს ხელიდან ნაჯახს და მემამულეს შესძახებს: « — შენ გგონია
მაგ მუხაზე ვერ მიგაკლავენ! » გლებები გოჩას გამო გავეირვებას
არიან. უმაღლე აწველებენ.)

1. გლები: ვინ ხარ გაგვაშორე ეგ უბედური, მართლა. სიკვდილი
თუ არ უწერია...

ბეგლარ: (შემოდის მასთან კობა) რა მოხდა!

შემამულე: მითქვამს თუ არ მოგვედი არავის შერჩება, ჩემი ასე წა-
ხდენა, — მითქვამს... (გლებებს გაჰყავთ განზე. ამშვიდდებიან.)

გოჩა. (თავისთვის) გაჩენის დღიდან გულში მჭამელი ჩამდგომოდეს, მერე
მისი ჩაკვლის ძალა თუ უფლება მომეცეს, და შევესრულებოდი...
ვიცი!... როგორ ებოდიშენ! რაა თურმე მონობას...
ული. (დამცინავად კბილებში გამოაფურთხებს) ვაეკაცობა კი თუ ბიჭი
ვარ ჩაუშალე! — ფიქრად ექნება მის დღეში, — მეგონია!..

ბეგლარ: ძალიან ფიცხი ყოფილხარ გოჩა. (მხარზე ხელს მოხვევს) არ
ვარგა. (გოჩა გაფრევა გლებებში)

გეო: პირწაყარდნილი ყაჩაღია, მაგის რჯული... კაცის მოკვლა ისე
ენატრება, როგორც რა ვითხრა...

კორნელი: აბა...

5.

კობა: (ბეგლარს) ლოლა.

ბეგლარ: შევებდე ლოლა! (ლოლა და ბეგლარი გამოცალკევდებიან)

ლოლა: (ხელს ჩამოართმევს)

ბეგლარ: სროლა იყო...

ლოლა: შემომეძმა.

ბეგლარ: სოფელში ვილაც ორი შემოპარულა. ერთი მათგანი გუშა-
გებმა დასჭრეს.

ლოლა: მერე ვინ იყო, ან და მე რა?

ბეგლარ: მე მინდა გკითხო, რა თვალით უყურებ ეხლა შენ ძმას.

ლოლა: არ მესმის. ჩემი სიძულელი თუ სიყვარული, დიდი ხანია
გაგებული ვაქვს.

ბეგლარ: იმ ორთა შორის ერთი ძმა უნდა იყოს შენი.

ლოლა: როგორ!

ბეგლარ: დამაჯერეს. ისინი სოფელში იმალებიან. შენ არ შეიძლება
არ იცოდე. (შეამჩნევს ცოლს) ჩემი ცოლი... მოისაზრე. გნახავ.

ლოლა: (მარტო) ცოლი... (ხალხში იმალება),

ბეგლარ: (აიყვანს ხელში ბავშვს) ჩემი ვაეკაცი!..

ცოლი: მესამე დღეა შინ არ მოსულხარ.

ბეგლარ: ხომ იცი, ორი ოჯახი მყავს. დიდმა ოჯახმა ვერ გამომიშ-
ვა. კობა! — ხომ ვარგა? (ბავშვზე ეუბნება) ასეთ ბრძოლებში და-
ბადებულს სისხლი არა დროს გაეყინება! — ილაპარაკონ რომ
დავმარცხდებით, რომ შევეწირებით ჩვენ სურვილებს! — ჩვენი
სისხლი ამათ მაინც გაუნათებს გზას...

ლეო: (გამოჩნდება)

ბეგლარ: ლეო... (გახარებული შეხედებიან ერთმანეთს)

ლეო: როგორ ხარ..

ბეგლარ: ჩვენ დიდებულად. გუშინ ჩამოსულხარ, — შემოვლა მინდოდა და შენ დამასწარ... რა ამბებია, ჩვენები რას შვებით? — ცუდი ხმებია მოსული რაღაც, ხომ არ შემეკრთალხართ.

ლეო: რა შეგვაკრთობდა... მაგრამ ხომ იცი, თვითმპყრობელობა. ყაზახები... ეჰ!.. ეს გამოსვლა მხოლოდ სურვილების აფეთქებად რჩება, ბეგლარ, დაქერას გამოვექეც, კომიტეტი ჩავარდა! თორემ ასეთ დროს, კარგად იცი, აქ რა გამაჩენდა?!

ბეგლარ: არა ლეო, ძალიან ადრე გავტეხია გული! — გეუბნები.

ლეო: მე ჩემი გულის ამბავი არ მითქვამს!

ბეგლარ: ჩვენ კი. შემოსედე, — ახალ ცხოვრებას ვაშენებთ!

ლეო: ბეგლარ!

ბეგლარ: ამხანაგები თუ ჩავარდენ, სხვებმა აიღონ ხელმძღვანელობა. ჩვენ, აჯანყებული სოფლები მოვითხოვთ ამას! — თუ არა თავს თვითონვე უშველით.

ლეო: კომიტეტიდან ვარ. დავალემა მაქვს.

ბეგლარ: ძალიან კარგი, სოფელიც აქ არი და მიმართე. აბა ნახე რა გიპასუხონ... (ხალხს) ამხანაგებო!.. (სიჩუმე) სიტყვა ეძლევა კომიტეტის წარმომადგენელს.

ლეო: მშრომელო ხალხო! რ. ს. დ. მ. პ. იმერეთ-სამეგრელოს კომიტეტის სახელით, მოვესალმები თქვენს რევოლუციონურ გზეობას და ძალღოეს. ამხანაგო გლეხებო, თქვენმა შეერთებულმა გამოსვლამ განდევნა სოფლებიდან თვითმპყრობელობის საზიზღარი მოხელეები. თქვენი ცხოვრების, მართვა ეხლა თქვენივე საქმედ გახდა. მეგობრებო! დღეს თავისუფალი ხართ! — ეკლესიის ყორნები სულს ველარ გვიხუთავენ და საყდრის ზარი რომელიც უწინ გამოგონილ ღმერთს ეძახოდა, — ეხლა საკუთარ საქმეების გასარჩევად გვიხმობს ყრილობაზე... მაგრამ, ძმებო, ეს გულისთქმა ვერ მისწვდა თვითმპყრობელობის ყველა მხარეებს... მეფის ჯალათებმა რომელთა ხელქვეით მრავალი ათასებია დამცველების, ყველა ქალაქებში და სოფლებში, თავისუფლება მებრძოლ გლეხების სისხლში ჩაიღრჩვეს, ამხანაგებო!

ეხლა ყაზახების დამსჯელი რაზმები ცეცხლითა და მახვილით
ახლოვდებიან! ჩვენ მოწყვეტილი ვართ ყოველგვარ ვაჭარზე
მომხმარე ძალას! კომიტეტები დაშლილია და ქუთაისის კომი-
ტეტის უკანასკნელი დადგენილებით, ვალდებულნი ვართ მხოლოდ
ვალ, ახალ რევოლიუციას რაც შეიძლება მტერს შევინდოთ...
უტყოფთ... (ხმაურია. ორატორის მარტო გაურკვეველი ხმები ისმის)

ბეგლარ: ამხანაგებო! ლეო გვეუბნება, იარაღი დავყაროთ, დავემორ-
ჩილოდ ყაზახების მათრახებს; ჩავიკლათ დარდი როდესაც შე-
ვხვდავთ გადაწყვეტილ სახლებს, ჩექმის ქუსლებით გათვლილ ცოლ-
შვილს... როცა რჩეულ ძმებს ხელ-ფეხ შეკრულებს საღრჩობე-
ლაზე აიყვანებენ, — არაოდეს!.. სად უნდა დაემალოს რევოლი-
უციონერი მეფის ჯაშუშების უამრავ თვალებს!?. ერთი და სამი
რომ გადარჩეს ეს ხომ არ იქნება გამარჯვება!.. ჩვენ თუ ვაგ-
ვქელეს უბრძოლველად, — თითებით სამკერდულში ჩავვაფრინ-
დებიან და შიგ გულში უნამუსოდ ჩავვაფურთხებენ... და ეს
იქნება უკანასკნელი სიტყვა!.. შემდეგ? — ნურკინ იფიქრებს
რომ ახალ გამოსვლების სურვილი რა არი — ისიც დარჩეს...
(გლეხებში ჩაბჭოლი)... დავხვდეთ მტერს, ჩვენ გაბედულ ხმას სხვა
სოფლებიც ხომ აჭყვებიან!.. ცხრაასხუთელებო! — ეს მოწოდება
იქნება. მაშინ დამარცხებული ძმებიც აღდგებიან...

ბიჭი: (გადმორბის ეზოებს, შემოიჭრება ხალხში) ბეგლარ... ბეგლარ!.. ყაზა-
ხები!.. (ხალხი შეკრთება) გორაზე ხარებს ვაძოვებდი... გაღმელი
მოვარდა ცხენდაცხენ, და მითხრა შენთვის გაღმომეცა... მთის
იქეთ ყაზახები შეუნიშნავთ!.. (ხალხი შესწინებული დგას შეუბრუნებლად.)

ბეგლარ: რას დადუმებულხართ... მოდიან, — დავხვდეთ!.. ეს!.. მარ-
ტო რომ დავრჩე, — ყაჩაღად გავალ და სანამ მომკლავდენ რამ-
დენიმე ყაზახს მაინც ჩავაძალებ... ხომ სულ ერთია ვიმეო-
რებ თუ დავემორჩილდებით, არ დაგვინდობენ... ვისაც შერჩენია
მკლავში ძალა, გამხედაობა! — იბრძოლებს ჩემთან ერთად! (გამო-
ცალკევდება) ვინ მოდის?

კობა: მოვდივარ!

(პაუზა)

გოჩა: მეც.

გლეხი: მოვდივარ... (პაუზა)

ბეგლარ: შენ — გოლა?

გოლა: (ყოყმანის შემდეგ) მოვდივარ...

გლეხი: მოვდივარ...

გლეხობა: ბრძოლა.. ბრძოლა!..

7.

(ახლოვდება სამხედრო მუსიკის ხმა. სოფლებების უმრავლესობა შეშინებული მიმოიფანტება. რაზმელები ჩასაფრდებიან).

კინო:

1. სოფლის შარა გზაზე მოდიან ყაზახების რაზმები. სამხედრო მუსიკით.
2. ცხენები ამოდიან აღმართზე.
3. რაზმებს მოუძღვის გენერალი—გრ. ნიძოლოზის ძე ზ — ნოვი. და ადგილობრივი კაცი—გზის მაჩვენებლად.
(წითელ რაზმელები დაუშენნ ტყეებს).
4. ყაზახები აირევიან.
5. გაფანტული ცხენები—გზას ვადამცდარი და შეშინებული...
6. გაქვნიბულ ცხენიდან ვარდება ყაზახი.
7. შეშინებული გენერალი.
8. ყაზახი ისვრის თოფს...
9. გაფანტული ცხენები—გზას ვადამცდარი და შეშინებული.
(პირველი ნაწილის დასასრული)

მეორე ნაწილი

1.

(სავარძელში ზის მუცუტა. აქვე მაგიდაზე ძვეს გრამოფონი, გრამოფონი უყრავს, მუცუტა ლაპარაკობს).

მუცუტა: მებრძოლს რომელმაც, — უფლება მოიპოვა — სრული განსვენება ესაჭიროება...

„ბინად რბილი სავარძელი, — და შევთვალა გოგონა და — მკლავში გეპყრას მისი წელი წელზე შემოსაკონადა“...

ავრე. ხმა მომეცო, მოღალუნებულ ყელში გენაცვალე... რას არ გამოიგონებს რუსთ ხელმწიფე!..

„ბინად რბილი სავარძელი, — და შევთვალა გოგონა და...
(ესმა და სიდონია სუფრას შლიან)

თქვენ გეუბნებოდით, ყური რომ არ მათხოვეთ... შე თეძო ჩამოვარდნილო, ეს მეკადრება შენგან მე?.. კაცის დაფასება რომ შეგეძლოს შენ კოცნას ვერ აუვიდოდო... უბრალო მებრძოლიც კი მისგან განთავისუფლებულ ქალაქში რომ შევიდოდა, — ტაშით ხედებოდენ და თავზე დაფნის ფოთოლი ეფინა...

ესმა: კაცს თავზე თმა თუ არა აქვს, დაფნის ფოთოლი რას უშველის.

მუცუტა: ამანაც ოხუნჯობა დამიწყო!.. ეგ ნიჭი რომელმა წითელ რაზმელმა დაგანათლა... დიდება შენდა!.. რას არ გამოიგონებს რუსთ ხელმწიფე!..

სიდონია: ნუ ახელებ. ბედაურები განდევნეს და გმირი დარჩა.

მუცუტა: მაშ ის ვინ იყო, თქვენი აღმასხანი მხარით რომ ხიდა, როცა დასკრეს... სული კბილით გჭირა და სიციცხლე ვანუკი სხვების შესახედათ დიდგულობს თუ არა, მარტო რომ ვართ მისი სამადლობელით გული მაქვს შემეცირებულა, გეჩუქება, არა მენდალიც ვარგუნე... საქმეა თუ არა. ჯერ ჩინე ქვიცილებს შეეხევა შე რომ დავიკერებ და წელში გავიმართები...

ქარუმიძე (მასთან ლოლა) აქა ხარ?... (მუცუტა ჩუმდება. ჩუმდება გრამაფონიც)

მუცუტა: დიახ. გენერალი ვინახულე... ბევრი იცინა იმ ამბავზე. ყაზახები კი რა თქმა უნდა დარჩებიან კარგა ხანს. მერე მე შენი აზრიც უთხარ... სტუმრად მიდის ბატონო და სუფრა გავაშლევინე.

ქარუმიძე: შეეგებე.

მუცუტა: დაათვალიერა მალაროები თურმე და თქვა: „რაც შეიძლება მალე უნდა ამუშავდესო“: (გადის)

ქარუმიძე: ლოლა...

ლოლა: ვისმენ.

ქარუმიძე: თუმცა გულმოსული, ხშირად შეუბნები ხოლმე რომ ვერაგი ვარ, ხალხს ხმა ჩაუკალი და მისი სისხლი დამილევია— ეხლა მაინც ჩემი ფიქრი მსურს გავიზილო.

ლოლა: ვისმენ.

ქარუმიძე: ხომ შეიკრიბენ ვაქეაცები, და დარბიან ტყე-და ტყე— ჩემი ხორცი თუ არი საქბილო, ნახონ... ყაჩაღები... „ბეგლარი არაოდეს ყაჩაღი არ ყოფილაო,“—ამბობდი.—ძალას არ გატან. შეგიძლია გამეცალო. და თუ დარჩენილხარ, — ჩემი სიტყვა და ჩემი საქმე გამიგონე. მართალია ერთად ერთი და ხარ ჩემი, მაგრამ დევნილმა ვილაც ვაჭრის იატაკ ქვეშ გავატარე ლაშევები, კრილობა მქონდა და შენ არაფერი გიფიქრია. არც იცოდი, მე უფრო სასტიკი შემიძლია ვიყო.

ლოლა: აბა ქადილი რა საჭიროა, საქმე თქვი.

ქარუმიძე: ლოლა, შენ გეჭნება მასთან საქმე.

ლოლა: ვისთან. .

ქარუმიძე: გენერალი სრულიად ყმაწვილია. ორი თვე არ იქნება, ცოლი რომ მოუკვდა.

ლოლა: მაგ ფიქრებს თავი დაანებე გეუბნები. — ჩემ ქალიშვილობას შენი წარჩინების გზად არ ვაქცევ, — რა სიყვარულიც არ უნდა მქონდეს შენი. ძმა ხარ. — გაგონდებოდეს. ოჯახში ისიც კმარა მუცუტა რომ მოკალათებულა. ეხლა კიდევ... ძმა ხარ.

ჩემ ათასეულში. — მე მაშინ ჯართან ბანაკად ვიყავ. უნდა ვა-
ლიარო, რომ პოეზიას დიდათ ვაფასებ და თუ დამიჯერებთ მე
იმ ჯარისკაცს ათისთაობა მივანიჭე.

ლოლა: ათისთაობა!

გენერალი: ა! — ქალიშვილო რას მიპასუხებთ ამ გაღმარებულ-
სებაზე.

ლოლა: თქვენ პოეზიის მფარველი ბრძანებულხართ.

გენერალი: მე მგონი სილამაზის.

მ-უცუტა: სუფრა მზად გახლავთ.

ქარუმიძე: მოართვით. (გენერალი რომ არ შეწყუბდეს თვითონ მაგიდა მოაქვთ
მასთან.)

მ-უცუტა: ეს ქათამი განსაკუთრებით თქვენთვის შევაწვევით. — შამ-
ფურზე ქართულად. ისრიმ მაყვალშია ჩაწყობილი.

ქარუმიძე: ქამაც ქართულად უნდა. თქვენ ჯერ არ გექნებათ შეს-
წავლილი.

გენერალი: როგორ არა. როგორც იყო.

ლოლა: არც ისე ძნელია. უცხოელები ჩამოსვლის პირველ დღესვე
სწავლობენ.

გენერალი: (სკამს)

მ-უცუტა: მერე და რა მსუქანია, — თქვენო კეთილშობილებავ — ჩენი
არ ყოფნის დროს წითელ-რაზმელები აპურებდენ, მოვედით და
მზამზარეულს დავეპატრონეთ.

გენერალი: რას მეუბნებით... დიდებულია...

ლოლა: მიირთვით მოილხინეთ...

გენერალი: ბოქაულო ქარუმიძე, თქვენ დას მარტო სახე კი არა სი-
ტყვა პასუხიც თქვენნაირი აქვს.

ლოლა: ნუ თუ!

გენერალი: გეფიცებით! რომ გისმენთ მგონია იგი ლაპარაკობს. რა-
თქმა უნდა უფრო ლამაზი ხმით. სახე კი პირდაპირ საკვირვე-
ლება! ერთნაირი შუბლი, ერთნაირი თვალები! წარბები ყვე-
ლაფერი! — ქალი რომ არ იყოთ შემეცვლებოდით.

ლოლა: ბავშობისას ხშირად განგებ შეეცვლიდით ტანსაცმელს. მამა
ვერ გვარჩევდა. მერე მას თვალიც აკლდა. მოხუცი იყო...

გენერალი: ვერც მე გამოგარჩევთ. თუმცა თქვენი ბოლო სიტყვები
არ შემეფერება.

ლოლა: მაგ გვარად არ მსურდა გაგებულყო...

გენერალი: ვინ თქვა რომ კეთილს და ბოროტ სულს ერთი სახე არა
აქვს? — წარმომიდგენია — ძმა: — „სისხლის მსმელი“. კარგი მეო-

მარი. გლეხების დამპყრობელი და თქვენ, — თქვენი სინაზით, კეთილი მზერით... მერე მე ისიც მითხრეს რომ აჯანყებულებს თანაუგრძნობდით. და კაცი — კი, ერთმანეთში უნდა იყოს

სიზ... იქნებ

გარჩევთ.

ლოლა: მაშ ორთავენი ბოროტი სული...

გენერალი: რატომ.

ქარუმიძე: დიდი ზეიმი არ გვინდოდა. შეგაწუხებდით.

გენერალი: კარგათ ვიფიქრიათ ხალხში ყოფნამ მომაძულა თავი.

ქარუმიძე: დე, იყოს დღეგრძელი, ბატონებო, ის ადამიანი რომლის მოსალხენად გაშლილია ჩვენი სუფრა.

ხმები: იყავით ჯანმრთელი.

ქარუმიძე: მე ვერ ვიკისრებ რასაკვირველია ყველა ღირსება ჩამოეთვალო.

ხმები: ოღონდაც, ოღონდაც.

ქარუმიძე: მაგრამ ერთს ვიტყვი: — წუთების წინად მან გაიხსენა უცნობ ჯარისკაცის ლექსი და დაგვიმტკიცა თუ რაოდენი რაინდული სულია მისში. როდესაც მეომარს ტყვიების წინ მდგომს წარბ გაუხრელად, ჰქონდეს, შეუძლია, შეგრძნობა მალალ პოეზიის...

ხმები: ვაშა... ვაშა...

ქარუმიძე: ეგ არის კაცის დიდსულოვანება და ნება მომეცით ჩემი სადღეგრძელო დავასრულო რუსთველის ლექსით.

გენერალი: ვინ თქვი.

ლოლა: რუსთველი.

გენერალი: ვიცი. როგორ არა ჩემსას, ტფილისში ხშირად ყოფილან სხვადა სხვა მწერლები.

ლოლა: დარწმუნებული ვარ თუ კი თავისას იტყოდენ რამეს, იქ განსვენებულ შოთასაც მოიგონებდენ.

ქარუმიძე: დიახ მან თქვა:

გენერალი: ახ. შოთა იყო. — მაშინ ის მოგვარე იქნებოდა (წამოდგება) დიადებული ხალხი ხართ ქართველები. თქვენ ხსენებაზე მე მაგონდება მოხუცი მგზავრი, — რომელსაც დიდი გზა გამოუვლია. ეხლა კი განვლილ საუკუნეთა ხსოვნით და ცოდნით შეჯერებულია... ამიტომ გიყვართ განმეორება ძველთაგან თქმულის.

ქარუმიძე: შოთა! თამარი! პატარა კახი!

გენერალი: ნეტავი თქვენ რომელთა საქმე წინაპართაგან შესრულებულია, რომელთაც წარსულში გაქვთ ყველაფერი შექმნილი და

გადალახული (ჩერდება) ეხლა გფარველობით დიდი რუსეთი მშობლიურ სიყვარულით...

ოფიცრები: ვაშა! ვაშა!..

გენერალი: რა კარგია! უნდა იჯდე მარტო მოსვენებით, და ნუ გეშინებდნენ მშვენიერ წარსულს. სასიხარულოდ ხუჭუჭი გეხმობა!
(ოფელს იწმენდს. მივა ფანჯარასთან. ყველა ფეხზეა.)

ქარუმიძე: ცხელა?.. ჩემო ბატონო.

გენერალი: არა ეს ისე... ყოველვის მირჩევნია ფანჯარასთან ყოფნა,—გავსცქერი ბუნებას და გულს ვუერთებ მის სილამაზეს...

ქარუმიძე: მაშ მოგვართვით სუფრა ფანჯარასთან. ჩემი სუფრა თქვენო ბრწყინვალეებავ სადაც ინატრებთ. იქ გაგეშლებათ...
(სუფრას მიაართმევენ ფანჯარასთან)

ლოლა: თქვენ უთუოდ სიმღერა გიყვართ.

გენერალი: ძალიან. განსაკუთრებით, თუ ქალი მღერის.

ლოლა: ჩვენებური, ქართული.

გენერალი: ჩინებულია.

ლოლა: სიდონია (აწოდებს გიტარას)

სიდონია: კი მარა, რომ არ ვიცი.

ლოლა: კარგი ერთი გამომართვი.

სიდონია: რა ვქნა რომ არ ვიცი.

ოფიცრები: გთხოვთ. გთხოვთ.

სიდონია: ესმა, შენ შეგეძლო.

მუცუტა: მოდი, გული ნუ გააწყალე (ესმა და სიდონია ამღერებენ გიტარაზე.)

სიმღერა: ვაჟი ეტყვის:

გენაცვალე

მარტო მონად მიგულე!—

ლოლა: აქ ვაჟს შეუყვარდა ქალიშვილი.

გენერალი: მერე?

სიმღერა: ქალი კიდევ:

გამეცალე—

სურვილს ვერ აგისრულებ.

ლოლა: ქალიშვილმა უარპყო ვაჟის ვნება.

გენერალი: მერე?

სიმღერა: მოვა ვინმე

შორეული

ქალი მას შეიყვარებს,—

ლოლა: ქალმა შეიყვარა სხვა.

ქართული
ლიბრარიონი

გენერალი: ვაჟი?

სიმღერა: ვაჟი ხევში

გაღიქრება.

ხევი გაღიხარხარებს.

ლოლა: მთაზე გაღიჩება შწუხარებით.

გენერალი: ქალი?

სიმღერა: მაგრამ ქალი

რომ შეხედავს

ვაჟის ჩაქრობილ თვალებს...

ლოლა: ქალმა შეიყვარა

სიკვდილის შემდეგ.

სიმღერა: ქალი ეტყვის

გენაცვალე—

შენთვის გარდავიცვალე.

(კარს მოარახუნებენ—სიმღერა წყდება.)

კორნელის ხმა: სტუმრები ვართ...

ლოლა: (კარს უღებს)

კორნელი: მეფე—დედოფალი მოგიყვანეთ.

ლოლა: გვეწვიეთ.

ქარუშიძე: ვახლავართ. (შემოდინ კორნელი, თავადიშვილი და მისი ცოლი.)

ლოლა: თავადიშვილი არჩილ მეუღლით.

გენერალი: კეთილი.

ლოლა: ეგ მასწავლებელი ჩვენი სკოლის. და ოჯახის ახლობელი.

კორნელი: (მიიბრუნს, ხელს ჩამოართმევს). მადლობთ. მოვესწარ! ამ დღეს
კი დიდხანს ველოდებოდი.

ქარუშიძე: მათთან მსახურებდა.

ლოლა: ეხლა თქვენ გმორჩილობთ. ნეტავ რა იქნება რომ დაბრუნ-
დენ...

კორნელი: თქვენ ხუმრობთ, — და რომ გადმოვდიოდი, დამიჯერეთ,
ამას სამივემ თვალი მოგკარით, — ვილაც გადახტა ღობეებს და
ეზო-ეზო გადავარდა! ამის მადლმა. (ყველანი ჩუმდებიან).

ქარუშიძე: ნეტავ არ იცოდეს! ყველაფერი შენ უნდა ნახო!

ოფიცერი: თუ არა, სოფელში იშვიათად შემოდინ! გუშინწინ არ
იყო. რომ აგვიკლეს, მერე გლებებიც ხელს უმართავენ!

კორნელი: რა თქმა უნდა.

მეორე ოფიცერი: თუმცა დღეს არა მგონი. ძალი იქნებოდა.

მუცუტა: ალბად მოგეჩვენა. რა უყოთ მერე, — ხანში ხარ შესული.

- კორნელი: რას ამბობ, ბრმა რომ ვიყო წითელ რაზმელს ძაღლის-
გან გავარჩევ.
- გენერალი: არა მგონია. ძალიან გვანან. (ლოლას სახეზე ჯავრი გავკრე-
ბა). — თქვენ რა? —
- ლოლა: არაფერი. ძაღლის ყეფა შემომესმა. ამ ბოლომდე დროს წინ,
ეზოში იყრიან თავს.
- გენერალი: (ღიმილით) მიტომაც უნახავს.
- ქარუმიძე: ლოლა!.. (ლოლა აღარაფერს უპასუხებს, შორდება.) რას ამ-
ბობთ, თავადიშვილი ძლივს დავაგვირგვინეთ და ეხლა ხელმეო-
რედ დაგვეპატრონონ!
- გენერალი: რომელი თავადიშვილი.
- ქარუმიძე: არ მოუყოლიათ. — მე იმ საშინელ დღეებზე მოგახსენებთ,
როდესაც წარმოიდგინეთ საქართველოს თავადიშვილობას გამ-
რავლების უფლებას გვისპობდნენ.
- გენერალი: რას მეუბნები!
- კორნელი: ორ თვეს დადიოდა პატიოსანი კაცი (თავადიშვილზე) და
დამიჯერეთ ცოლის თხოვის უფლება არ მისცეს...
- თავადიშვილი: მმ... (ბლუა).
- ცოლი: (სახელს ჩამოსწევს) სუ!
- გენერალი: ველურები.
- ქარუმიძე: ასეთი შურისძიება გადაიტანეს. გლეხები!? ესენი ხომ,
აბა რა ჩემი განმარტება გინდათ!
- კორნელი: მე რომ მხედავთ, იმდენი გასაჭირი გამივლია, — თვითონ-
ვე მიკვირს ეხლა ცოცხალი როგორღა ვარ. ღმერთმა კი იცის, —
ბედნიერი ვარ მას რომ ვახსენებ. — ამისათვის მაშინ სკოლა გა-
დამიწვეს.
- გენერალი: ველურები!
- კორნელი: ბავშვებს, „მამაოჩვენოს“ და მეფეების ამბებს ასწავლი,
ქალაღმწე ქართულად გვარს კი ვერ მოაწერენო! — (გენერალი
იცინის, ამიტომ სხვებსაც ეცინებათ) აბა! — ღმერთი და მისგან ქმნი-
ლი საქმე თუ არ ვიცი, ეგ მამაჩემის სულელი გვარი რას უნ-
და მივაწერო!
- გენერალი: ხუმარა ყოფილხარ! (ეცინება: ეს მითხარი ეკლესიის ეზო-
ში სახალხო სახლს აგებდნენ, არა?)
- ქარუმიძე: ნახევრად უკვე დადგმული ჰქონდათ, დავაშლევინებ.
- გენერალი: შემცდარხართ.
- ქარუმიძე: როგორ!

გენერალი: უნდა ცეცხლის ალში მიგეცათ. ამას აგიტატიური ში-
შენელობა ექნებოდა... თუ ღირდა რამეთ.

კორნელი: მოსახმარად არა მგონი და ფულად კი ღირდა.

გენერალი: დიდებულია. ჩინებულია.

ქარუმიძე: ეგ რა მაგის პასუხია—და მალაროები თუ ინანულეთ.

გენერალი: ვინახულე. მუშაობა უნდა აღდგეს... ასე არი ნაბრძანე-
ბი... მე კი რომ მკითხოთ ყველა ქარხნები და მალაროები სა-
მუდამოთ რომ ამოიქოლებოდეს უკეთესია... საერთოდ, გაფი-
ცვების, აჯანყების და სოციალისტურ აზრების მეტი არაფერი
მზადდება შიგ...

ქარუმიძე: თქვენო ბრწყინვალეებავ არც ასეა. გლები უფრო თავდა-
დებული მებრძოლია, დამიჯერეთ... მალაროს მუშას რა,—ხელ-
ფასი მოუმატეთ და გათავდა...

გენერალი: კაცს მაინც ჰგავდეს რომელიმე... ზანგები არიან. თქვენ
შესაძლოა არ ვინახავთ,—ქალიშვილო... პეტროვგრადში ყოფ-
ნის დროს ცირკში ვინახულე... (შხარულაბენ. უცეროვ კარებს მოა-
რაზუნებენ).

ხხვადახხვა ხმები: 1) რაზმელები. 2) რაზმელები. 3) ბეგლარ.

4) ვთქვი თუ არა. (ხელმეორედ მოარაზუნებენ. ჩამოვარდება სრული
სიჩუმე. დახანების შემდეგ წამოდგება აღმასხან ქარუმიძე. ფართოდ გამოა-
ღებს კარებს. კარებში სიბნელეა მარტო. ქარუმიძე გავა და კარებს მიიზ-
რავს. ოთახში ყველა შემინებულია. უცდიან).

გენერალი: (ცილდება ფანჯარას) მე მგონია თქვენკენ სჯობს. როცა
ახლო-მახლო ავი კაცის ხელი ტრიალებს ბუნების სილამაზეს
ველარ განვიციდი.

ქარუმიძე: (შემოვა. მუცუტაც შემოაყვება) არაფერი არ ყოფილა, (დამ-
შიდდებიან) ყაზახებს საეახშმოდ რომელიღაც გლების ხარი და-
უკლავთ და ეგ არი.

გენერალი: ეხ! შეგვაწუხეს.

თავადიშვილი: ჩათარი თუ იყო, ამისთვის ჩვენთან რა მოარბე-
ნიებდა.

ცოლი: სუ!...

მუცუტა: გლებს რომ გაუგია მივარდნილა. გაცოფებულს ხელში რო-
მელი ყაზახიც მოხვედრია, იქვე ჩაუკლავს!

კორნელი: ხომ ვთქვი!

გენერალი: ნეტავ, მეთაური იყო თუ უბრალო!

მუცუტა: უბრალო.

გენერალი: არაფერია, ერთი ყაზახი რა არი, რომ მასზე ვიდარდოთ!
იმ გლეხსაც სადმე ჩააძალოდნენ და ბოჭაულო ქარუმიძე მაშინ
მე და შენ ბარი-ბარ ვიქნებით...

ქარუმიძე: რასაკვირველია, თქვენზე ვინ გაბედავს ხეჭრის ნახშირბოლომს,
აქ არ ვართ... ხმაღზე შევაკედებით!.. აბა მუცუტა ახლანდელსა
და აჩვენე სტუმარს თუ როგორ სვამს ქართველი საყვარელ კა-
ციის საღვებოცხლოს...

მუცუტა: (სვამს ნელნელა. სიზუმეა ყველა მას შესტკერის. სუფრა შემშინველად
ისევ აქვთ გადმოდის. მუცუტა სიფდება ლეინისაგან. დასასრულ დასკლის,
უკანასკნელ წვეთს ცერზე დაიწვევებს და ენით აიღებს).

გენერალი: დიდებულია... ეგ რაღას ნიშნავდა?

ქარუმიძე: ეგ თქვენი მტერის უკანასკნელი სისხლის წვეთი იყო...
ყანწში აღარ არის არც ერთი წვეთი.

მუცუტა: ასე მტერი დაგეცალოთ... (ყანწს გადისვრის).

ქარუმიძე: განვაგრძოთ ბატონებო... აბა სიმღერა!—შოლოდ რუ-
სული.

3.

(გზისპირი. მდინარეში ეშვება გზა.—ფეხით გასაველელად გადებულია ზის ვიწრო
ძელი. გარშემო სიმინდის ყანებია. უდარდელი სიმღერით ყანებს გამოეყოფა გლეხის
გოგო და გადარბის საცალღებო ხიდეს. წუთების შემდეგ მარცხნიდან შემოდიან:
ლოლა და მუცუტა).

ლოლა: რა მეშველება!

მუცუტა: ?!

ლოლა: როგორ გავიდე!..

მუცუტა: ხელს მოგაშველებ.

ლოლა: ხიდი დაუდევთ და კაცი კი ვერ გავა

მუცუტა: დავიწყებიათ უთუოდ შენი მალალი ქუსლები,—ხომ.

ლოლა: გამიყვანე.

მუცუტა: სიამოვნებით...

ლოლა: არა!

მუცუტა: კეთილი.

ლოლა: იცი რა გითხრა... კი მაგრამ უზრდელად ნუ მომხვევ ხელებს.

მუცუტა: (აიყვანს ხელში) ხომ იცი გასამრჯელო.

ლოლა: მუცუტა...

მუცუტა: (ჩადის წყალში)

ლოლა: მუცუტა!..

მუცუტა: (გულზე იკრავს)

ლოლა: მუცუტა!..

მუცუტა: (აკოცის)

ლოლა: რას შვები! (მუცუტებს სცემს სახეში)

ქართული
ლიტერატურის
სამეცნიერო ცენტრი

კობა: (გადმოხტება ლობიდან)

მუცუტა: კობა!

ლოლა: კობა!

კობა: კობა ვარ. (იწიშვლებს რევოლვერს) აბა, გასწი ერთი... ორი...

მუცუტა: (თავისტეხვით გადარბის სიმინდებში).

ლოლა: კობა.

კობა: გეძებდი. ბეგლარმა მოგიკითხა.

ლოლა: მართლა!.. რას ამბობ!

კობა: საქმე უნდა მოგანდოთ ლოლა და შენ იცი.

ლოლა: თუ კი მენდობა. დამავალოს.

კობა: მისი რჩევით ვარ წამოსული.

ლოლა: მხნეობა თუ შერჩა.

კობა: ეხლა გულისთქმა ვართ მარტო. შენ არ იცი, ტყე და ველი, თავისუფლება, — აფთარი ხარ! — და ვაი მას ვისაც შენი შურისძიებით შეხვდები.

ლოლა: სახლ-კარი რომ გადუწვეს გაიგებდა. რა საცოდაობა იყო.

კობა: კი. მოველოდით.

ლოლა: დას მისი ბავშისთვის საჩუქრები გაუგზავნე... უკანვე დამიბრუნა.

კობა: კარგად მოქცეულა. მოწყალებას არც ერთი მებრძოლი არ მიიღებს.

ლოლა: მოწყალება კი არ იყო. მეგობრული ხელი. მე მისი ბავში, კარგად იცის გულით მიყვარს.

კობა: ვიცი, ლოლა.

ლოლა: თუ მიხსენებდა? — არ შეგიძლია? — თანვე წამიყვანო.

კობა: სად?

ლოლა: რაზმელებთან. ბევრი ხართ?

კობა: არა, ეგ არ არი შენი საქმე.

ლოლა: ბეგლარ...

კობა: ხვალ შეგიძლია ნახო, თუ გინდა.

ლოლა: სად?.. მოიცადე, — აქეთ მოდიან.

კობა: ეგ არაფერი. ხვალ დამხვდი საღამოს.

ლოლა: აქ?

კობა: არა. (გადასვამს რამდენიმე ნაბიჯზე) აი აქ. (გადახტება ლობზე და იმალება).

ლოლა: (რჩება გაღიმებული. შემოდიან ყაზახები. ლოლა განაგრძობს გახს).

ყაზახების ხიმღერა: კიდევ მინდა, კიდევ მალე —
ქალები და არაყი,
ქალს ვაკოცებ, ლვინოს დავლევ
სხვად ცნოვრება არა ღირს.

ქართული

ყაზახები: (მოხედავენ ლოლას)

პირველი: მშენიერი.

მეორე: ღირს ერთ შეხედვათ.

მესამე: ბოქაულის და არ იყოს...

პირველი: შენი ვაეკაცობა რომ ვიცი, ხელს არ დახატავს.

მეორე: დღეს ყველა ლამაზ ქალად მეჩვენება.

მეოთხე: ეგ სიცხის ბრალია.

მეორე: თუ არა გყოლია უფრო ლამაზები.

პირველი: შენ რომ გსურს იმისთვის ყველა გამოდგება.

მესამე: მე კი რომ მკითხოთ, აქაურები კაცი თუ ქალი, აუტანელია.

ყაზახები: რატომ!..

მესამე: სიყვარული და კაცის მიღება სტუმრად არ იციან.

პირველი: ეგ მართალია. ბიჭებს ამას წინად დიდი ძებნის შემდეგ, ვაჭრის გოგო ჩაეგდოთ ხელში და...

მესამე: რომელი. ეგ არა? (სახეს იმახინჯებს)

პირველი: ტირილი დაეწყო.

მეორე: ფული თუ უნდოდა.

პირველი: ეხ!

მესამე: ეგ კი არა და, ერთი ბატის გულისთვის, სამატი ერთმანეთს.

ნობთ,—მოეპარა,—თავი გაუტეხეს! (მოისმის სიმღერა გზით მიდის,

ყაზახები: სსს... (ბრუნდება გლეხის გოგო ხელში სადილი აქვს ვინაიდან ამ

გოგო: (შეკრთება გზას გადაუხვევს) მისი იმართება, არა

ყაზახი: (გამოეყოფა ამხანაგებს და გზას გადაუჭრის) სად მივალთ მწერლები

გოგო: (გზას უტყვევს უხმოდ).

ყაზახი: რას გარბი! (ხელს სტაცებს) ანაც გზადაგზა

გოგო: (შეჭკივლებს) სახებ, რომ-

ყაზახი: გენაცვალე! (ყაზახები მიეშველებიან ამხანაგს) ორგა-

გოგო: მიშველეთ!

ყაზახები: (აჩუმებენ. ერთი მათგანი ლობზე გადაბტება—უნდათ გადით

ყანაში .

გოგო: მიშველეთ.

ყაზახი: ნუ ჰკივი! (შემოვარდება მამა)

მ.მა: ხალხო, გვიშველეთ! (შეებრძოლება)

გოგო: დედა! დედა!

ყაზახები: (იგერიებენ დედამას, ხმაურია—გოგოს გადითრევენ სიმინდებში. იმ-
ტერევა ლობზე. ამასობაში შემოარბიან სოფელელები.—მომეტებულად ქალები.
იწყება ხელჩართული ბრძოლა. ქალები მოსწყვეტენ გოგოდან ყაზახს და
ლეღში აგდებენ. ხმაურში ირჩევა ხმები: 1. გაგრილდი. 2. გახურე-
ბულა. 3. უბედური. ბრძოლა იღებს სასაცილო სახეს).

ვლენის ქალი: შენ, ჰეი!—რუსო!.. ძალიან გენატრება! (კლავს სარსი ცილი) მომეცალეთ... ლამაზი ცოლი გეყოლება ვეტყობ, —აღბად რა ხანია არ გინახავს...
უჩინებელი

ყაზახი: ლამაზია, შენ კი არ გგავს...
ბიზინსი
ვლენის ქალი: თუ მასეა, შენი წამოსვლის შემდეგ, ორ ბავშს კიდევ შეგმატებდა... (სიცილი)... რუსო... გაივიწყლე, —ეგ ბოზობი მომე ბოსტნის საფრთხობელასთვის გამომაღდება, —და მუხლის თავზე გაკოცნიებ...
უჩინებელი

ყაზახი: შენ არ მინდებხარ, —და იმას კი, —ლამაზია!

მამა: ხელი!.. (შეიარაღება ღობეს ამოაძრობს სარს და უნდა დაჰკრას ყაზახს, რომელიც მის ქალს უპირებს ცოცხას, რომ მეორე თოფის კანდახს დასცემს თავში. იგი უგრძობლად ეცემა. ხალხში უფიქარი სიჩუმე და გაკვირება. თითქო ასეთ შედეგს არეინ მოვლოდა. უფროვე ფეხის ხმა, ხალხი გამოერკვევა.)

ქარუმიძე: (მასთან მუცუტა)

გოგო: (გამოეშართება მისკენ ხელებ გაშლილი) ბატონო!.. (მობრუნდება მამისკენ) მოჰკლეს! (ღონე მიღებული ეცემა)

ქარუმიძე: რა მოხდა!!

კობა: უღლები: (გაიწვევენ ერთობლივ)

ლოლა: 'ე: ჩემად.

ბრუები: (არაფერს ამბობენ)

კობა: კარგაერთ ერთ ყაზახს) რა მოხდა?!
იღებს. 'ნი არაფერი!

ლოლა: მოწყა: გოგო გვინდოდა, —აგერ ის, ბატონო—
კარგად 'ე: და მამაძაღლებმა წყალში გადამაგდეს!

კობა: ვიცი, შად! (გადაჰკრავს მათრახს) რა ხელი გქონდათ?!

ლოლა: თუ მიჰინებელი და გაკვირებულები ერთ მხარეს გროვდებიან

კობა: სად? ანდ რაღა ამბავი?!

ლოლა: რა? (ბოჭალის გულკეთილობით გაკამამებულები) მოხუცებულს

კობა: არა? (ვი გაუტეხეს... შეგვიბრაღე!..)

ლოლა: (სიქალი: დაგვიხს ხი ყაზახებისგან!

კობა: ის ქალი: ვისაც მკლავი ჰქონდა და გულს ერჩოდა, —სოფლიდან

ლოლა: (გასულა და ვინღა მოგვეშველოს?!
შეუცუტა: ხმა!..)

სოფლელები: ჩვენებური ხარ, ჩვენში ხარ გაზრდილი, შენ სოფელზე გული თუ შეგტკივა, —დაგვიფარე!

ქარუმიძე: კმარა! გაიყვანეთ და დაიშალენით. საცაა გზად გენერალი გამოვა, —ეს მისმა ბრწყინვალებამ არ უნდა ნახოს...
(მეორე ნაწილის დასასრული)

(დასასრული შემდეგ №-ში).

ქართველთა
ქართული მწერლობის გზები

თანამედროვე ქართული მწერლობის დამახასიათებელ თავისებურობას წარმოადგენს მისი გარეგნული საბჭოთა ფერი, მაგრამ არ შეიძლება 100 პროცენტით ჩაითვალოს მთელი ქართული მწერლობა საბჭოთა ლიტერატურად, ოქტომბრის რევოლუციის მიზნების განხორციელებისათვის მომუშავედ.

ჩვენს ლიტერატურას ჰყავს მწერლები, რომელნიც სხვადასხვა სოციალურ ფენებს ეკუთვნიან. ისინი სახავენ თავის შემოქმედებაში გამძაფრებულ კლასობრივ ბრძოლას, სოციალურ პროცესებს, რომლებიც ხდება საზოგადოებაში და ამით უახლოვებენ მწერლობას ცხოვრებას, აქტუალურს ხდიან მას.

კლასობრივი ბრძოლის შესატყვისად, იმასთან დაკავშირებით, თუ რა სოციალურ ფენებს ეკუთვნიან, ლიტერატურული მუშაკების გაერთიანება ხდება მათი შემოქმედების თავისებურობათა, მიმართულებათა და სკოლათა მიხედვით.

ეს ლიტერატურული გაერთიანებანი მუდამ ებრძვიან ერთმანეთს. თითოეული ლიტერატურული ორგანიზაცია თავისი გზით მიდის, თითოეულ მათგანს თავისი მიმართულება აქვს. მაგრამ ვინაიდან ამ ორგანიზაციებს არა აქვს მთლიანი იდეოლოგიური მიმართება, არა აქვს მთლიანი შეხედულება, უფრო სწორი იქნება დავყოთ მწერლები იმის მიხედვით, თუ რომელ კლასს ეკუთვნიან ისინი, თანაც გზადაგზა ვთქვათ მათი მიმართულებისა და იმ ორგანიზაციათა შესახებ, რომლებსაც ისინი ეკუთვნიან.

უპირველეს ყოვლისა ჩამოვთვალოთ, რა ლიტერატურული ორგანიზაციები გვაქვს.

საქართველოს საბჭოთა მწერლების ფედერაცია დიდი გაერთიანებაა, მაგრამ ამ ორგანიზაციამ რომ თავის თავს უწოდა საბჭოთა „მწერლების გაერთიანება“, ეს პირობით უნდა მივიღოთ; წარმოუდგენელია, რომ ყველა საბჭოთა მწერალი იყოს. ფედერაცია სხვადასხვა მიმართულების მწერლებს აერთიანებს; მასში შედის: ქართველ მწე-

1) სრულიად საკავშირო პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის საბჭოს პირველ პლენუმზე გაკეთებული მოხსენების სტენოგრაფიის ნაწილი (მოსკოვი 1928 წლის იანვარი).

რალთა აკადემიური ასოციაცია (აკადემიკოსებს ვუწოდებთ ძველ მწერლებს, რომლებმაც რევოლუციამდე დაიწყეს წერა და ამჟამად) განაგრძობენ მუშაობას), აგრეთვე ჯგუფები: სიმბოლიტიკური ცენტრი ფერი ყანწები“, „მემარცხენეობა“, ე. ი. „ლეფი“, „არითონი“. ეს უკანასკნელი შესდგება ისეთი მწერლებისაგან, რომლებსაც ძირითადად რალაც აქვთ საერთო ერთიმეორესთან, თუმც ეს საერთო იმდენად დიდი და მნიშვნელოვანი არ აღმოჩნდა, რომ „არითონელებს“ ერთად მუშაობა შესძლებოდათ.

ამ ჯგუფებს გარდა ფედერაციაში შედის მთელი რიგი ისეთი მწერლებისა, რომლებიც არ არიან-არცერთ არსებულ ლიტერატურულ დაჯგუფებაში.

სულ ბოლოს მოვიხსენიებ პროლეტარულ მწერლებს, რომლებიც მთლიან ორგანიზაციაში არიან გაერთიანებული. ეს ორგანიზაცია კი გასაბჭოების დასაწყისიდანვე, ე. ი. 1921 წლიდან, არსებობს.

ლიტერატურულ დაჯგუფებათა ეს სქემატიური ჩამოთვლა არაფერს არ მოგვცემს, თუ არ გამოვარკვეით ყველა მწერლის სოციალური სახე და არ დავყავით ისინი სხვა გეგმით, და არა მათ მიერ მიღებული ორგანიზაციული სახის მიხედვით.

პირველი, ძირითადი, რაც დგას ჩვენი მწერლების წინაშე და რაც იწვევს მათ დიფერენციაციას, სხვადასხვა ფენებში მოყოლას, — ესაა ოქტომბრის რევოლუციის მიღების, მისდამი დამოკიდებულების საკითხი. ეს ძირითადი საკითხი ნათელყოფს ჩვენი მწერლების სახეს, მათ ხასიათს.

ოქტომბერი არის ის პრობლემა, რომელსაც გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს არაპროლეტარულ ქართველ მწერალთა საქმით დიდი ნაწილისათვის.

ზოგიერთები ხელს დაჰკრავენ ხოლმე მხარზე ქართველ მწერალს და იტყვიან: „საქართველოს ახალგაზრდა საბჭოთა მწერლობა“. მე უნდა აღვნიშნო, რომ ქართული მწერლობა არც ისე ახალგაზრდაა და არც იმდენად საბჭოთა მწერლობაა, როგორც ზოგიერთებს ჰგონიათ. ქართული ლიტერატურა ძველია. იმათ, რომლებსაც მე მკვიდრეობით მიიღეს ეს ძველი ლიტერატურა, ჯერ კიდევ არ შეუქნიათ ძლიერი საბჭოთა ლიტერატურა. იმათ, ვინც განაგრძობს ძველ მწერლობას, აუცილებლობა უკარნახებს საბჭოთა პირობებს შეეგუონ და ასე თუ ისე გამოეხმაურონ მიმდინარე პერიოდის ყველა მთავარ მოვლენას. ამრიგად, ყოველად შეუძლებელია ახალგაზრდა საბჭოთა ლიტერატურა ვუწოდოთ მთლიანად ჩვენს მწერლობას. ლიტერატურული მუშაობის საგრძნობი ნაწილი მტრულად არის განწყობილი საბჭოთა

ხელისუფლების მიმართ. ეს მტრული განწყობილება განსაკუთრებით მკაფიოდ გამოიხატა რევოლუციის პირველ წლებში.

ნე, ცხადია, ვილაპარაკებ უკანასკნელი წლების მწვერულზე, უფრო სწორი რომ ვთქვათ, უკანასკნელი წლის მწვერულზე. მინდა ერთ მოხსენებაში შეუძლებელია ცოტად თუ ბევრად ხანგრძლივი პერიოდის მწვერულის მოთავსება, მაგრამ კონკრეტულად ახლა შეიძლება აღინიშნოს, რომ რევოლუციის პირველ წელს ქართულ ლიტერატურულ მუშაკთა ერთი ძალიან დიდი ნაწილი გარკვეულად მტრულად იყო განწყობილი ოქტომბრის რევოლუციისადმი. ამ მტრულ განწყობილებას იგი არ მალავდა და ბრძოლის თავისებურ ფორმებს იყენებდა.

რას წარმოადგენდა ბრძოლის ეს ფორმები?

ერთი მათგანი ასეთი იყო: მწერალთა ნაწილი სულ დადუმდა, მაგრამ დუმილი უჩვეულო იყო. ეს დუმილი საბოტაჟი იყო. აქტიური ბრძოლა იმალებოდა ამ დუმილის უკან. დუმილს უნდა შთაეგონებინა მკითხველისათვის: ესა და ეს მწერალი იმიტომ არის დადუმებული, რომ არა აქვს ლაპარაკის საშუალება, იგი იხრჩობა რევოლუციის სალტეებში, პროლეტარული მწვერულის გირაგებში.

ამრიგად სდუმდნენ ეს მწერლები. ასეთი დუმილი ჩვენ შეგვიძლია ავხსნათ როგორც ბრძოლის ერთ-ერთი მეთოდი.

ასე მოიქცა ლიტერატურულ მუშაკთა ერთი ნაწილი ოქტომბრის რევოლუციის მიმართ.

ლიტერატურულ მუშაკთა მეორე ნაწილსაც არ ეძინა, ის, პირიქით, გამოდიოდა იმ მხატვრული ლიტერატურის სახით, რომელმაც გამოამჟღავნა თავისი ანტიპროლეტარული სახე; ეს ჯგუფი სწერდა, აკეთებდა მოხსენებებს. მწერლები გამოდიოდნენ პრესაში და არ მალავდნენ თავის ანტისაბჭოთა აზრებს და რწმენას.

1923—24 წლებში ზოგიერთი მწერალი, მაგალითად, თავის ნაწარმოებებში ნაციონალისტური სულით გაჯღენთილ გარკვეულ მენშევიკურ პროკლამაციებს იძლეოდა.

წინად საქართველოს პროლეტარული მწერლები სუსტი იყვნენ, პარტიას ჯერ კიდევ არ ჰქონდა შესაძლებლობა საკმაო ყურადღება მიექცია მხატვრული ლიტერატურისათვის. საბჭოთა საზოგადოებრივობა, რომელსაც უნდა ესაზრდობებინა მხატვრული ლიტერატურა და იდეური გეზი მიეცა მისთვის, ჯეროვან ყურადღებას არ აქცევდა მას. ამან ის გამოიწვია, რომ ლიტერატურულმა მღვებებმა თავის გემოვნებაზე და სრულიად მოურიდებლად დაიწყეს რევოლუციონური თანამედროვეობის „შეღებვა“.

ოქტომბრის რევოლუციის პირველ წლებში და შემდეგ რეაქციონური მწერლების გამოსვლები გვეუბნება, რომ ლიტერატურულ წრეში გარკვეული სოციალური დაყოფაა, კლასობრივი კონფლიქტებსაც არავითარი ნათესაური კავშირი არ აქვთ. ეს დაყოფა მოგვაგონებს ამისავე მსგავს დაყოფას რუსულ ლიტერატურაში, მაგრამ ჩვენ გვაქვს ჩვენი რაღაც, რისი გათვალისწინება აუცილებლად საჭიროა ქართული ლიტერატურის ანალიზის დროს.

ქართველ მწერალთა შემოქმედება გაქვნილია არა მხოლოდ ბურჟუაზიული, არამედ ფეოდალური იდეოლოგიითაც, რომლითაც ჰკვებავს მწერლებს საქართველოს საბოლოო მოსპობის გზაზე დამდგარი თავად-აზნაურობა.

რა ახასიათებს ჩვენი მწერლობის ამ ფეოდალურ-ბურჟუაზიულ ნაწილს?

ის გარკვევით მტრულად არის განწყობილი რევოლუციონური თანამედროვეობის მიმართ. მაგრამ ამ რეაქციონური ფსიხოლოგიის გამომკლავნებას აშკარა გამოსვლის ხასიათი კი არა აქვს, მხატვრულ ნაწარმოებთა საგრძნობი ნაწილი, განსაკუთრებით მაშინ, თუ ზერეღე ანალიზს ვაეუკეთებთ, ნეიტრალური მოგვეჩვენება. მაგრამ როდესაც გავეცნობით ვითომცდა ამ ნეიტრალური თემის გაშუქებას, აღმოჩნდება, რომ სწორედ აქ მკლავნდება ძველი რეაქციონური ადამიანის ფსიხოლოგია. ამგვარი ფსიხოლოგიის გამომკლავნება არის ამ ფენის მწერალთა შემოქმედების დამახასიათებელი მხარე. მათი დამახასიათებელია წარსულის იდეალიზაცია. ისინი წარსულს მიმზიდველი ფერადებით ხატავენ, ცდილობენ წარსული სიმბატიური გახადონ მკითხველისათვის.

რეაქციონურ მწერლებს სურთ, რომ მკითხველმა შეითვისოს წარსული და ისევე მიიღტვოდეს მისკენ, როგორც თვითონ ელტვიან მას და სურთ მისი დაბრუნება.

შემდეგ უნდა აღინიშნოს ვიწრო ნაციონალიზმი, რომლითაც არის ამგვარი მწერლების ნაწერები გაქვნილი. მკაფიოდ გამომკლავნებული ნაციონალიზმი გამოსჭვივის თითოეულ ასეთ ნაწარმოებში, ისეთშიც კი, რომელიც თითქმის უახლოვდება თანამედროვეობას.

ყოველივე ეს მოწმობს, რომ ჩვენი მწერლების ერთი ნაწილი უდავოდ რეაქციონურია, მაგრამ შემცდარი იქნება ის, ვინც იფიქრებს, რომ რეაქციონურ მწერალთა ეს ჯგუფი ერთგვარია, — სინამდვილეში ასე არ არის. ბურჟუაზიულ-ფეოდალური მწერლები ოსტატურად მალავენ თავის ნამდვილ სახეს. ზოგიერთები თანამგზავრებად აცხადებენ თავის თავს, ზოგნი რევოლუციის ეტმასნებიან და ლიტე-

რატურაში აშკარა რეაქციონურ იდეებს შეაპარებენ ხოლმე. მაგრამ ელფერთა ამ მრავალგვარობას, მრავალწახნაგოვანებას მხოლოდ და მხოლოდ გარეგნული ხასიათი აქვს.

თუ კი დავიწყებთ ბურჟუაზიულ-ფეოდალური მწერლების მწებობას ქმედების კონკრეტულად ჩვენებას, ჩვენ მეტად დამაჯერებელი ცნობები კმაოდ დიდი მასალა გვექნება. მე მხოლოდ გაცვირთ ალენიშნავ ზოგიერთ მწერალს, რომელიც შეიძლება ამ ჯგუფს მივაკუთვნოთ.

ამხ. სუტირინმა უკვე ილაპარაკა მწერალ გამსახურდიაზე, რომელიც რეაქციონური ფსიხოლოგიის აქტიური გამომხატველია. ამხ. სუტირინმა მოიხსენია მისი ერთი ნაწარმოები.

კიდევ უფრო მკაფიოდ ჩანს რეაქციონური ფსიხოლოგია გამსახურდიას მეორე ნაწარმოებში — „დიონისოს ღიმილი“. იგი მხატვრული თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი ღირებულებისაა. მასში გამოყვანილია მეტად პატარა კაცი, რომელიც თავის საკუთარ გულში აფათურებს ხელებს, თავისი მკვდარი, გაბრწყინისა და მოსპობის გზაზე დამდგარი კლასის ინტერესებით სულდგმულობს.

გარდა იმისა, რომ გამსახურდია მხატვრული ფორმით ცდილობს თავისი შავი იდეების გავრცელებას, მის თავისებურობას ისიც შეადგენს, რომ მან დააგროვა რეაქციონური მწერლების ყველა დამახასიათებელი მხარე — ვიწრო შოვინისტური ნაციონალიზმი, მისტიციზმი, რეაქციონური ფსიხოლოგია. ყველაზე უფრო მეტი განსხვავებული მისი თვისებაა — ფეოდალიზმის იდეალიზაცია, მკვდარი, უკვე დრომოკმეული კლასის — თავად-აზნაურობის — მიზიდველად დახატვა.

მაგრამ ცდილობს რა დასახული მიზნის განხორციელებას, გამსახურდია მოულოდნელად ორდება: ერთი მხრივ, ის ევროპული „კულტურული“ მწერალია, ვინაიდან იყო ევროპაში, იქ შეითვისა მოღაღ შემოღებული იდეები — იმპრესიონიზმი, ქრისტიანული მისტიციზმი და სხვა ამგვარი აბდაუბდა. მაგრამ ყოველივე ამის დარგვა სურს საქართველოში ძველი ნაციონალური კულტურის საფუძველზე; გამსახურდია ცდილობს შავი ჩოხა შეათავსოს ევროპულ სმოკინგთან და ცივილიზაციის სხვა „მშვენიერებასთან“.

გამსახურდია დამახასიათებელია, როგორც ჩვენი ლიტერატურის რეაქციონური ნაწილის წარმომადგენელი.

ავიღოთ მეორე მწერალი — გრიგოლ რობაქიძე.

ეს მწერალი მეტად კულტურულია, თავისი დეკლარაციული პოზიციებით ისიც სავსებით საბჭოთა მწერალია, მაგრამ მისი ლიტერატურული პროდუქცია გარკვევით შემარჯვენებობის გზით მიდის. გრ. რობაქიძე ლიტერატურული შემოქმედების თითქმის ყველა დარგ-

ში მუშაობს. ამჟამად ჩვენ დავასახელებთ მხოლოდ მის ორ უკანას-
კნელ რომანს — „გველის პერანგი“ და „ფალესტრა“. პირველი მათ-
ვანი, რომელსაც დიდი მხატვრული პრეტენზიები აქვს, მისი მხატვრული
კადაითარგმნა, და გერმანიის ბურჟუაზიული პრესა მას მხოლოდ
ალტაცებითაც კი შეხვდა. ჩვენთვის ამ ნაწარმოებს არა აქვს საზო-
გადოებრივი მნიშვნელობა, რომანში გმირების მაგივრად მოვიქრე-
ბული სქემები მოქმედობენ. სრულიად არ არის მოცემული ყოფა-
ცხოვრებითი კოლორიტი. რეალური ცხოვრების ადგილს იქერს განყე-
ნებული ფილოსოფია და განზრახი ხელოვნურობა, როდესაც ლაპა-
რაკობენ „გველის პერანგი“-ს შესახებ, დიდ ფორმალურ ღირსებებს
აღნიშნავენ, მაგრამ ჩვენ არაერთარ შემთხვევაში არ შეგვიძლია ფორ-
მალური ღირებულებანი ნაწარმოებისა საზოგადოებრივ მნიშვნელო-
ბაზე უფრო მაღლა დავაყენოთ. თუ ნაწარმოებს არა აქვს საზოგა-
დოებრივი მნიშვნელობა, ამით ნაწარმოების ლიტერატურულ ღირ-
სებასაც ფასი ეკარგება.

რობაქიძის უკანასკნელი რომანი ევროპის ბურჟუაზიის „ყოფა-
ცხოვრება“-ს ხატავს. ეს ნაწარმოები ბურჟუაზიის ინდივიდუალის-
ტური ფილოსოფიითაა გატენილი. რომანის მიხედვით გამოდის,
რომ ცხოვრების მწვერვალზე აღიან მხოლოდ ნიქით, ნებისყოფით
აღჭურვილი პიროვნებანი, ერთი სიტყვით, ავტორი მკითხველს აწო-
დებს ძველ ზღაპარს, კლასობრივი ბრძოლის მიმჩქმალველს. ამავე დროს
მწერალი გვიჩვენებს ფოქსტროტის მოცეკვავე ევროპას, რომელიც
იხრწნება, მაგრამ მაინც მიშვიდველია.

ამ ნაწარმოების ცენტრშია ლამაზი ქალი. ამგვარი მიმართულე-
ბის შემოქმედება, ცხადია, საბჭოთა მწერლობის ორგანიულ რგოლს
არ წარმოადგენს.

ლიტერატურის შემარჯვენე ნაწილთან არიან აგრეთვე ე. წ.
დემოკრატიული მწერლები.

ამ მწერლებს რევოლუციამდე რევოლუციონური მასის წარ-
პომადგენლებად მიიჩნდათ თავი, მაგრამ რევოლუციის შემდეგ ისინი
რეაქციონური სენტიმენტალიზმისა და პესიმიზმის მწერლებად იქცენ.
მაგალითად, ამ ჯგუფის ერთ-ერთი თვალსაჩინო პოეტი აბაშელი სწერ-
და, ახლა „ქეჭა-ქუხილი“ არ იბეჭდება. „ქეჭა-ქუხილის“ დაუბეჭდა-
ობას ის ამრიგად ხსნის: ის აღნიშნავს, რომ იმ იდეების გამოძლევა,
რაც ასულდგმულებს მწერალს, ახლა არ შეიძლება. დემოკრატიული
მწერალი, რომელიც თითქოს მასის წარმომადგენელია, ამტკიცებს,
რომ ამჟამად ქეჭმარტ პოეზიას ახშობს გაზეთებიდან ამოწერილი
პატარა ამბებიო.

მწერალთა რეაქციონური რაობა იხატება არა მხოლოდ ბატარა ნაშრომებში, არამედ დიდ ნაწარმოებშიც.

ახლა გადავიდეთ მწერალთა მეორე ჯგუფზე. ავიღოთ ე. წ. „თანამგზავრი“ მ. ჯავახიშვილი, რა ასულდგმულებს მას, რისკენ მიისწრაფვის, რას აძლევს თავის მკითხველებს? ეს მწერალი ნამდვილად ყველაზე უფრო პოპულარულია.

მ. ჯავახიშვილმა პოპულარობა მოიპოვა არა სწორი, „პატიოსანი“ გზით. არა, მან პოპულარობა მოიპოვა მეტად იაფი ხერხით — ის ობიექტულშინისა და მეშინაობის გემოვნებას შეეწყო. მის მკითხველთა წრეს უნდა მიეკუთვნოთ მუშა მკითხველთა საგრძნობი ნაწილიც, ის ნაწილი, რომელსაც ჯერ განვლილი არა აქვს კულტურული რევოლუციის ტაზა.

მწერალი ჯავახიშვილი მკითხველს მსუბუქ, სახალისო ნაწერს აძლევს. მაგრამ ჩვენ ეს სახალისო მსუბუქი ნაწერები კი არ გვინტერესებს, არამედ ის სოციალური იდეები, რომლებსაც ატარებს იგი თავის ნაწერებში. მისი იდეები მემარჯვენე იდეებია.

ჩვენ შეგვიძლია აღვნიშნოთ მისი „ჯაყოს ხიზნები“, რომელიც ერთგვარად სასარგებლო ნაწარმოებია. ამ ნაწარმოებში მიეცა ავტორს პატენტი, რომ ცოცხათ თუ ბევრად საბჭოთა მწერლად ყოფილიყო მიჩნეული და პოპულარობით ესარგებლნა.

ჯავახიშვილის უკანასკნელი თხზულებანი, რომლებიც რუსულ ენაზეც გამოიცა, აგრეთვე არ შეიძლება ჯანსაღ თხზულებად ჩათვალოს. „თეთრ საყელო“-ში ეხედავთ გარკვეულ განშორებას თანამედროვე პრაქტიკული რევოლუციონური ქალაქისაგან, მთელი აუცილებელი სამუშაოსაგან, საქმიანი ცხოვრებისაგან. ეს ნაწარმოები მწერლისთვის პლიუსს არ წარმოადგენს. უკანასკნელ ნაწარმოებში კი კიდევ უფრო მეტად მკლავნდება მწერლის რეაქციონური რაობა. აქ ჯავახიშვილი მხარ-და-მხარ მიყვება რეაქციონურ მწერლებს.

თუ შევხებით მემარჯვენე ლიტერატურის იდეოლოგიებს, უნდა დავასახელოთ გ. ქიქოძეც, მაგრამ მასზე არ შევჩერდები დროის უქონლობის გამო. აღვნიშნავ მხოლოდ, რომ მისთვის და აგრეთვე მთელი რიგი მწერლებისათვის, დამახასიათებელია ნილილიზმი. მათ არ სწამთ ჩვენი აღშენებლობა. ამას ამტკიცებს გ. ქიქოძის ფილოსოფოსობიდან ამოღებული ციტატა. ის წერს ერთ წერილში: „რევოლუციამ ვერ გადალახა ევრ-აზიის საზღვრები, დედამიწის ერთი მეექვსედით შემოიფარგლა“. მაგრამ შემდეგ რა დაუპირისპირა მან ძველ კულტურას?

ელექტროფიკაცია, ინდუსტრიალიზაცია, კოოპერაცია. შემდეგ ავტორი უმატებს: „ამ გზით არ შეიძლება ევროპისა და ამერიკის დაძლევა და გარდაქმნა. იქ ყოველივე ეს ვაცილებით უკეთესად მოხერხდება“. ეს საცოდავი აზრები კომენტარიებს არ საჭიროებს. მნიშვნელოვანია მკვერრად ააშკარავებენ თავისი ავტორების რეაქციონული რაობას.

შემდეგ ჭიქოძე გამოთქვამს მეორე აზრს, რომელიც მნიშვნელოვანია ზოგიერთი მწერლის დასახასიათებლად: „ძველი ღმერთები მოკვდნენ, კრიტიკულმა აზროვნებამ ამოსწვა ძველი ილუზიები, შეუძლებელია უკან დაბრუნება გულუბრყვილო ცრუმორწმუნეობისაკენ; მაგრამ სული დაცალიერდა და ელექტრონის ნაკადით არ შეიძლება მისი ამოვსება“. აი სადამდე განვითარდა ამ იდეოლოგიის აზრები.

იმ მწერლებს, რომლების წარმომადგენელია გეროვანი ჭიქოძე, უკვე დაკარგული აქვთ გულუბრყვილო ცრუმორწმუნეობათ. რწმენა, აწმყოში ისინი ხედავენ უსულო ელექტრონის დენას, რომელსაც არ ძალუძს მათი სულიერი სიცალიერის შევსება, და გერონტი ჭიქოძის ტიპის მწერლები, რომლების სული გამოფიტულია, არ იღებენ არც გარემოცულ საბჭოთა ატმოსფერას, არც იმ საბჭოთა მკითხველს, რომლისთვისაც ისინი თითქოს მუშაობენ.

აქ გამოსულმა მომხსენებლებმა დეკლარაციების შესახებ ილაპარაკეს. იმათ განაცხადეს, მწერლები, კარგ დეკლარაციებს სწერენო. მე მეტის თქმაც კი შემიძლია. ყველა ქართველი მწერალი სწერს მთელი ასი პროცენტით საბჭოთა დეკლარაციებს, ისინი ასი პროცენტით თავის დეკლარაციებში საბჭოთა ხელისუფლებასთან, ოქტომბრის რევოლუციასთან არიან. ამ დეკლარაციებს სწერდნენ ისინი სრულიად საქართველოს მწერალთა პირველი ყრილობის დროს, ამ დეკლარაციებს სწერდნენ ისინი ყოველი დიდი საზოგადოებრივი მოვლენის გამო. მაგრამ ამ დეკლარაციებს არ სცილდებიან ჩვენი მწერლები. და ჩვენ უნდა აღვნიშნოთ, რომ პოლიტიკური დეკლარაციები არავითარ შემთხვევაში არ იძლევა უფლებას, რომ ეს მწერლები თანამგზავრებად ჩავთვალოთ, არავითარ შემთხვევაში არ იძლევა უფლებას ეს მწერლები საბჭოთა მწერლებად ჩავთვალოთ. ჩვენთვის მნიშვნელობა აქვს არა დეკლარაციებს, არამედ თანამედროვეობის იდეოლოგიის შემოქმედებით აღქმას. ჩვენ მწერლის შესახებ ვმსჯელობთ არა დეკლარაციული გამოსვლებით, არამედ მისი უშუალო მხატვრული პრაქტიკის მიხედვით.

ძალიან ხშირად „თანამგზავრი“ მწერლების ნაწილი სრული მემარჯვენეობის ხაზით მიემართება.

ერთ-ერთი ასეთი თანამგზავრი (მიწიშვილი) „ცხარეოკან-წელი“ რამდენიმე ხნის წინათ წერდა, რომ ის, როგორც მოქალაქე, თანამედროვეობასთანაა, მაგრამ როგორც პოეტი, ის წარსულშია; ახას იმიტომ წერს, რომ გაამართლოს თავისი გაორება. ~~ტაბიძე~~ ~~წერს~~, რომ ასეთი გაორება მისაღები და დასაშვებია, რამდენადაც ~~წერს~~ ~~წერს~~ ლაქეობრივობა არ არის დამოკიდებული მის შემოქმედებაზე. მე პირადად მგონია, რომ მწერალმა არა თუ უნდა შეუწონოს და შეუთანხმოს თავისი მოქალაქეობრივი სახე ნაწარმოებში გატარებულ იდეებს, არამედ ვალდებულიც არის ასე მოიქცეს. ახლა კი მწერლები პრაქტიკას იძლევიან ისეთს, რომელიც არ ეთანხმება მათ მიერ ხელმოწერილ დეკლარაციებს.

ავილოთ კიდევ მეორე მწერალი ამ პოლიტიკურ თანამგზავრთა წრიდან, რომლებსაც თანამგზავრობის პრეტენზიები აქვთ, მაგრამ ვერ ამართლებენ ამ პრეტენზიებს თავისი მხატვრული პრაქტიკით. მე შემძლია სათანადო მასალით დავამტკიცო ჩემი სიტყვები. დეკლარაციული თანამგზავრები ხანდახან რეაქციონურ მწერლებსაც კი, გადააქარბებენ ხოლმე. ავილოთ, მაგალითად პოეტი ტ. ტაბიძე (ცისფერყანწელთა ჯგუფის). ესენინის შესახებ მან დასწერა ნეკროლოგი, რომლის დასასრულს ვკითხულობთ:

„ახლა ჩვენ სხვა დრო წამოგვეწია,

ჩვენც მალე სადმე ჩაგვადიდებენ“.

ამხანაგებო! ეს სტრიქონები ყოველგვარ დეკლარაციაზე უკეთ ააშკარავენ მწერლის იდეოლოგიურ რაობას. მაგრამ ტ. ტაბიძემ კიდევ უფრო რელიეფურად გამოამხეურა თავისი იდეოლოგია და რევოლუციისადმი განწყობილება.

ტ. ტაბიძე სხვათა შორის „თანამგზავრულ“ ლექსებსა და პომებსაც სწერს.

ის ცდილობს თანამგზავრი გახდეს. მაგრამ მარქსისტულ კრიტიკას არ შეუძლია თანამგზავრებად ჩასთვალოს ის მწერლები, რომლების ძირითად მიზანს შეადგენს ჩვენთვის უცხო ფსიქოლოგიის გაფორმება.

რევოლუციონური ნაკადი ამ მწერლების შემოქმედებაში ხალტურულია, უგულოდაა დაწერილი და განცდაც არა ჩანს. ამას თითოეული მკითხველი ადვილად შეამჩნევს.

მე არ ვეთანხმები ამბ. სუტირინს, რომელმაც სთქვა დასავლეთელობა არ არის ამიერკავკასიის სხვადასხვა ეროვნების ლიტერატურის დამახასიათებელიო. „დასავლეთელობას ეხედებით, — სთქვა მან, — უკრაინისა და ბელორუსიის ლიტერატურაშიო“, მაგრამ ნამდვილად

კი ის არის ქართულ ლიტერატურაშიც. რევოლუციამდე ლიტერატურაში ვხვდებით ქართველ სიმბოლისტ „ცისფერყანწელთა“ მთელ ჯგუფს, რომლებიც საესეებით ეორიენტირებიან სიმბოლისტებს. ამ ჯგუფმა ორიენტაცია უშუალოდ პარიზზე აიღო. დღევანდელ მწერალთა მწერალთა მთელი რიგი ყოველგვარად ცდილობს დაგვანახოს მწერალი დასავლეთთან. თვით წერილმანებიც ლაპარაკობს ამ დასავლეთელობის შესახებ. მაგალითად, ერთი მწერალი ყველა თავის წიგნს ორ გარეკანს უკეთებს—ფრანგულსა და ქართულს. ეს გვიჩვენებს, თუ როგორი ორიენტაცია აქვს ამ მწერალს.

რობაქიძე მიდის ევროპაში, იქ ახერხებს თავის რომანის გამოცემის საქმის მოგვარებას და გაფაციცებით უგდებს ყურს „საზღვარგარულ აზრს“. ამით ააშკარავებს ის დასავლურ ტენდენციას, რაც ახასიათებს მწერალთა მემარჯვენე ნაწილს.

ახლა შევეხები თანამგზავრ მწერლებს. ჩვენი თანამგზავრები არ შეიძლება ერთგვარ მასად იქნენ მიჩნეული. მე არ ვიცი სხვაგან როგორ არის, მაგრამ ჩვენს ლიტერატურაში არ შეიძლება თანამგზავრისა და პროლეტარული მწერლის ერთმანეთში არევა.

თანამგზავრთა მთელ რიგს დიდი წინარევოლუციონური წარსული აქვს.

გალაქტიონ ტაბიძე ერთ-ერთი გულწრფელი თანამგზავრია და ძალიან მოგვაგონებს ა. ბლოკს. ის წვრილ-ბურჟუაზიული დეკლასიური ინტელიგენციიდან არის გამოსული. გ. ტაბიძემ დასწერა მთელი რიგი რევოლუციონური პოემები და ახლა სწერს დიდ პოემას, საბჭოთა თანამგზავრი პოეტის რევოლუციონურ ეპოპეიას.

რასაკვირველია, მას უფრო ნაკლებ ეხერხება ახალი ადამიანებისა და რევოლუციონური სოციალისტური აღმშენებლობის ჩვენება (ეს არა აქვს მას), მაგრამ ის მიისწრაფვის თანამედროვეობის ორგანიულად შეთვისებისაკენ. და მხოლოდ ესეც კი მას უშუალოდ აყენებს მემარცხენე თანამგზავრების რიგებში.

მეორე პოპულარული მწერლის ს. შანშიაშვილის დახასიათებაც შეიძლება, როგორც თანამგზავრის. ს. შანშიაშვილი გლეხური მწერალია, გლეხური წრიდანაა გამოსული. ის მეტად ნაყოფიერი მწერალია და ამჟამად შეიძლება მას საბჭოთა მწერალი ვუწოდოთ. ცხადია, შანშიაშვილიც არ არის უცოდველი და ცოდვებიც საგრძნობი აქვს. მაგრამ, მიუხედავად შეცოდებებისა, მას აქვს უფლება თანამგზავრად ჩაითვალოს. ს. შანშიაშვილს გარკვეული გლეხური გადახრა აქვს, პროლეტარული იდეოლოგიისაგან განშორების მხრივ. როდესაც ამ მწერალს კითხულობთ, ხანდახან ისეთ შთაბეჭდილებას

იღებთ, რომ რევოლუცია მას იმდენად აქვს ათვისებული, რამდენადაც ეს უკანასკნელი იყო გლეხებისთვის მიწის გადასცემი პირობით. ეს მიწის გადახრა, ეს გლეხური მიდგომა წარმომადგენს აღნიშნული თანამგზავრის უარყოფით მხარეს.

ყველაზე უფრო მემარცხენედ, თვისი იდეოლოგიის მიხედვით, გლეხების მხრივ, შეიძლება პოეტი ქუჩისთვის ჩათვალოს. ქუჩისთვის დემოკრატიული მწერლების წრიდან გამოვიდა რევოლუციის პირველ წლებში. ცოტაოდენი რყევის შემდეგ ის შეუერთდა რევოლუციონურ თანამედროვეობას და უკვე სავსებით უახლოვდება პროლეტარულ მწერლებს.

ალსანიშნავია ე. წ. „ლეფ“-ის ჯგუფი. ჩვენს „ლეფ“-ს, გარდა იმ შეცოდებებისა, რაც აქვს რუსულ „ლეფს“, თავისი შეცოდებანიც აქვს. ეს ვასაგებია, მაგრამ თავის მუშაობაში „ლეფ“-ის წარმომადგენელი ცდილობენ სავსებით დაუახლოვდნენ თანამედროვეობას. შეიძლება ისინიც თანამგზავრებად მივიჩნიოთ, მაგრამ განსაზღვრული დიფერენციაციით: ზოგიერთები მემარცხენე თანამგზავრებს უნდა მივაკუთვნოთ, ზოგიერთები მემარჯვენეებს.

პროზაიკოსებში მწერლების ერთი წყება ცდილობს თანამედროვეობასთან დაახლოვებას. მაგ. მნიშვნელოვანი მწერალი ნ. ლორქიფანიძე უკანასკნელ ხანებში ცდილობს ასეთი დაახლოვების ხაზით წავიდეს. ის ახლა წერს დიდ რომანს „ბილიკებიდან — ლიანდაგებზე“ 1905 წლის რევოლუციის ეპოქიდან. ნ. ლორქიფანიძის დაახლოვება თანამედროვეობასთან მოწმობს კულტურულ მწერალზე რევოლუციის გავლენას.

„მემარცხენეთა“ ჯგუფიდან დ. შენგელიას ახასიათებს განუწყვეტელი რყევა, ხან მისტიციზმში და ხან ნატურალისტურ წვრილმანებში ქექვა. ეს რყევა განსაკუთრებით თვალსაჩინო იქნება მისი ნაწარმოებების შესწავლის შემდეგ. „ჯავშნიანი მატარებელი“ და „გურამ ბარამანდია“ შეიძლება დ. შენგელიას კარგ ნაწარმოებებად ჩაითვალოს, მაგრამ „სანავარდო“ და „ტფილისი“ არ შეიძლება ჯანსაღ თხზულებებად მივიჩნიოთ, ვინაიდან ისინი მისტიციზმით და სოფლური ცრუმორწმუნეობით არის გატენილი.

ძირითადი და უმთავრესი, ამხანაგებო, თანამედროვე ქართულ ლიტერატურაში პროლეტარული მწერლობაა. თვით ფაქტი მხატვრულად ჩამოყალიბებული პროლეტარული მწერლობის არსებობისა უკვე დიდი მიღწევაა. ეს ლიტერატურა იმ რეაქციონურ გარემოებაში იმყოფებოდა, რომლის შესახებ ზემოთ ვილაპარაკე. რეაქციონური მწერლები კედელივით შემორტყმოდნენ პროლეტარულ ლიტერატურას

და ხელს უშლიდნენ მის განვითარებას. პროლეტარულ მწერლობას მუდამ უხდებოდა ბრძოლა, ლიტერატურულ ასპარეზზე ნელ-ნელა თითოეული გოჯი ადგილის დაპყრობა.

უნდა აღინიშნოს, რომ უკანასკნელ ხანებში პროლეტარული ლიტერატურამ დიდი მუშაობა ჩაატარა; პროლეტული ლიტერატურის ხვედრითი წონა ძალიან გადიდდა. ჩვენ ვხედავთ არა მხოლოდ ზრდას, არამედ მხატვრული დონის თვალსაჩინო აწევასაც. მასალის სიმრავლე ქართული პროლეტარული ლიტერატურის მიღწევების ერთ-ერთი მაჩვენებელია.

ჩვენ პროლეტარულ ლიტერატურას გარკვეული წარსული აქვს, რევოლუციის წინააღმდეგი წარსული. ზოგიერთ მის ჩანასახებს მე-19 საუკუნის ბოლოშიც ვხვდებით.

ვედოშვილი და ზოგიერთი სხვა პოეტები ლიტერატურულ ასპარეზზე 90-იანი წლებიდან გამოვიდნენ. ააის შემდეგ გამოდის მთელი რიგი მუშა მწერლებისა. ოქტომბრის რევოლუციის პირველ წელს გამოდის მთელი ჯგუფი პროლეტარული პოეტებისა. ეს ჯგუფი ქმნის თავის ეპოქას. მათ შემოქმედებას იგივე ხასიათი ჰქონდა, როგორც ამ პერიოდის რუსი პროლეტარული მწერლების შემოქმედებას. სააგიტაციო პლაკატს პირველი ადგილი ეკირა.

აგიტაცია ჩვენ არ შეგვიძლია უარყოფით მოვლენად მივიჩნიოთ. ლიტერატურა აგიტაცია-პროპაგანდას უნდა ეწეოდეს. თუ აგიტაცია-პროპაგანდას არ შეიცავს, ლიტერატურა უკვე აღარ არის ხელოვნება. მაგრამ სააგიტაციო პლაკატი პრიმიტიულია, და ჩვენ ამ პლაკატიდან აგიტაცია-პროპაგანდას უმაღლეს მხატვრულ ფორმაზე უნდა გადავიდეთ.

ჩვენი ცუდის მოსურნენი ამტკიცებენ: პროლეტარულმა ლიტერატურამ მხოლოდ ფაბრიკა-ქარხნების შესახებ უნდა ილაპარაკოს, ის არსებითად მხოლოდ ფრთაა ლიტერატურაში.

ჩვენ, ცხადია, პროლეტარული ლიტერატურის შეფასებას სულ სხვაგვარად ვუდგებით და სხვა მოთხოვნებს ვუყენებთ.

პროლეტარულ მწერლობას შეუძლია აიღოს რომელიც გინდა თემა და პროლეტარიატის თვალსაზრისით დაამუშაოს იგი, პროლეტარული ათვისების შესატყვისად. მაგრამ პირველი პროლეტარული მწერლები მასალას პრიმიტიულად დაამუშავებდნენ ხოლმე.

პრიმიტიულობის გარდა, პროლეტარულ ლიტერატურას ფორმალური სისუსტეც ჰქონდა. პირველი პროლეტარული მწერლები შემოქმედების უკვე მხამზარეული ფორმებით სარგებლობდნენ და ამ შტამპიან, თანამედროვეობისათვის უვარგის ფორმებში ასხამდნენ რე-

ვოლუციონურ იდეებს. მაგალითად, რევოლუციონური სინდრის წერა მეტი ძნელი და ნაკლებ ნაყოფიერი საქმეა. მაგრამ სინდრის გადაიღეს ზოგიერთმა პროლეტარულმა პოეტებმა და შეროიტანეს ჩვენს ლიტერატურაში. ცხადია, ეს მოვლენა გარკვეულ რეალურ სისუსტით იყო გამოწვეული. პირველი თაობის რევოლუციონერები არიან: ს. ეული, ნ. ზომლეთელი, ი. ვაკელი, პ. სამსონიძე და სხვები.

ჩვენმა პროლეტარულმა მწერლებმა შესძლეს ამ უარყოფითი მხარეების დაძლევა და უფრო კონკრეტულ მუშაობას შეუდგენ, დაიწყეს თანამედროვე სინამდვილის ჩვენება, ახალი ადამიანის ფსიხოლოგიის ნათელყოფა, მაგრამ მათ არ გამოპარვიათ არც ის წვრილმანები, რომლებსაგან შესდგება ახალი ყოფა-ცხოვრება; პროლეტარული მწერლები უკვე არ გვაძლევენ წინანდებური სქემატიური სახით ძველის ბრძოლას ახალთან; თანაც მეტად ვულგარული სიმბოლიური სახეებით, როგორც წინათ. ძველთან ბრძოლას ახალგაზრდობა უკვე კონკრეტულ სახეებში აყალიბებს. ძველი სიმბოლიკა არ არის თანამედროვე შემოქმედებაში.

ჩვენი პოეზიის ლირიკა თანდათან უფრო და უფრო კონკრეტული, უფრო და უფრო ყოფა-ცხოვრებითი ხდება, ბევრი მწერალი ცდილობს ლირიკაში ნათელყოს ახალი ადამიანის ფსიხოლოგია და გვიჩვენოს ის მხატვრული რელიეფურობით.

ჩვენი მეტად მნიშვნელოვანი მწერლები და პოეტები — კ. ლორთქიფანიძე, კ. კალაძე, ა. მაშაშვილი, ფრ. ნაროუშვილი და სხვები კომპაგშირიდან გამოსულ ახალგაზრდობას წარმოადგენენ. ამ პოეტებსა და მწერლებს აქვთ მიღწევები კონკრეტული ლირიკის, ახალი ადამიანის ფსიხოლოგიის ჩვენების და მთელი იმ წვრილმანების, მთელი იმ დიდი სოციალისტური აღმშენებლობის მხრივ, რომელიც ჩვენ გვაქვს.

იგივე უნდა ითქვას ზოგიერთი ძველი პოეტის შესახებ. პროლეტარული ლიტერატურის თანამედროვე ამოცანებთან დაახლოვების მხრივ, გარკვეული მიღწევები აქვს ნიკიერ პოეტს ი. ვაკელს.

ჩვენი პოეტის წინაშე თემატიკის საკითხი წამოიჭრება. პროლეტარული მწერალი და პოეტი პირველ რიგში იღებს და ამუშავებს ყველა იმ აქტუალურ თემას, რომლებიც აინტერესებს მუშურ მკითხველს. ჩვენი პროლეტარული მწერლები ჯერ კიდევ საცესებით მოხერხებულად ვერ უდგებიან ამ თემებს, ვინაიდან მათ ვერ მოახერხეს საცესებით ყოველივე იმის ათვისება, რაც აინტერესებს მუშა მკითხველს.

მაგრამ ძირითადად, პირველ პერიოდთან შედარებით, ახალგაზრდა პოეტები და მწერლები გადავიდნენ ახალი თემების, მუშა მკითხველისათვის საინტერესო მასალის მოცემაზე.

მწერლების შეფასებასთან ერთად ჩვენ ხელახლად უნდა განვიხილოთ ფასოთ ყოველივე ის ძირითადი, რითაც სულდგმულობდა წინა დროის ლიტერატურა, მაგალითად, ის შოვინიზმი, ახლაც რომ ახასიათებს ქართველი მწერლების ერთ ნაწილს; ის სათანადოდ უნდა შევფასოთ, მაგრამ ამისათვის საჭიროა ჯანსაღი ბირთვი, რომელიც დაგვეხმარება ამგვარი შეფასების დროს.

მწერლების მთელი რიგი ლაპარაკობს სამშობლოს შესახებ. ყოველგვარად უგალობენ, ამკობენ მას. კ. ლორთქიფანიძე კლასობრივი თვალსაზრისით აფასებს სამშობლოს; ამგვარადვე ჯეროვანად არის წამოყენებული ქალისადმი დამოკიდებულების საკითხი.

მაშაშვილმა დასწერა პოემა, რომელიც რუსულადაც ითარგმნა. ამ პოემაში ხელახლად შეფასებულია ის, რაც მეშინური მკითხველისათვის „წმინდაა“. ამგვარი ხელახალი შეფასება პროლეტარული მწერლების პატარა ნაწარმოებებშიც.

ჩვენ დასმული გვაქვს ჩვენი იმ მწერლების შემოქმედების საკითხი, რომლებიც გლეხური საკითხის შესახებ სწერენ. საქართველოში არ არის გლეხური ლიტერატურა. ჩვენი პროლეტარული პოეზია ერთსადაიმთხვე დროს წარმოადგენს გლეხური მწერლობის დამახასიათებელი დადებითი და უარყოფით მოვლენების ანარეკლს. მაგ. ახალგაზრდა პოეტი ნაროუშვილი გლეხურ ყოფა-ცხოვრებას პროლეტარის თვალთ ითვისებს და მისი ნაწარმოებნი, რომლებშიც თანამედროვე სოფელია მოცემული, ჯანსაღია, პროლეტარული ლიტერატურის თვალსაზრისით გამართლებულია.

ახალგაზრდა მწერლებს უკვე საგრძნობი დამოუკიდებლობა ეტყობათ. კ. კალაძე შეიძლება სიტყვის ხელოვანად ჩათვალოთ, რომელსაც შეეხარბება ძველი კულტურის მქონე რომელიც გნებავთ მწერალი.

მაგრამ ხანდახან პროლეტარული პოეტები თითქოსდა ითქვიფებიან და გლეხურ მწერლებს ვერ გამოარჩევენ მათში. ავიღოთ ისეთი დიდი პოპულარული მწერალი, როგორცაა ზომლეთელი, რომელიც უკვე რამდენიმე ათეული წელია, რაც ლიტერატურაში მუშაობს. ზომლეთელის ნაწარმოებებში გლეხური და პროლეტარული ფსიხოლოგიის ელემენტები როგორც ფსიხოლოგიურად გაერთიანდა. ეს შეეხება მხატვრულ გაფორმებასაც, რომელშიც უმთავრესად გლეხუ-

რი სახეები და მოტივები სჭარბობს, მაგრამ ყოველივე ეს პროლეტარული იდეოლოგიის ქურაში გადაადნო მან.

ხანდახან ჯანსაღ პროლეტარულ იდეოლოგიაში ზოგიერთი რყევა მოჩანს. ეს იმით აიხსნება, რომ ჩვენი ლიტერატურული-ქუაზიული გარემოცვის პირობებში ვითარდება.

არის კიდევ ერთი გარემოება, რომელიც ძალიან ცუდ გავლენას ახდენს ქართულ პროლეტარულ მწერლობაზე. ესაა—პოეზიისა და პროზის შეფარდება ჩვენს ლიტერატურაში. ეს შეფარდება მხატვრული პროზის სასარგებლო როდია, მხატვრული პროზა გაცილებით უფრო სუსტია, ვიდრე პოეზია. პროზაიკოსები ჩვენ გაცილებით უფრო ცოტა გვყავს და მათი მიღწევები, როგორც რაოდენობით, ისე თვისებით, გაცილებით უფრო სუსტია. დიდი ნაწარმოები მხატვრულ პროზაში უფრო ნაკლები გვაქვს, ვიდრე პოეზიაში, მაგრამ ამ ბოლო ხანებში ამ დარგში ემჩნევა გარდატეხა. პოეტების მთელმა რიგმა დაიწყო მხატვრული პროზის დარგში მუშაობა. იმ ფაქტების მიხედვით, რაც ჩვენ გვაქვს, გადაპირით შეიძლება ითქვას, რომ პროლეტარული პროზა მაგრდება და იზრდება. მაგრამ შეუძლებელია არ აღინიშნოს ის საერთო უარყოფითი მხარე, რომელიც აქვს ჯერჯერობით მხატვრული პროზის ამ წინსვლას. ეს არის სქემატიზმი. ჩვენი პროლეტარული მწერლების გმირი უმეტეს შემთხვევაში სქემატიურია, ის არ არის ცოცხალი ადამიანი. სქემატიზმი სისუსტეა ჩვენი მხატვრული პროზის, სიხალგაზრდის ნიშანია. მეორე მხრით, ამ ზოგადობას, ამ ტრაფარეტს პროლეტარული პროზაიკოსების ნაწერებში ძალიან ხშირად დავმატებ ხოლმე სიყვარულის სამკუთხედი.

შეიძლება ჩემი აზრი ამ საკითხის შესახებ არ ეთანხმებოდეს დანარჩენი ამხანაგების აზრს, მაგრამ მე ვფიქრობ, რომ სიყვარულის სამკუთხედი, როგორც ნაწარმოების ცენტრალური დანადგარი, სავალდებულო არ არის პროლეტარული მწერლისთვის; ცხადია, საჭიროა ახალი ოჯახის ახალი ცხოვრების, ახალი ყოფა-ცხოვრების და ახალ ოჯახში ახალი ურთიერთობის აღწერა. მაგრამ ეს როგორღაც ახალ ყაიდაზე უნდა ვაკეთდეს. მე არ უარვყოფ, რომ ოჯახის პრობლემა, ახალი ოჯახის შექმნა მწერალმა აუცილებლად უნდა გვიჩვენოს, მაგრამ როდესაც ამას გვიჩვენებს ისე, რომ ლიტერატურული სიძველის სუნი ასდის, ცხოვრების სინამდვილეს არ შეეფერება, გვიჩვენებს ძალიან ხშირად იმ ლიტერატურული ტრადიციის ფარგლებში, რომელიც სიყვარულის სამკუთხედთან ჩამოყალიბდა, ეს, ჩემი აზრით, საზიანოა პროლეტარული მწერლისათვის.

ამასთანავე უნდა აღინიშნოს პროლეტარული პოეზიისა და პროზის უდავო ზრდა. პროლეტარულ პოეზიას ახლა გარკვეული მიღწევები აქვს, რაც იმაში გამოიხატება, რომ ჩვენი ლიტერატურა აქტიურ პრობლემებს აყენებს, საჭირობოროტო საკითხებს სწავლის საშუალებებიც აღვლევებენ, აინტერესებენ მეშვებს და რომლებსაც ვაღიარებთ მოითხოვს მწერლისაგან ახალი მუშა მკითხველი.

ჩვენ შეგვიძლია დავასახელოთ მთელი რიგი ახალი პროლეტარული პროზაიკოსები. პოლუმორდინოვი, ახალგაზრდა პროლეტარული პროზაიკოსი, იმითაა შესანიშნავი, რომ მოხერხებულად ხმარობს მხატვრულ სიტყვას. ლიტერატურული მასალის მოხერხებულად დამუშავება მას იმითომ ეხერხება, რომ სიტყვიერი მარაგი აქვს; მისი უკანასკნელი ნაწარმოები გვიხატავს სვანეთის ყოფა-ცხოვრებას, ახალის ბრძოლას ძველთან. სვანების ყოფა-ცხოვრებას ის ზოგადად კი არ ხატავს, არამედ ცოცხალ აღმიანიებს გვიჩვენებს. პოლუმორდინოვის ნაწარმოებში ჩანს, როგორ უთმობს ადგილს ძველი ახალს, როგორ ებრძვის ახალი კულტურა ძველს და რა შედეგებს იძლევა ეს.

ამ ავტორის მეორე მოთხრობა „ორი მზე“ უფრო სუსტია, ვიდრე მისი სხვა ნაწარმოები. ამ ნაწარმოებში სიყვარულის სამკუთხედია ჩაჩხირული; მწერალს უნდოდა ზაპისის მუშების ყოფა-ცხოვრების ასახვა, მაგრამ მუშა სქემატიური, სინამდვილის შეუფერებელი გამოუვიდა, ადამიანი კი არა, მანეკენი მოგვცა.

პოლუმორდინოვის უფრო მნიშვნელოვან ნაწარმოებად უნდა ჩაითვალოს რომანი „რკინის ძმები“, რომლებშიც ავტორი ხატავს რევოლუციონერ ბრძოლას მენშევიკური მთავრობის დროს. ამ რომანში სათანადო ტიპებია მოცემული.

პოლუმორდინოვი მნიშვნელოვანი პროლეტარული პროზაიკოსია, რომელიც დღითი-დღე იზრდება და ვითარდება.

პოეტი კ. ლორთქიფანიძეც მუშაობს პროზის დარგში.

მე უნდა აღვნიშნო, რომ ჩვენი მწერლები, რომელნიც მხატვრული პროზის დარგში მუშაობენ, დიდ შეცდომას უშვებენ, როდესაც მტად დიდ ყურადღებას აპყრობენ ზედმეტ ადამიანებს. როდესაც ჯავახიშვილი ხატავს ამ ზედმეტ ადამიანებს, ეს გასაგებია, ვინაიდან ის ახალ ადამიანებს არ იცნობს და არც შეუძლია იმათ შესახებ წერა. მაგრამ, სამწუხაროდ, ზოგიერთი პროლეტარული მწერალი ყოფილ ადამიანებს უკეთ ხატავს, ვიდრე თანამედროვეებს.

ზედმეტი ადამიანების ასახვის მისწრაფება ეტყობა კ. ლორთქიფანიძეს. მის რომანში „ხავის“ გამოყვანილი არიან ზედმეტი ადამიანები და ნაწარმოების ცენტრალური ტიპი—კომკავშირელი—აგრეთვე

ზედმეტ ადამიანად გადაიქცევა. ის სცილდება რევოლუციის და წერილ-ბურჟუაზიული გარემოს ზეგავლენით გარდაიქმნება.

ე. პოლუმორდინოვისა და კ. ლორთქიფანიძის გარდა პროზის დარგში მუშაობენ სამსონიძე, ზომლეთელი და სხვები. ქართული

საკიროა აღნიშნოს, რომ ამ ავტორებს უფრო ენტრანსაქციონალიზმი სული. ისინი უფრო იოლად იღებენ მასალას წარსული ყოფა-ცხოვრებიდან, ვიდრე თანამედროვეობიდან. პროლეტარული ქართული პროზის დარგში ახალგაზრდა ძალები გაამდიდრებენ პროლეტარულ ლიტერატურას.

ეხლა მინდა გადავიდე იმ გადახრების გაშუქებაზე, რაც გვაქვს ჩვენს პროლეტარულ ლიტერატურაში და რომლებმაც ძალიან დიდი გავლენა მოახდინა მასზე.

განსაზღვრულ ეტაპებში ჩვენ ძალიან დიდი დაბრკოლებები გველობებოდა, ბევრგვარი ავადმყოფობის გამოვლა მოგვიხდა. აი ამ ავადმყოფობათა შესახებ ვილაპარაკებ ეხლა.

უკრაინის მომხსენებელმა აღნიშნა უკრაინის პროლეტარული მწერლების ყველა უარყოფითი გადახრა. ჩვენშიც იყო მთელი რიგი ავადმყოფური გადახრები, რომელთა შეთავსება პროლეტარული მწერლის სახელთან შეუძლებელია.

ამ გადახრების მქონეთა პროლეტარული რაობის საკითხი ჩვენ არ აღეძარით იმის გამო, რომ ისინი, რომლებსაც ემჩნეოდათ ეს გადახრები, ახალგაზრდები იყვნენ, ისინი ძველი ლიტერატურის ტყვეები იყვნენ, მაგრამ მალე შეეძვლით მათი დაყენება სწორ გზაზე, ასე რომ საკითხი: პროლეტარული მწერალია ეს თუ არა, ჩვენში არც ყოფილა აღძრული.

პროლეტარულ ლიტერატურაში გადახრა გააძლიერა წერილ-ბურჟუაზიულმა ატმოსფერამ და ძველმა ლიტერატურამ, დიდი კულტურის, დიდი ტრადიციების მქონემ, რომელსაც ერთგვარად ბაძვდენ ზოგიერთი პროლეტარული მწერლები და ანგარიშს უწევდენ მას. ზოგიერთმა პროლეტარულმა მწერლებმა, რომლებსაც სურდათ ამ ლიტერატურას მიეღო ისინი, დაიწყეს არაპროლეტარულ მკითხველებთან შეგუება, მის გემოვნებაზე წერა. პოპულარულობის ძებნამ და არაპროლეტარული მკითხველებისათვის ანგარიშის გაწევამ ძალიან ცუდად იმოქმედა ამგვარ მწერლებზე.

ძველი ლიტერატურის ტყვეობაში ყოფნა მთელ რიგ ფაქტებში გამოიყვანდა. ახალგაზრდა მწერალი კ. კალაძე ყველაზე უფრო რელიეფურად და ყველაზე მეტად მოჰყვანა ნაციონალიზმის გავლენის ქვეშ და დაიწყო ისეთი რამეების წერა, რაც სრულიად არ შეეფერება

პროლეტარულ მწერალს. მაგალითად, კალაძემ ორი წლის წინ თავისი ლიტერატურული ხელოვნება ლიტერატურულად მეტად მწიშნელოვანი პოემის („ძახილი აღმოსავლეთს“) წერას შემოიხვეწა. მელიქ მას, როგორც ხელოვანს, დიდ პლიუსს აძლევდა: მისი პოემა მეტად საზიანო და მიუღებელი იყო იდეოლოგიური დანადგარით და მისი შესატყვისი თემატიკით, სახელდობრ: პროლეტარულმა პოეტმა კალაძემ ქართველების ძებნა დაიწყო სადაც სპარსეთსა და ინდოეთში. აი როგორ არის საქმე. 300 წლის წინად, სპარსელების შემოსევის დროს, ქართველების ნაწილი სპარსეთში გადასახლეს და, აი, პროლეტარული პოეტი მიმართავს ამ ქართველებს, სპარსეთში მცხოვრებთ, მიმართავს ასპროცენტიანი ნაციონალისტური სულსკვეთებით. ის მოუწოდებს სპარსეთში მცხოვრებ ქართველებს დაბრუნდნენ საქართველოში. ის სწუხს, რომ ეს ქართველები ეხლა სპარსეთში ცხოვრობენ. კალაძემ პოემას დამახასიათებელი შესავალი წარუძღვარა, სადაც ჩანს მთელი ნაწარმოების იდეოლოგია.

აი ეს ნაციონალური იდეა მეტად ნიშნეულია ზოგიერთი პროლეტარული მწერლის გადახრის დასახასიათებლად. კალაძემ ყველაზე უფრო რელიგიურად გვაჩვენა ეს გადახრა... (ავერბახი: „მატულობს თუ სუსტდება ნაციონალიზმის ელემენტი პროლეტარულ ლიტერატურაში“). პროლეტარულ ლიტერატურაში ნაციონალიზმის ელემენტი უკანასკნელ ხანებში კლებულობს. მაგრამ ორი წლის წინ ის ძლიერი იყო. მე ვლაპარაკობ იმ პერიოდზე, რომელმაც უკვე განვლო, მაშინ ნაციონალიზმის ელემენტი მეტად ძლიერი ჩანდა.

ამეამად ნაციონალიზმი უკვე სუსტდება და ისპობა. სინტერესოა იმ გზების აღნიშვნა, რომლებიც განვლო პოეტმა და გამოაკვეთა—შესაძლოა თუ არა რეკიდივი.

მაგალითად, ამ მხრით ვაკელმა მოგვცა მთელი რიგი ნაწარმოებნი, რომელნიც მოწმობენ, რომ მის შემოქმედებაზე გავლენას ახდენს წვრილ-ბურჟუაზიული სტიქია.

მაშაშვილმაც დასწერა ნაციონალისტური ლექსები. მან დასწერა: „გადახრა მთეარისკენ“. პროლეტარული მწერლისთვის მიუღებელი ეს გამოთქმები მოწმობს ნაციონალისტური იდეოლოგიის წინაშე კაპიტულიაციას.

შევვხვით ახლა კიდევ ერთ უარყოფით მოვლენას ჩვენს ლიტერატურაში. ესაა—ჩვენი პოეტების ცნობილი დეკლასიურობა. რაში გამოიხატება ეს დეკლასიურობა?

როდესაც კლასიკოსებს სწავლობს, პროლეტარული მწერალი ფორმასთან ერთად კიდევ გადმოიღებს ხოლმე „რალაცას“ და ეს „რა-

ლაცა“ დამღუპველ გავლენას ახდენს პოეტზე. კლასიკური ნაწარმოებების ფურცლებიდან მწერალს ხშირად აგრეთვე მიაქვს მისთვის უცხო იდეოლოგია და განწყობილება.

მაგალითად, ვაკელმა დაწერა ლექსი, რომელიც ჩვენი პატრიარქიდან, ამ ლექსში იგი ეხება ზაქას: „ვინც გინდა იყოს ჩვენი პატრიარქიდან, ის დატკბება შენი ცქერით“. ანალოგიური ადგილი აქვს ჩვენს ცნობილ კლასიკოსს ბარათაშვილს. როდესაც გვიწერს არაგვის ნაპირებს, ის ამბობს: ეს ნაპირები იმდენად მომზიბლავია, რომ ყოველი ქართველი, რაგინდ გზასა ეშურებოდეს, ჩამობტება და დატკბება ამ ნაპირებითო.

მეორე მხრივ, ჩვენ უნდა აღვნიშნოთ მისწრაფება, რომელსაც მიზნად აქვს დასახული ამოს მეშინობას. მწერალს სურს, რომ მას ყველა უგდებდეს ყურს, ყველა კითხულობდეს. მაშაშვილს აქვს ერთი ლექსი, რომლის წაკითხვას აუდიტორია დაჟინებით მოითხოვს, როდესაც მწერალი საჯაროდ გამოდის. ეს არის ლექსი-პოემა ქალის შესახებ, რომელიც აკმაყოფილებს მეშინების გემოვნებას.

აღსანიშნავია აგრეთვე ზოგიერთი მწერლის თვითკმაყოფილება, რომელიც იმაში გამოიხატება, რომ ისინი ფიქრობენ: ჩვენ ყველაფერი გავაკეთეთ, საზღვარს მივალწიეთო.

ქ. ლორთქიფანიძემ, რომელსაც არა აქვს ასეთი გადახრები, ამასწინად დაწერა ლექსი, რომელშიც აღწერს სოფლად ყოფნას და იქ განცდილ სიამოვნებას. ამ სხვადასხვაგვარმა სიამოვნებამ ის, ისე აღაფრთოვანა, რომ აცხადებს: „შე მგონია, რომ ერთ ნაბიჯს ვადავდგამ კიდევ და ბედნიერებას წავეატან ხელსო“.

ასეთი თვითკმაყოფილება ც გადახრებს უნდა მივაკუთვნოთ; გარდა ამისა, გადახრების კატეგორიას მიეკუთვნება აგრეთვე უკვე სხვა სახის დაცემულობითი ტენდენციები ამა თუ იმ მწერლის, რომელიც არ არის კმაყოფილი რევოლუციის განვითარების ტემპით, ანდა რევოლუციონური თანამედროვეობით, რევოლუციონური რაობიდან გამომდინარე. ეს უკმაყოფილება ც მთელი ასი პროცენტით უნდა მივაკუთვნოთ დაცემულობის განწყობილებას.

ყველა ჩვენს მწერალს დაეტყო დაცემულობის ტენდენციები ნების მიუღებლობაში, ამის შესახებ პესიმისტურ მსჯელობაში. საესებით რელიგიურად მოგვეცა ასეთი განწყობილება ჩვენმა პოეტმა მაშაშვილმა ლექს „ძველ მაზარა“-ში.

აი ასეთი განწყობილებანი, ასეთი გადახრები და ტენდენციები ემჩნეოდათ ჩვენს პროლეტარულ მწერლებს და ემჩნეოდათ არა მხოლოდ პოეზიაში, არამედ პროზაშიც.

მაგალითად, პოლუმორდინოვმა ერთ-ერთ თავის ნაწარმოებში დაიწყო ძველი მოქალაქეების, კინტოების, რომელთა შესახებ ალბათ გაგიგონიათ, ყოფა-ცხოვრების მოცემა. ის თავის მოთხრობაში გვამღვებს კინტოს ყოფა-ცხოვრებას, მიმავალი ტფილისის ყოფა-ცხოვრებას. და თანაც მისტირის მას. პროლეტარულ მწერალს არ უნდა ასეველიანდეს ის, რასაც სპობს ეპოქა.

მაგრამ, ამხანაგებო, უნდა აღინიშნოს, რომ უკანასკნელ ხანებში ამგვარი გადახრები ჩვენში უკვე აღარ არის, ის მოსპობის გზაზეა დამდგარი. მკითხველს კიდევ ახსოვს ეს გადახრები და, ლაპარაკობს მათ შესახებ, მაგრამ თვითონ პროლეტარული მწერლებს უწინააღმდეგობა მოწმობს, რომ გადახრები წარსულს ბარდება, რომ ჩვენი მწერლები სწორდებიან, მტკიცდებიან და მათ ასე აღარ აწუხებთ ის სატიკერები, წინაღ რომ აწუხებდათ.

ჩვენი მწერლები სწორ კლასიურ გზას ადგიან და ახლო მომავალში ჩვენ გვეყოლებიან მედგარი პროლეტარული შემოქმედნი. ჩვენ გვაქვს ბევრი საბუთი, რომ ამის იმედი ვიქონიოთ, მაგრამ არის აგრეთვე ბევრი მიზეზი, წვრილ-ბურჟუაზიული გარემოცვის პირობებით შექმნილი, რომელიც ხელს უწყობს გადახრების გაჩენას.

შეუძლებელია არ აღინიშნოს მარქსისტული კრიტიკის სისუსტე. ხანდახან ვხედავთ მსუბუქი ერთდროული „კრიტიკოსების“ შემოტევას, რაც ხელს უშლის მწერლებს მუშაობაში.

ლიკვიდატორობა ჩვენში თავისებურ სახეს იღებს. ის ხანდახან პროლეტარული ლიტერატურის დასაცავად გამოდის. ერთ-ერთი ასეთი „კრიტიკოსი“ მარქსისტი გამოვიდა პროლეტარული მწერლობის დასაცავად. ის იცავდა მას, რაც მიუღებელია პროლეტარულ მწერლობაში.

მიუხედავად ამ პირობებისა, ამხანაგებო, ჩვენი ქართული პროლეტარული მწერლობა მაინც მკვიდრ ნიადაგზე დგას, ის იზრდება. მუშაობის ფართოდ გაშლა ჩანს განსაკუთრებით ბოლო ხანებში. შემოქმედების ზრდასთან ერთად ჩანს, რომ ქართველი პროლეტარული მწერალი იპყრობს მკითხველს, ართმევს მკითხველებს რეაქციონურ მწერლებს, ზრდის და ახერხებს თავისი პროლეტარული მკითხველის გარდაქმნას. ეს მეტად მნიშვნელოვანი მიღწევაა, ამხანაგებო. ამასთანავე თანდათან უფრო და უფრო მეტ ყურადღებას აქცევს საბჭოთა საზოგადოებრივობა და პარტია პროლეტარულ მწერლობას.

ჩვენს ორგანიზაციაში არიან ისეთი მწერლები, როგორც ნათელუღელი, ხეჩუაშვილი, შინატებელი და სხვანი, რომლებიც ათეული წლების განმავლობაში მუშაობენ, არიან ახალგაზრდა მწერლებიც. მაშასადამე, ჩვენს რიგებში გვყავს როგორც მრავალი წლის განმავლობაში მომუშავე მწერლები, აგრეთვე ახალგაზრდა ძალებიც. ჩვენთან მოდიან სულ ახალ-ახალი ძალები მუშური ახალგაზრდობიდან.

საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის რიგები იზრდება. ყოველივე ეს იძლევა იმის გარანტიას, რომ ჩვენი პროლეტარული მწერლები მყარ ნიადაგზე დგანან და, მიუხედავად რეაქციონური გარემოცვისა, მიუხედავად საეკვო თანამგზავრთა სიმრავლისა, შეუძლიათ დაწინაურება და პირველი ადგილების დაჭერა.

ბრძოლის დიდ გზაზე

ქართულ პროლეტარულ პროზას მიემატა კიდევ ერთი აქტუალური მნიშვნელობის მქონე მხატვრული მოთხრობა, კ. ლორთქიფანიძის „პირველი დედა“.

მოთხრობა თავისი თემატიური მასალით, იმდენად მნიშვნელოვან ამოცანებს ეხება, რომ არ შეიძლება არ მიიქციოს მოწინავე მკითხველების დიდი ყურადღება. მოთხრობის თემად აღებულია თანამედროვე ახალგაზრდობის ყოფა-ცხოვრება თავისი მტკივნეული მხარეებით.

აღსანიშნავია ისიც, რომ ეს მოთხრობა პირველი და სერიოზული ცდაა, ჩვენი ქვეყნის კომკავშირის ცხოვრების მხატვრულ ლიტერატურაში ასახვის. საერთოდ კომკავშირი ყოველთვის იძლეოდა მდიდარ მასალას მხატვრული პროზის საინტერესო და აქტუალური ტილოებისათვის.

მართალია, „პირველი დედა“ პირველი მერცხალია, მაგრამ უდაოა ისიც, რომ ის არაა დაწერილი რუსული პროლეტარული ლიტერატურის გავლენის გარეშე, სადაც ამ ბოლო დროს კომკავშირული ახალგაზრდობა, საკმაოდ ცნობილი და ფართო ტილოებით აისახა (ნ. ბოგდანოვი — „პირველი ქალიშვილი“ გორბატოვი — „უჯრედი“ დმიტრიევი — „მეგობრობა“ და სხვ.)

მაგრამ საქმე არც ამაშია, მთავარია, თუ რამდენად შესძლო „პირველ დედაში“ კ. ლორთქიფანიძემ ამ მასალების გამოყენება, რამდენად მიაგნო ახალგაზრდობის ყოფა-ცხოვრების მთავარ საკითხებს, ჩაწვდა მათ და შესძლო მისი სწორი ტრაქტოვკა.

რა არის მაინც „პირველი დედის“ ძირითადი თემა? თანამედროვე ახალგაზრდობის წინააღმდეგობებით სავსე ყოფა-ცხოვრება, ახალი ოჯახის, ძველი კონსერვატიული ფსიხოლოგიის, პირადი და საზოგადოებრივი ინტერესების შეთავსების, ქალთან დამოკიდებულების და სქესობრივი ცხოვრების საკითხები. მაგრამ ეს საკითხები „პირველ დედაში“ მოცემულია უარყოფითი მხრით.

ისმება საკითხი. ნუ თუ მართლა თანამედროვე რევოლუციური ახალგაზრდობა, სოციალისტური აღმშენებლობის უშუალო მო-

ნაწილზე ძალა, საფუძველში ისე „გაფუჭებულია“, რომ შეუძლებელია დაიწეროს ისეთი მხატვრული ნაწარმოები, სადაც მათი მუშაობის ბრწყინვალე და იდეური სინამდვილე იყოს ასახული და მარტო მხატვრული და ხავსი? რასაკვირველია ეს შესაძლებელია. ჩვენი მხატვრული მუშაობა ესაპირობება არა მესჩანური ჭაობის და სექსუალური, ქუჭკუიანი პროზის ფსკერი, არამედ ახალი განწყობილებების, ახალი ადამიანების, ახალი ზნეობის და ყოფის მედროშე იდეების ლიტერატურა.

ცნობილია რომ საზოგადოებრივად საჭირო ახალი ადამიანის ფორმაციას ხელს უწყობს, არა მარტო სოციალ-ეკონომიური დაყოფითი პირობები, არამედ მხატვრული ლიტერატურის ზეგავლენაც.

როგორია ამ შემთხვევაში კ. ლორთქიფანიძის „პირველი დედა“-ს იდეური ღირებულება, სადაც თანამედროვე ახალგაზრდობის ყოფაცხოვრება, რუბი ფერებითაა მოცემული? შეცდომაა, როცა ნაწარმოებში, მხოლოდ ყოფის უარყოფითი მოვლენების განზოგადობაა და ამ თვისებების მატარებელი ტიპებიც, მხოლოდ ამ მხრიდანაა ნაჩვენები, მაგრამ მიუხედავად ამისა „პირველი დედა“ არაა უარყოფითი თვისებების იდეალიზაცია და მისი მნიშვნელობაც სწორედ იმაშია, რომ აქ ცდაა ახალი ყოფისათვის ბრძოლისა.

ასეთი ნაწარმოები არის არა უბრალო ლიტერატურული ფაქტი, არამედ ცხოვრების მტკიცეული პრობლემების გადაწყვეტაში მონაწილე ძლიერი იარაღი.

მუშა-ახალგაზრდობის, კომკავშირული ყოფის საკითხების ცოდნით შეიარაღებული კ. ლორთქიფანიძე „პირველი დედაში“ ოსტატურად მოგვეთხრობს, თუ რა ტკივილებში იზადება, ახალი ადამიანი, და რა მწვავეა, მყრალ ჩვეულებების სიმძიმე, კომკავშირული სიყვარულის მახინჯი „იდეოლოგია“ ოტენტატური სიყვარულის აპოლოგია, რომელსაც ჯერ კიდევ ადგილი აქვს ჩვენს სინამდვილეში და ახალი ქვეყნის მშენებლობის გზაზე, შემაფერხებელ საქმეს აკეთებს.

მოთხრობაში თუმცა სქემატიურად, მაგრამ მხატვრულ დამაჯერებლობით მოცემულია ტიპების მთელი რიგი წყება:

აი წვრილ ბურჟუაზიული, ანარხიული ბუნების მქონე გიღონ ალანია. უჯრედის მდივანი ბეჭაური, თოთიაური, გომბორა — ყველა ესენი კომკავშირლებია, მაგრამ ყოფა-ცხოვრებაში, ჩამორჩენილი კონსერვატიული ჩვეულებების მატარებლები.

აი, სიცოცხლით აღსავსე, ცქრილა კომკავშირელი ქალი გაიანეც. გაიანე „პირველი დედის“ მთავარი გმირია. ძველი და ახალი ყოფის საზღვარზე, ათეული გაიანეები სდგანან, რომელთგანაც ბევრი ძველი ყოფის ნამდვილი მსხვერპლი ხდება.

კ. ლორთქიფანიძის „პირველი დედა“-ს მიზანია სწორად აჩვენოს თუ რა ყოფითი გარემოცვაში უზღვბა ბრძოლა თანამედროვე ქალს, თუ როგორ არ უნდა ჩაკლას ქალში დედობამ საზოგადოებრივი მუშაობის ინტერესი, ან და, პირიქით საზოგადოებრივ მუშაობამ ახალი ოჯახის შექმნის ინსტინქტი.

ამ საკითხის სწორად გადაჭრაში, მთავარი, როლი თვით მამაკაცს ენიჭება, რამდენად შეუწყობს იგი ხელს ამ ახალ ურთიერთობის საწყისებს და არ გამოამეღავენებს მის საწინააღმდეგო მოქმედებას, რა როლს ასრულებენ „პირველ დედაში“ კ. ლორთქიფანიძის მამაკაცები ამ დიდ და ახალ საქმეში? — რასაკვირველია, ახალი ყოფისათვის არა მისაღებ მოქმედებას, ქალისადმი და მის ახალ ინტერესებისადმი კონსერვატიულ ობივატელურ დამოკიდებულებას — „ხუთჯერ გავათიე, მასთან ღამე და უკვე გონია რომ მიყიდა — ამბობს გაიანე ერთ-ერთ ასეთ გმირის შესახებ. მაგრამ არა ერთი და ორი მამაკაცი უყენებს გაიანეს ამ ვალდებულებას.

ვერ შეურიგდა გაიანეს საქციელს, კომკავშირელი თოთიაურიც, რომელიც თავისი რწმენით კომუნისტია, მაგრამ მასში ჯერ კიდევ ბატონობს ძველი ყოფის ფსიხოლოგია: — „მე დავცინოდი მათ, (ლაპარაკობს თოთიაური თავის ამხანაგების შესახებ..) არავითარ ცუდს, არ ვხედავდი მათი ცოლების მოქმედებაში: მოხსენებაც გავაკეთე უჯრედში ამის შესახებ, მაგრამ აი ეხლა, როცა საკითხი პირადათ მე შემეხება. მიმძიმს შერიგება“ — ეუბნება ის გაიანეს.

გაიანეს სამართლიანად აბრაზებს თოთიაურის ეს სიტყვები, მაგრამ ეშინია გამოედავოს, რადგან ამ საკითხების ჩიჩქნა მისი გავებით კიდევ რალაც ვალდებულებას მოახვევს მას თავზე, — „რამ გამოამგვანათ ასე ერთმანეთს, ყველანი უფლებას მიცხადებენ და რალაც სულელურ ერთგულობას და დაცვას მოითხოვენ ჩემგან“ — გაიძახის იგი.

მაგრამ გაიანეც არაა თავისი უფლებების საკითხში ახალი ქალი და ყოველგვარი პირობების გარეშე თავისუფლად ეძლევა მამაკაცებს. ეს კი გაიანეს ცხოვრების უარყოფითი მხარეა და ცნობილი „ჭიქა წყლის“ თეორიის, სიმახინჯე, რომლის შესახებ ამბ. ლენინი ამბობდა: „არა, არა ეს არ ეგუება რევოლუციას“.

გაიანე მოთბრობის ცენტრალური ფიგურაა. ის მოხაზულია უმთავრესად სქესობრივი მისალის პლანზე, მაგრამ გაყალბებულია და არა ტიპიური წარმომადგენელი, იმ ახალი ქალების, რომელნიც იქმნებიან ჩვენს სინამდვილეში, იგი გაორებულია და წინააღმდეგობებში მოქცეული.

ერთი მხრივ სწამს, რომ საჭიროა ახალი ოჯახის შექმნა, მაგრამ, მეორე მხრივ, თითქოს წინააღმდეგია მისი — „ოჯახი საკვანია, ყველგან ვინც კი ისურვა ჩემი ქმარობა, პირველ ყოვლისა სახლურებზე დამიდევს და ტყვეობაში განმაცდევინეს თავი, არ მინდა, ჩემი ქვეყნის საზოგადოებრივი მუშაობა, მე მიტაცებს ის და კიდევაც შევალე ძალ-ღონეს, ვინ წამართმევს ამის უფლებას“ — ამბობს იგი.

გაიანეს ამ უფლებაშიც ედავებიან: — „კომკავშირულ ქალში დედა არ უნდა ჩაჰკლას პარტიულობამ, აბორტებით მუცელ გამოგლეჯილი ქალი არ ნიშნავს კარგ კომკავშირელს“ — ეუბნება მას კომკავშირის სახელით თოთიაური. მაგრამ რასაც გაიანეს კომკავშირის სახელით ავალებს თოთიაური საფუძველში, მას სპობს გიდონი, რომელიც გაიანეს მხოლოდ ალერს თხოვს და ოთახური პროზის მესჩანურ ქაობში ახრჩობს.

გაიანე წინააღმდეგობებშია მოქცეული. მაგრამ მან კარგად იცის, რომ გიდონში უნდა შეიცვალოს ძველი გრძნობები, რომ გოდონი უწინაპროა, რომ იცის დაზვასთან დგომა, მაგრამ არ იცის ოთახში სიარული, რომ ის ცბენივით ხტის და ამ ხტომაში მასაც მოხვედრია წიხლები, რომელსაც გიდონის სახით მას ძველი ქვეყანა ურტყამს.

გაიანეს მომავალი აიმედებს. იგი ამ მოვლენების წინააღმდეგ იბრძვის.

„შეგებრძოლები და წაყვარებულნი კმარს ძველ ადამიანებს, რომელიც, როგორც მტკერი, მიტოვებულ თაროზე, ისე სქელად დასდებია და დაუფარავს. უჯრედში დაუსვამ საკითხს, ავალაპარაკებ ამხანაგებს, მოვიხმარ თოთიაურს ისინი უნდა ჩაერიონ, უნდა გაგვათელინონ გზა, რომ შემდეგ თაობამ უტკინელოთ შემოდგას ფეხი“, მაგრამ შეეცადა თუ არა ვინმე დახმარებოდა გაიანეს ამაში? რასაკვირველია, არა. მოთხრობაშიაც არა სჩანს კომკავშირული საზოგადოებრივობის ჯანსაღი აზრი და ხმა გაიანეს სასარგებლოთ და დასაცავად, საიდანაც გაიანე მოელოდა შევლას, მას არავინ დაუჭირა მხარი და გზა მაინც გაუთელავი დარჩა.

მოთხრობის ასეთი დაბოლავება, უსათუოდ იდეოლოგიური ჩიხია, სადაც უფარვისი ადამიანები მოქმედობენ, სინამდვილეში კი ამ საკითხებს კომკავშირი გაიანეს სასარგებლოთ სწვევს.

მიუხედავად ამისა, „პირველი დედა“ მაინც აქტუალური მნიშვნელობის ნაწარმოებია, სადაც ყოფითი მოუწესრიგებლობის და ტრადიციული ჩვეულებების ქაობში და წინააღმდეგობებში მოქცეული გაიანე უნებური მსხვერპლია, მაგრამ არა ისეთი, რომელიც გულუბრ-

ყვილოთ იხრჩობოდა ამ ქაობში, არამედ აქტიურადაც იბრძოდა მერალ ჩვეულებების წინააღმდეგ.

მოთხრობის გამართლება სწორედ იმაშია, რომ გაიანტიბრძოლის პერსპექტივაშია მოცემული. მაგრამ ავტორი შექცედიფუქა თანამედროვე ახალგაზრდობის სქესობრივ ცხოვრებას და უფრო ერთ მთავარ საკითხებს, შავ სათვალეებით უცქერის. ყველაზე უფრო სამწუხარო ისაა, რომ მოთხრობის ერთად ერთი ქალიც არაა აცილებული ამ ქუჩებს და აბორტებით - მუცელ გამოგლეჯილი“ თითქოს მაინც ახალი ქალის განსახიერებას წარმოადგენს.

დაბოლოს, რა შეიძლება ითქვას იმ ფონის შესახებ, რომელზედაც მოთხრობის ფაბულიარული გაშლა სწარმოებს. შეეფერება თუ არა სინამდვილეს, რომ ჯერ კიდევ დარჩენილია ჩვენს ყოფაში რევოლუციის მიერ უფლებრივად მამაკაცთან გათანასწოებულ ქალისადმი, უხეში, არა ადამიანური მოპყრობა. ფაქტები მრავალია და სწორედ ამ ნიადაგზე ამეღანებს ყველაზე მეტად ძველი ქვეყანა თავის სახეს. კომუნისში კი ყოფაში გაძლიერდება იმის და მიხედვით, რამდენად ქალების დიდი რიცხვი ჩაებმება პოლიტიკურ, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

„მუშები აშენებენ ახალ საზოგადოებას, მაგრამ თვითონ არ არიან ახალ ადამიანებად, რომლებიც გასუფთავებული უნდა იყვნენ ძველი საზოგადოების სიბინძურისგან, ისინი ჯერ კიდევ დგანან მუხლებამდღი ამ სიბინძურეში“ — სწერდა აშ. ლენინი (ტ. XVI, გვ. 22).

რევოლუცია მოწოდებულია, არა მარტო იმისათვის, რომ ყველაფერი ახლათ აშენოს, არამედ აგრეთვე გადააკეთოს ადამიანთა ძველი მასალაც, დაწმინდოს წარსულის ხავსისგან.

ამისათვის კი საჭიროა დიდი ყურადღება მიექცეს იმ სისაძაგლეს, რომელსაც ჯერ კიდევ ადგილი აქვს ჩვენს ყოფა-ცხოვრებაში.

ჩვენ ჯერ ყველანი უხეშად ვეპყრობით ქალებს, და ვერავითარ შემთხვევაში ვერ შევძლებთ წინ სვლასაც, თუ პირველ ყოვლისა მათ არ მივცემთ თავისუფალი განვითარების საშვალებას და მეორეც ოჯახი ისევ დარჩება ექსპლოატატორულ ოჯახათ. ბევრ ჩვენთაგანში ჯერ კიდევ ისეთი ველური ექსპლოატატორი ზის, რომ ასეთი კომუნისტი

თავისუფლათ შეიძლება, რომელ ბურჟუასაც არ გინდა ამოუყენო
გვერდში“—ამბობდა ერთ-ერთ თავის მოხსენებაში ამბ. ლუნაჩარსკი
(„Воспитание нового человека“).
ქრქქქქქქქქქქქ

ხშირად შეხედებით ისეთ მამაკაცს, რომელიც ზრუნავს
ყვარულის მიმდევარია, ოჯახი ბურჟუაზიული სისულელე გონია და ქალ-
ში მხოლოდ ბიოლოგიურ არსებას ეძებს, რითაც არაფერს კარ-
გავს, მაგრამ ამბ. ლუნაჩარსკის სიტყვებით, რომ ვთქვათ, „ბავშვებს
ხომ ქალი შვებს“ და მაშასადამე იგი ამით ბევრ უბედურებასაც გა-
ნიცდის. არის თუ არა მგსავსი ყოფითი რეციდივების მხატვრული
ათვისება კ. ლორთქიფანიძის „პირველ დედაში“? მოთხრობა მთლიან-
ნად ამ ხაზებშია მოცემული და მოთხრობის მთავარი გმირი—გაიანეც
სწორედ ისეთი ქალის ტიპია, რომელმაც ბევრი განიცადა და ბევრი
იბრძოლა პირადი ცხოვრების საზოგადოებრივ ცხოვრებასთან შესა-
თავსებლათ, მაგრამ გარშემო ძველ ჩვეულებების პირობებში ექსპლო-
ტატორულ ოჯახის, არა ამხანაგური ატმოსფერის, მესჩანობის და უკულ-
ტურობის წყალობით დამარცხებული და გათელილი გამოვიდა.

გაიანე არ უნდა დამარცხებულიყო. იგი უნდა გამხდარიყო სო-
ციალისტური აღმშენებლობის მონაწილე ახალი ქალის ნამდვილი ტი-
პი, პირველი დედა, ახალი ოჯახის ღირსეული წარმომადგენელი, მა-
შინ მოთხრობაც უფრო გამართლებული იქნებოდა და მის იდეურ-
ლიტერატურულ ღირებულებას მეტი სიმძიმე მიეცემოდა, ახალგაზრ-
დობის კომუნისტურად აღზრდის საქმეში, ახალი ყოფა-ცხოვრებისა
და სოციალისტური აღმშენებლობისათვის გაჩაღებულ ბრძოლის ფარ-
თო და დიდ გზაზე.

რაც შეეხება „პირველი დედა“-ს კომპოზიციას იგი განვითარე-
ბულია სუსტად, მოთხრობაში არაა ძლიერი ნასკვები. ერთი ამბავიდან
მეორეზე გადასვლა ხშირად უექსპოზიციოთ წარმოებს, არის ზედმეტი
ადგილებიც. სამაგიეროთ ამ მოთხრობაში შეცვლილია კ. ლორთქი-
ფანიძისათვის დამახასიათებელი პათეთიურ-ემოციანალური სტილი და
მასალის რეალისტურ ტრაქტოვკასთან ერთად წერის დინჯი კოლო-
რიტია დაცული, რაც მოთხრობას განსაკუთრებულ მხატვრულ დამა-
ჯერებლობას აძლევს.

მოვლენა, რომელსაც უნდა ვეზრდოდეთ

„მე ვადარებ ჩემთვის უცნობი მხატვარის ამ სურათს, სურათს იმ მხატვრებისა, რომლებიც საკმაოდ ცნობილი არიან, თუ გნებავთ იმით, რომ მუდამ დადიან გან. საბ. კომ. და სხვა სათანადო დაწესებულებათა დერეფნებში შეკვეთების საქმეებზე და იმ პროდუქციის გასასაღებლად, რომლითაც მათ შესძლეს საბელის მოხვეჭა. ყველა ესენი მხატვარი — „მოქალაქეებია“, ყველა ესენი დატენილი არიან, როგორც მუშა ბალზამით — „რევოლუციონური მსოფლმხედველობით“ და „მატერიალიზმით“. მათ შეუძლიათ ერთი თვის განმავლობაში დასწერონ საყენიანი კომპოზიცია რა თემაზედაც გნებავთ. დაზერეთა — დე, იყოს დაზერეთა, სბდომა — დე, იყოს სბდომა, მანიფესტაცია, დასაფლავება, რაც გნებავთ, — მხოლოდ ფული გადაუხადონ. და ყველაფერი ეს იწერება ცუდი ფოტოგრაფიის მიხედვით, ერთნაირად ზერელეთ, ერთნაირად ბალტურულათ, შემკვეთელის სირუხვისადმი დიდებული ზიზით, რომელიც ხელოვნებაში არც „ბე“, არც „მე“-ა, მიიღებს ყველაფერს, რასაც კი მიაწოდებენ მოხერხებული თანამეზავრები. აი, ეს გრავიურა: „შენ ლაპარაკობ, რომ მისი შემქმნელი უცხო და მტერია ჩვენი. ეს მეც ვიცი, მაგრამ შეზღვე, თუ როგორ ნამდვილი ალტყინებით, ენტუზიაზმით და ძალით გამოხატავს ის ამ ნაბელავში თავის და თავისი კლასის დაღუპვის ტრალიულოვას. ამ ძალაში, უნარში მთელი თავისი დაკვირვებით გადმოგვცეს ადამიანის შინაგანი მოძრაობა, მისი აზრი, — ყველაფერი ის რაც აღელვებს და შეადგენს მოცემულ ინდივიდუუმის და მისი კლასის კომპლექსს, — არის ნამდვილი ხელოვნება“.

ბ. ლავრენიოვი „Гравюра на дереве“.

თანამედროვე ქართულ ლიტერატურაში კლასიური ბრძოლა მეტად რთულ ფორმებში მიმდინარეობს. პროლეტარიატის დიქტატურის კლასიური მტერი — ბურჟუაზია მრავალგვარი საშეაღებებით იბრძვის: ხშირად ის პირდაპირ გამოდის ხელოვნებაში, ლიტერატურაში მთელი თავისი მსოფლმხედველობით, რომელსაც ახასიათებს მისტიციზმი, პორნოგრაფია, ნაციონალიზმი, ინდივიდუალიზმი, წა-

რსულის რომანტიზაცია და სხვ. მწერლები რომელთა შემოქმედებაშიც
ეს ნიშნები მელანდებიან, უკვე გარკვეული ფიზიონომიის ხალხი
მათი რეაქციონური ბუნება ყველასათვის ნათელია; ზოგჯერ ბუროკრატულ-
ზიულ-რეაქციონური მწერლები ნიღაბ აფარებული გველივით
სხვადასხვა მუქი ფერებით იღებებიან. დაკვირვებულ მუშა და გლეხ
შეთხველს არც მათი ბუნების გარკვევა გაუძნელდება.

ასეთი ტიპის მწერლების საწინააღმდეგოთ საბჭოთა ხელის-
უფლებას მრავალგვარი საშვალეები მოეპოვება (მაგ. მარქსისტული
კრიტიკა, მთავლიტი და სხვ.). მათ შესახებ უკანასკნელ ხანებში სა-
კმაოდ ბევრი ითქვა და დაიწერა ჩვენში...

ამ წერილში კონკრეტულად გვიანტერესებს მწერლების ის
ახალი ტიპი, რომლებიც უკანასკნელ წლებში საკმაოდ გამრა-
ვლდნენ. — ეს ვახლავთ ის მწერლები, რომლებიც მიტმასნების გზას
აღვიან, რომლებიც თითქოს თანამედროვეობისათვის მისაღებ ფორ-
მებში იძლევიან ხალტურასა და უფერულ „ლიტერატურულ“ ფაქტებს.

ასეთი ტიპის მწერლები ხშირად ხმამალა გაიძახიან ასპროცე-
ნტიან საბჭოთა, რევოლუციონურ, პროლეტარულ სიტყვებს, ლექსის
ბოლოში ან შვა ნაწილში „ჩააკერებენ“ ლოზუნგს მსოფლიო პრო-
ლეტარული რევოლუციის შესახებ, ზოგჯერ კორესპონდენციებსაც
გამოაგზავნიან მოსკოვიდან საბჭოთა კავშირში სოციალისტური აღმშე-
ნებლობის წინსვლის შესახებ (მატარებლით გავლის დროს ხედავენ!...) და სხვ.

ფაქტები: ამ რამდენიმე ხნის წინად პაოლო იაშვილმა გადმოი-
სროლა ლოზუნგი შესახებ იმისა, რომ ძველ ფესვებს უნდა ჩამოვმო-
რდეთო:

„ამხანაგებო! ნუ გვეზარება
ჩამოცილება ძველი ფესვების,
დროა გადიქვენ ოქროს ზარებად
აყრემლებული ჩვენი ლექსები.“

(„პოეტი და ადამიანი“)

როგორც მამალი, სანამ ის ფეხს დაადგამდეს რაიმეზე, წინა-
სწარ იქტირება თუ სად ადგამს, ასევე პ. იაშვილმა წინასწარ დახე-
და თანამედროვეობას. ჩვენ დაგვჩა მხოლოდ ის, რომ გვეცადა, თუ
როდის დაადგამდა ის ფეხს მიწაზე. მაგრამ ლოდინი არ გაგვიმა-
როლდა. პოეტის დაპირება მხოლოდ დაპირებადვე დარჩა. სინამდვი-
ლეში უკანასკნელ ხანებში პ. იაშვილი „მკერმეტყველურად“ სდუმს
როგორც პოეტი.

ტიციან ტაბიძე უფრო მოხერხებულად იქცევა. ის ხარ ვართ
ლექსში იხმარს სიტყვებს: „ვინ დახრის დროშას მალაღობრივად,
როცა ის მოაქვს პროლეტარიატს“ („ახალი მცხეთა“), „ან ტოლ-
სტოის დღეები“-ს შთაბეჭდილებებში ჩაურთავს რამდენიმე ქართულს
საბჭოთა ქვეყნის მიმართ: „დღევანდელი მოსკოვი სრულიად არ გავს
ძველ მოსკოვს“, „ოქტომბრის შემდეგ არა თუ ახალი ადამიანები
დაიბადენ, ოქტომბრის წინ დაბადებული ხალხიც ხელმეორედ დაი-
ბადენ და მოინათლენ ახალი ცეცხლით და ნიაღვარით“ (იხ. ქართუ-
ლი მწერლობა № 8-9 — 1928 წ.).

ი. ყიფიანი გძელ-გძელ პოემებს სწერს კარლ ლიბკნეხტისა და
ლენინის შესახებ (იხ. „მნათობი“ № 1, 1929 წ. „ქართული მწე-
რობა“ № 1-2, 3, 1929 წ.). მათში ასპროცენტიან „რევოლუ-
ციონურ“ ლოზუნგებს შეხვდებით, როგორც მაგ.:

„ცხრაას ცხრამეტ წლის
იანვრის ხუთმეტს
არ იფიწყებენ პროლეტარები,
ამ დღეს მოგვიკლეს
მტრებმა ლიბკნეხტი —
— დიადი დროშა კომუნარების... და სხვ.

(„უკვდავ კომუნართ“)

ასეთი ფაქტების მოყვანა მრავლად შეიძლებოდა საილუსტრა-
ციოთ, მაგრამ ვფიქრობთ, რომ ესეც საკმარისია.

სინამდვილეში, როდესაც კარგათ, გულდასმით უკვირდებით
ასეთი ხალხის შემოქმედებას რა მოსჩანს: ცხოვრებისაგან მოწყვეტი-
ლობას, თანამედროვეობისათვის უსარგებლო წვრილმანი საქმეებით
გატაცებას, არ ზრუნვას მთელი თავისი სიღრმით ძირითადში შეი-
გრძნო ახალი მასალა, ახალი საზოგადოებრივი ურთიერთობა და სხვ.
ამგვარად, სოციალური ფსიქოლოგია, რომელიც ასეთი მწერლების
ნაწარმოებებში არის მოცემული, სულ სხვას ამჟღავნებს, ვინემ რე-
ვოლუციონური ფრაზეოლოგია.

სრულიად სამართლიანად აღნიშნავდა ერთ-ერთ თავის წერილში
ამხ. ვ. ერმილოვი: „რევოლუციონური ფრაზეოლოგიის მხრივ ასეთ

ნაწარმოებებს ვერ შეედავები: აქ ყველაფერი თავის ადგილზეა, კომუნისტი ლაპარაკობს ყველა იმ სიტყვებს, რომელიც თანამდებობის მიხედვით მას ეკუთვნის, სპეცი ან ბურჟუაც — ასევე, და არ არის არაფერი კეშმარიტად ნაგონობი და განცდილი მიერ. არ არის არაფერი ნამდვილი, რომელიც მიეღოს მწერალს ღრმა და სერიოზული შემოქმედებითი მუშაობის შედეგათ. ჩვენ ასეთ ნაწარმოებებში გვაქვს მოცემული შელამაზებული კომუნისტები, შელამაზებული ბურჟუები, შელამაზებული სინამდვილე, შელამაზებული რევოლუცია, — ერთი სიტყვით, შელამაზებული მეშჩანინის სახე როგორც სარკეში, ისე ისახება ასეთ ნაწარმოებებში.“

ასეთი მიტმანებისა და „ხალტურშიკობის“ მავნებლობას, გარდა პროლეტარული მწერლობისა და საბჭოთა საზოგადოებრივობისა, ნათლად გრძობენ თვით ნამდვილი თანამგზავრი — მწერლებიც. ლავრენიოვი თავის „Гравюра на дереве“ - ში სწორედ ასეთი მოვლენის საწინააღმდეგოთ მოუწოდებდა პროლეტარულ საზოგადოებრივობას. ამ მოთხოვნაში მოცემულია ის ღრმა შინაგანი კონფლიქტი, რომელსაც განიცდის ძველი პარტიული — ტრესტის დირექტორი, წარსულში ნიჭიერი მხატვარი. კულრინი უკმაყოფილოა თავისი ადმინისტრაციულ-სამეურნეო მუშაობით. კომუნისტი — მხატვარი კარგად ხედავს ხალტურას, სიყალბეს, შტამპს იმ სურათებში, რომელიც ხატავს რევოლუციას. მას სურს დაუბრუნდეს ძველ ხელობას — მხატვრობას, რათა ამით მას მიეცეს საშეალება ახალ ფორმებში მოგვეცეს ჩვენი ეპოქა. ეს შინაგანი კონფლიქტი კულრინში გამოწვეულია ორი მიზეზით: წერილით, რომელიც მან მიიღო საფრანგეთიდან ძველი მასწავლებლისაგან და შემთხვევით შენიშნული გრავიურით ხეზე, რომელშიაც მოცემულია ჩვენდამი მტრულად განწყობილი იდეოლოგია, მაგრამ რომელიც მშვენიერ ფორმაშია განხორციელებული, ღრმად არის გადმოცემული პროლეტარიატის მოწინააღმდეგე კლასის დაღუპვა.

მუშათა კლასს არ ესაჭიროება ყალბი „თანამგზავრული“, „რევოლუციონური“ ლიტერატურა.

მარქსისტულმა კრიტიკამ და პროლეტარულმა საზოგადოებრივობამ დაუფარავად, უნდა ამკლავოს ასეთი მავნე მოვლენები.

შენიშვნები საბავშვო ლიტერატურაში

როგორი ხასიათის იყო რევოლუციამდე არსებული საბავშვო ლიტერატურა? ერთის მხრივ, ის იყო რომანტიულ-პოლიტიკური, და ცარიზმის პირობებში მომავალი ნაციონალ-ლიბერალების კადრების მომზადება ევალეზოდა მას. მეორეს მხრივ, ის იყო ფანტასტიურ-ცრუმორწმუნეობითი, (ზღაპრები, გალექსილი ლეგენდები და სხვ.) და უსავნო. ეს „აკინძული“ ნაციონალიზმი და „неспардонная дурачливость“ რამდენიმე პროგრესულ (პირობით) როლს ასრულებდა ჩვენი საზოგადოებრივი განვითარების ისტორიაში, რამდენადაც რომანოვების თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ იყო მიმართული, მაგრამ არსებითად ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული საქართველოსთვის ამზადებდა იდეურ ნიადაგს. გამონაკლისი მხდევლობაში არა გვაქვს.

ასე რომ ეროვნულ-ბურჟუაზიულ ამოცანებს მოხერხებულად ემსახურებოდა გასაბჭოებამდე არსებული ქართული საბავშვო წიგნი და ამ მხრივ დიდი მიხწევებიც ქონდა. ქართველი მეფეების და დიდი ჩინოვნიკების იდეალიზაცია და მათი გახსენებით მკითხველში ეროვნული ემოციების გამოწვევა, — აი, დაახლოვებით, ის შემოქმედებითი ჩარჩოები, რომლის იქით ფეხის გადადგმა აკრძალული იყო საბავშვო ლიტერატურისათვის. „იავნანამ რა ჰქნა“, ჟურნალებმა „ჯეჯილი“ და „ნაკადული“ და სხვა — გარკვეული პოლიტიკურ-ლიტერატურული ამინდი შექმნეს რევოლუციამდე არსებულ საბავშვო ლიტერატურაში და მძიმე იდეური დალი დაასვეს მის შემდგომ განვითარებას, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ იმდროინდელ სახელმძღვანელოებს, რასაც ანალოგიურივე სოციალ-აღმზრდელობითი მიზნები ჰქონდა დასახული.

დაგვიანებული დემოკრატიული მოტივები ჩვენს საბავშვო ლიტერატურაში ქველმოქმედების პრინციპზე იყო აგებული და სათანადო შტამპიც (თემატიური) გამომუშავდა: გლეხის ბიჭი სოციალური უთანასწორობის გამო იტანჯება და მისი მდგომარეობა უმჯობესდება, ბურჟუას ან თავადის ბავშვის მის მდგომარეობაში ფილანტროპიული ჩარევით. ღარიბების ბურჟუაზიულ შებრალების თემაზე მწერლების რიგი მუშაობდა (ან. წერეთელი, ეკ. გაბაშვილი, ნაწილობრივ ნინო ნაკაშიძე და სხვ.), რითაც სათანადო საქმეს აკე-

თებდენ ქართული ნაციონალ-დემოკრატიზმის იდეური მომწიფებისათვის.

ასე იყო წარსულში და, სიმაართლე უნდა ითქვას, ეს „ნაციონალიზმი“ ნაციონალიზმი და დაფერადებული რელიგიური ცნობიერების ნეობა დიდ პოლიტიკურ საქმეს აკეთებდა ქართული-გაეროვნული ბულ თავად-აზნაურობისა და ახლად ფეხადგმული ბურჟუაზიისათვის. დღეს, როდესაც ზოგიერთი პ/მ. ამხანაგი გამოდის და ე. წ. „პედაგოგიური“ მოსაზრებით გაუბედავად მოითხოვს საბჭოთა საბავშო ლიტერატურის პოლიტიკურ ნეიტრალიზაციას, საუკეთესო პასუხი, ჩვენის აზრით, ძველი საბავშო მწერლობა იქნება, რაც ბავშვს ყოველთვის მეფეების, სამშობლოს, ეპისკოპოსების და მამა-პაპეული ხმლის გამოტყინებულ სიყვარულს უჩიჩინებდა. ყოველი წიგნი, ყოველი ლიფსიტა ლექსი და სადღეგრძელო, საქართველოთი იწყებოდა და საქართველოთი თავდებოდა და ბავში საკუთარ ცხვირს იკით ვერას ხედავდა. რასაკვირველია, ჩვენ „ცხვირის მამუტაბის“ მომხრენი არა ვართ, ხოლო ბავშვის პოლიტიკურ-მხატვრული აღზრდის კი უმკველად.

გასაბჭოებიდან დაწყებული, ქართული საბავშო ლიტერატურის ნელი, ხოლო თანდათანობითი გასაბჭოების პროცესი წარმოებს, რასაც უმთავრესად ბავშოთა კომუნისტურმა მოძრაობამ შეუწყო ხელი. სახელგამის საბავშო სექტორის მიერ უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში გამოცემული პიონერული საბავშო ლიტერატურა უკვე იდეოლოგიურ-ლიტერატურულ-ტექნიკურად საკმაოდ გამართლებულია, რაც არა ერთხელ ყოფილა აღნიშნული სადირექტივო ორგანოების მიერ. მაგრამ ამ დიდ საქმიანობას ბევრი უარყოფითი მხარე ახასიათებს, რის მთავარი მიზეზიც სახელგამის განყოფილებათა ფუნქციების კონკრეტულ-საგნობრივი გამოურკვევლობაა და აქედან საბავშო წიგნის გამოცემის მოუწყვსრიგებლობა. სახელგამის ხელმძღვანელთა „გულგრილობის“ გამო მიმდინარე საანგარიშო წელს საბავშო წიგნის გამოცემის საქმე საგრძნობლად მივიწყებულია და მისი სოციალურ-აღზრდელობითი დანიშნულება გაუთვალისწინებელი.

სახელგამის მიერ საბავშო სექტორის სანქციის გარეშე გამოცემულია ისეთი საბავშო წიგნები, რომელთა ნორჩ მკითხველ მასაში გატანა ყოველად შეუძლებელია. საილუსტრაციოთ ავილოთ თუნდაც ი. მკედლიშვილის მაკულატურა: „საბავშო ლექსები და მოთხრობები“ (სახელგამი, 1927 წელი). საკითხავია, რომელი მკითხველ ფენებისათვისაა გათვალისწინებული აღნიშნული ბროშურა (3.000 ეგზ.)? პიონერებისა და საბჭოთა მოწაფეებისათვის? მაგრამ, ჩვენდა

სასიხარულოდ, ეს ფენები ყოველმხრივ გაცილებით მოწინავენი არიან, ვიდრე დასახელებული წიგნის ავტორი. გადახედეთ თქვენ-მულ წიგნსა და დაინახავთ, რომ ეს საკითხავი მასალა მთლიანად ეწინააღმდეგება სოციალზრდის საბჭოთა პოლიტიკას. ქვეყნის ედუკაციური და თემატიური მხარე ანტისოციალური პოლიტიკის მისტიკა („პატარა სიკვდილი“), დაბნეული ზღაპარი „შეფის შვილი თამაზაზე“ და სხვა, რაც არსებითდ ყოფა-ცხოვრებით ჩამორჩენილობის რეაქციონურ ამღერებას წარმოადგენს. ლიტერატურული კვალიფიკაციის თვალსაზრისით მჭედლიშვილის საბავშო წიგნი კრიტიკის გარეშე დგას: ფუნქციონალურად ყოველი სტრიქონი გაუმართლებელია, ფრაზის კონსტრუქცია დაუშვებელი და სიტყვიერი მასალა გაწარსულებული:

1. „შენი ენით ბაასობს ცა უკვდავის სამოთხით.
2. ძილი ევლება თავს, როგორც მთვარე საფლავის ქვას.
3. ისე უმანკოდ უმზერს სალამოს, ვით ლოცვა წმინდა და ღვთაებრივი.
4. იქ იდგა კუბო — „სიცოცხლის ბედი“ და მრ. სხვ.

თუ რუსეთში პროლეტარული საზოგადოებრივობა აქტუალურადაა დაინტერესებული საბჭოთა საბავშო წიგნით და ყოველგვარი (ლაბორატორიული და წყვებული და ბავშვობითა კონფერენციებით გათავებული) ისეთი საბავშო წიგნის შექმნისათვის, რომელიც ბავშვის ნამდვილი მეგობარი და აღმზრდელი იქნება, ჩვენში თაობათა კომუნისტური აღზრდის ეს ერთ-ერთი ძლიერი პოლიტიკური იარაღი ნაწილობრივ თითქმის მივიწყებულია. არაეინ არ ფიქრობს ამ ლიტერატურისთვის სათანადო ნივთიერი დახმარების აღმოჩენაზე, ვინაიდან, ბევრის აზრით, საბავშო წიგნი „წვრილმანი“ საქმეა; ობიექტურად კი საბავშო წიგნი თაობათა ლენინური აღზრდის მჭრელი იარაღია, მას სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობა აქვს. ქართული პიონერული საბავშო წიგნი იცემა მაშინ, როდესაც რომელიმე ამხანაგს მოაგონდება, რომ საქართველოშიც უნდა არსებობდეს ძლიერი პიონერულ-საბავშო ლიტერატურა.

საბავშო წიგნის იდეოლოგიურ-ლიტერატურულ განახლებას ხელს უშლის, საბავშო ლიტერატურაში დღემდე გაბატონებული ანიმიზმი და ანტროპომორფიზმი. საბჭოთა საბავშო მწერლობამ თავი უნდა დააღწიოს ზღაპრებს და მოყოლის ზღაპრულ ფორმას, ვინაიდან ამას მკითხველი გაუმართლებელი ილუზიების სამყაროში გადაჰყავს და ამით აფერხებს მასში ლენინურ-დიალექტიური მსოფლმხედველობის გამომუშავებას. უნდა ვებრძოლოთ საბავშო მწერლობაში „ოთა-

ხის წერილმანების“, მომავლადეი ოჯახის კულტის და მენტალური წრის ბავშვების დიქტატურას („ჩუკოვსკინა“-ს) და კურსი საწარმოო თემებზე ავილოთ, საწარმოო განხრა დამოუკიდებელ განვად განვად ვითაროთ.

წიგნის გასაბჭოებას დაძველებული ლიტერატურული ტრადიციები და ხერხები ელობება, და როგორც ამბ. პოკროვსკაია სამართლიანად შენიშნავდა, საბავშვო წიგნის იდეოლოგიური განახლების მაგვირად ჯერჯერობით მხოლოდ მორალების (დიდაქტიზმი) და ტენდენციების ცვლა ხდება და ძველი ტრადიციების ნეგატიური გამომელავნება. გამოსავალი: ბავშვთა კომუნისტური მოძრაობის იდეოლოგიური გავლენა საბავშვო წიგნზე უნდა გაძლიერდეს.

მწერლობის ცნობილი წარმომადგენლები სრულიად არ არიან დაინტერესებული პიონერულ-საბავშვო ლიტერატურით (ერთნი საკუთარი იდეოლოგიური ჩამორჩენილობის, მეორენი ჰონორარის შედარებითი სიმცირის და მესამენი მწერლური ამპარტავნობის გამო). საბავშვო წიგნებს აკეთებენ უმთავრესად მეორე ხარისხოვანი მწერლები, ხშირად „ნეუდაჩნიკებიც“, ან სამწერლო უნარს მოკლებული პედაგოგები. ამიტომ თავის მასაში საბავშვო ლიტერატურა კარგ შთაბეჭდილებას არ სტოვებს: აღწერა ფაბულაზეა გაბატონებული, მოყოლა ესკიზურია, ენა ბავშვისათვის მიუწოდომელი და ზოგჯერ დაუმეზავებელიც.

საბავშვო წიგნი მართო ლიტერატურულად არ უნდა შეფასდეს, არამედ ტექნიკური თვალსაზრისითაც; წიგნის მხატვრულ ორგანიზაციას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. მართალია, ამ მხრივ ქართულ საბავშვო წიგნს თვალსაჩინო მიღწევები აქვს, მაგრამ კვალიფიციური ილუსტრატორ-მონტაჟისტების უყოლობის გამო წიგნის „მხატვრულ ორგანიზაციაში“ რამდენიმედ ხალტურაა გაბატონებული. ამას ხელს უწყობს ნაწილობრივ ის საშეურნეო მოსაზრებანიც, რის გამო გამოცემლობანი იაფი წიგნის მიღების სურვილით საბავშვო წიგნის ტიპზე გადადიან.

სახელგამმა მეტი ნივთიერი დახმარება უნდა გაუწიოს საბავშვო წიგნს. დღემდე რატომღაც საბავშვო-პიონერულ წიგნს „გერად“ სთვლიან, რაც ძალზე აფერხებს საბავშვო წიგნის მასიურ გამოცემას და გამოცემის ტექნიკის გაუმჯობესებას. ბავშვებისათვის საკმაო რაოდენობით იცემა მხოლოდ სასკოლო-სასწავლო ლიტერატურა (იდეოლოგიურად სუსტად დამუშავებული), დამხმარე საკითხავი წიგნი კი ძალზე ცოტაა.

3. ლ.

მკითხველთა კონსტანტინე ლორთქიფანიძის
„პირველი დედა“-ს შესახებ

„პროლეტარულ მწერლობის“ ა. წ. № 1-ში მოთავსებული იყო კონსტანტინე ლორთქიფანიძის „პირველი დედა“, რომელმაც დიდი ინტერესი გამოიწვია მუშათა და გლეხთა მკითხველ მასაში.

კ. ლორთქიფანიძე მკითხველებს სთხოვდა, რომ მათ გამოეთქვათ თავიანთი შეხედულებები თუ როგორ უნდა განვითარებულიყო შემდგომ მოთხრობა.

მკითხველები გამოეხმაურენ ავტორის თხოვნას.

ქვევით ვათავსებთ რამდენიმე მკითხველის წერილს, რომელშიაც გარჩეულია „პირველი დედა“-ს გამოქვეყნებული ნაწილი და აგრეთვე გამოთქმულია მოსაზრებები შესახებ იმისა, თუ როგორ უნდა განვითარდეს შემდგომ მოთხრობა.

რედაქცია.

კ. მელაძე (ტფილისში კომკავშირულ მწერალთა წრე)

ამბ. კ. ლორთქიფანიძის მოთხრობაში მთავარ მომქმედ გმირებად გამოყვანილია: თოთიაური, გაიანე, გიდონი, და გომბორა, ყველა კომკავშირლებია. გაიანე, ეს რეალობას მოწყვეტილი ტიპია. დანარჩენებში კი სახელდობრ—გომბორას და სხვების შესახებ არ შეგვიძლია არ დავეთანხმოთ ავტორს.

მოთხრობა გაშლილია კომკავშირის ყოფა-ცხოვრების ფონზე. ის ეხება იმ გადახრებს, რომლებსაც ადგილი აქვს ჩვენს რიგებში. გაიანეს ირგვლივ ტრიალებს მთელი მოთხრობის შინაარსი. გაიანეა ამ მოთხრობის ცენტრი. ვინ არის გაიანე?—ღარიბი გლეხის შვილი. 14 წლის იყო როცა ქალაქში გაგზავნეს მოსამსახურეთ ერთ ნაცნობ კაცთან. იქ ის უმწეო მდგომარეობაშია. მისი გზები და ახალი ცხოვრება იწყება კომკავშირში შესვლის დროს. ის იქ მუშაობს აქტიუ-

რად და საზოგადოებრივი საქმე სრულიად ავიწყებს ოჯახს, რად-
გან ის მას ხელს შეუშლის მუშაობაში. „ხარბად ჩაება ვაიანე კომ-
კავშირის მუშაობაში. საზოგადოებრივ არეს გაფართოება, დანდაკონ
უნვითარება სასტიკ სიძულვილს ისეთ მოვლენათა, ~~სადაც~~ ~~სადაც~~ ~~სადაც~~
თაც შეეძლოთ მისი საქმიანობის შენელება, შევიწროება. ერთ-ერთ
ასეთ მოვლენად მიაჩნდა ქმარი, ოჯახი, და როგორც შველი მონა-
დირეს, უფრთხოდა მამაკაცებთან დიდი ხნით კავშირს“. ნათესავი-
დან წასვლის შემდეგ უბინაობის გამო დროებით გადადის თოთია-
რის ოთახში.

ვაიანეს თოთიაური ასწავლის პოლიტ-ანბანს. უყვება გამოჩე-
ნილ ბელადების ბიოგრაფიებს. ბოლოს ვაიანე და თოთიაური დი-
წყებენ ერთად ცხოვრებას. ვაიანეს უჯრედიდან გზავნიან სოფლად
სამუშაოდ. იქ ის რამოდენიმე კვირას თემკომის მდივანთან ცხოვრობს.
ბოლოს მასაც ცილდება. მოდის ისევ ქალაქში, ის ყოველივეს უამ-
ბობს თოთიაურს, რომელიც ექვის თვალით უტკერის მას. შემდეგ ვა-
იანე მიყვება ცოლად ვიდონს, (კომკავშირელია) რომელიც ყოველ-
გვარ საზოგადოებრივ საქმიანობიდან ცდილობს ვაიანეს ჩამოცილე-
ბას... (ვაიანე სანამ გათხოვდებოდა მან რამოდენჯერმე ვაიკეთა
აბორტი).

ვაიანეს მიმართ უჯრედში იქმნება ინტრიგა, რომლის მეთაური
გომბორაა. აწყობენ ვაიანეს მიმართ ხულიგნურ გამოსვლებს. დასცი-
ნიან მას, რომ ის ორსულადაა და მუცელი აქვს დიდი. უჯრედში
აცხადებენ „მეშჩანკათ“ და სხვა. პირველად ვაიანეს ძალიან უნდა
ეყოლოს შვილი, გახდეს პირველი დედა, მაგრამ ერთხელ მიდიოდა
გზად და მან ერთ დერეფანში დაინახა ემალის კრიალა დაფა, რომელ-
ზედაც ამოიკითხა „გამოცდილი ბებია ქალი პარამონოვა“. მან წარწერა
მეორედ გადაიკითხა და... აქ წყვეტს ავტორი მოთხრობას. ის დაუსრუ-
ლებელ შთაბეჭდილებას ტოვებს, მაგრამ მიუხედევად ამისა ჩვენ მაინც
შეგვიძლია მის შესახებ მსჯელობა... ზევით ჩვენ გავცევანით მოთხრობის
შინაარსს, რომლის ირგვლივ ყოველთვის, მწერალი უნდა ცდილობდეს,
რომ მომქმედი გმირი არ ჩაადოს წინააღმდეგობაში. მისი მოქმე-
დების გაშლა უნდა ხდებოდეს თან მიმდევრობით. ლორთქიფანიძის
ამ მოთხრობაში ვაიანეს მოქმედება შემოზღუდულია წინააღმდეგობით.

ვაიანე უნდა იქნას მომცემი ახალ ადამიანის ტიპისა. ის უნდა
იყოს მებრძოლი და თუ ეს ასეა და მას ეს თუ ქონდა შეგნებული მა-
შინ აბორტი მუცელს არ დაიგლეჯდა. ავტორი ჩვენ მას გვაჩვენებს
ყოველ მხრივ აქტიურად. მაგრამ მართალია თოთიაური, როდესაც
უსვამს ვაიანეს საკითხს ასე:

„გაიანე, შენ მოწინავე, აქტიური კომკავშირელი ხარ; მაშასადამე, უნდა მოგბაძონ რიგითი წევრებმა. რა გამოვა?“

— არ მესმის რას ამბობ! (?)

— შენ, რომ მოგბაძონ, ოჯახს ერთი მათვანიც ვერ შექმნის. ვისთვის ვშრომობთ? ჩვენივე ნაშრომს სამარეში ხომ ჩაყარავთ! კომკავშირელ ქალში, დედა არ უნდა ჩაკლას პარტიულად. სხვათა ტით მუცელ-გამოგლეჯილი ქალი არ ნიშნავს კარგ კომკავშირობას. ჩვენ არ გვინდა ასეთი მსხვერპლი. შვილიც გვინდა გესმის“. სწორი არის თოთიაურის მიმართვა გაიანესადმი. ახალ ყოფისათვის უნდა ებრძოლა მას და შვილი ამის საუკეთესო განმახორციელებელი იქნებოდა. შესძლო თუ არა მან ეს?

რა თქმა უნდა ვერ შესძლო. ის თავს ეკითხება „შვილიც გვინდა გესმის!—ვინ იძახის ამ სიტყვებს თოთიაურის სახით: ქმარი თუ კომკავშირი?“

გაიანეს ოჯახი მისთვის არ უნდა, რომ მასის საზოგადოებრივ საქმიანობაში ხელს შეუშლის. მას ხომ უნდოდა ისეთი ადამიანი, რომელიც მასავით მებრძოლი იქნებოდა. ვინ იყო თითიაური? თუ არა ერთი აქტივითაგანი. გაიანეს თოთიაურთან უნდა შეექმნა კომუნისტური ოჯახი, რომელიც თავისი სოციალური შემადგენლობით შესაფერისი იქნებოდა იმ საზოგადოებისა, რისთვისაც იბრძვის პროლეტარიატი.

ჩვენი აზრით ავტორის ტენდენციური ხედვის ბრალია ყოველივე. არ შეიძლება გლეხური ბუნების ქალი იყოს ისეთი, როგორც გაიანეა. მას უნდა გაიანე გამოეყვანა ჯერ აქტიური ოჯახის გარეშე და შემდეგ ეზრუნა ოჯახის შექმნისათვის, მაგრამ ეს ცდა ყოველგვარ რეალურ საფუძველს მოკლებულია.

შემდეგ გაიანე რამოდენიმე კვირას ცხოვრობს თემკომის მდივანთან, კიდევ სხვებთან და ბოლოს მიყვება ეს აქტიური ქალი, უსაქმურ, პასივ ელემენტს გილონს.

გაიანე თავის ღრმა რწმენას ღალატობს. მას ოჯახი მისთვის არ უნდა, (როგორც ზევით აღვნიშნეთ. კ. მ.) რომ საზოგადოებრივ საქმიანობაში ხელს შეუშლის. აბა მოვიგონოთ ერთი მაგალითი თვით გაიანეს ცხოვრებიდან. როდესაც გაიანე სოფლიდან ბრუნდება ქალაქში მას საქმე აქვს რაიკომში, მაგრამ...

ჯერ რაიკომში შევიარ, მერე ვნახავ:—მაგრამ ფეხებმა თავის თავად მიატრიალეს თოთიაურის ბინისაკენ—„რაღაც გაწუხებს და მოიშორე!“—დაეთანხმა გულიც. აქ თავის კერძო მეობის წინ დაყენებაა, რის წინააღმდეგ გაიანე სიტყვით იბრძვის საქმით კი...

ასეთ კონტრასტებში ვითარდება გაიანეს მოქმედება. გაიანე გიდონთან ცხოვრების დროს მოწყდა ყოველგვარ საზოგადოებრივ მუშაობას. ჯერ მას ძალიან უნდა, გახდეს დედა. „ხშირად წინააღმდეგობას. უნებურად შემოხვევს ცარიელ სუფრეებს და სიხარული გაუნათებს ჩავარდნილ თვალებს. აღედგინება სურვილი: გაიქცეს, მონახოს ვინმე, რომ მასაც გადასდოს თავისი სიხარული; აგრძნობინოს მისი ბედნიერება; აგრძნობინოს, რომ საჭიროა მომავალ სიცოცხლის მატარებელ გამობერილ მუცლის შეურაცხველსაგან დაცვა.

სამაგიეროდ დედა ვიქნები, ინუგეშებს თავს და „სიხარულისაგან დაცული მკერდში გაიხმაურებს იმედი“. შემდეგ კი როდესაც ხდება მთელი რიგი ხულიგნური გამოსვლები მის წინააღმდეგ—აი იგი რას ფიქრობს მაშინ: „მუცელს დაეხედე გამაერეოლა, თითქოს გველს დაგვარი ფეხი, თითქოს შეილის მაგიერ უსარგებლო ხორცმეტს ვატარებ, რომელსაც დროზე უნდა მოუსწრო და მოჭრა, თორემ დაგხუთავს, დაგაავადებს. გაქვს თუ არა ამის უფლება?.. ზვიდან მომავალი თოთიაური დავინახე, როგორც ცუდ საქმეზე წამოსწრებული შეგვრთი და მახლობელ დერეფანს შევეფარე“. იქ ის ემალის კრიალა დაფაზე კითხულობს: „გამოცდილი ბებია ქალი პარამონოვა“. ფეხებში იქნთ მიმაგდეს. წარწერა მეორედ გადავიკითხე და... და ამ დღეს შემდეგ არის მთელი სიძნელეები. შეიძლება აქ გაიანე დაიღუპოს, საჭიროა საშვალების გამოძებნა ამ გზიდან ასაცდენად. რაც არის არის, მაინც ფაქტია ის, რომ გაიანემ წამოიჩოქა დაბრკოლებების წინაშე, კვლავ იფიქრა აბორტის გაკეთება. ის ჩვენი ცხოვრების ვითარებაში არ არის გარკვეული, იბნევა, რაც ჩვენზე სულ სხვა გვარ შთაბეჭდილებას ტოვებს, თითქოს სოფლის ბუნების მიერ გამოზრდილი ქალი ვერ იქნება მტკიცე ნებისყოფის, როგორც გაიანე.

გარდა გაიანესი მოთხოვნაში მოცემულია: გიდონი, გომბორა, თოთიაური და სხვა. გომბორა აშკარად ხულიგნურად იქცევა. მას არ აინტერესებს არაფერი, გარდა ინტრიგანობისა. გიდონი ხომ ყოვლად უდარდელი კაცია. თოფი და მეტი არაფერი უნდა. სახლში გასამხედროება აქვს მოწყობილი, არაფითარი საზოგადოებრივი საქმე მას არ აინტერესებს, ის შაბათობის მოწყობის წინააღმდეგია. მაგრამ რა თქმა უნდა მისი მოქმედება მეტად გადაჭარბებულია. მაგალითად თოფის სროლა დილაობით. ეს ჩვენ არა რეალურ ფაქტად მიგვაჩნია. დანარჩენი კი სწორია. არიან ისეთი კომკავშირლები, რომლებიც თავიანთ ცოლებს უშლიან კრებებზე წასვლას. არიან გომ-

ბორები და ძმანი მათნი ჩვენს რიგებში, რომლებს სახე რეალურად და დამაჯერებელ ტონალობით არის გადმოცემული. ჩვენი უკანასკნელი დასკვნა იქნება: გაიანე არ არის რეალურ საფუძველიდან აღმოცენებული პიროვნება. იმ სახით რა სახითაც ის აქ არის მოცემული, მისთვის კომკავშირი უცხოა. მის წინაშე დაყენებული სპინსის მსგავსი ხი თუ საზოგადოებრივი საქმიანობა, ნაწილობრივ გვეკრინება. ოჯახის გამარჯვებით. ოჯახის საკითხი ცენტრალური საკითხთაგანია მოთხოვნაში, მაგრამ ის გადაუქრელია.

ორიოდე სიტყვა ფორმალურ მხარეზე: ამბ. ლორთქიფანიძე სიტყვის ოსტატია. მოთხოვნა დაწურულია. სიტყვები დახვეწილია. მიუხედავად ამისა ბუნდოვანება მისში საკმაოადაა. ერთი წაკითხვით მისგან მოლიან აზრს ვერ გამოიტან. როგორც ზევით ავღნიშნეთ ჩვენ ამბ. ლორთქიფანიძის მოთხოვნას ვაფასებთ, როგორც დაწერილს კომკავშირულ ახალგაზრდობის ცხოვრებიდან, კლასიური ხედვით და ფაქტების ცოდნით.

მოთხოვნაში მოცემულია უარყოფითი მხარეები, მაგრამ მასში არ არის მოცემული ბრძოლის საშეალება, თუ როგორ ებრძვიან მას. აი ჩვენი აზრით ავტორმა თუ რას უნდა მიაქციოს შემდეგში მთავარი ყურადღება.

კავშირე გიორგაძე (ხილნალის პედ. ტექნიკუმი)

როგორც მკითხველს, მსურს გამოეთქვა ჩემი შეხედულება მოთხოვნა „პირველი დედა“-ს შესახებ.

მოთხოვნის სიუჟეტად აღებულია ყოფა-ცხოვრების უალრესად მტკივნეული საკითხი.

საერთოდ ბევრი დაწერილა ყოფა-ცხოვრების შესახებ, მაგრამ არც-ერთს იმდენი არ უთქვამს, რამდენსაც „პირველი დედა“ ამბობს.

დაწყებული უძველესი ხანიდან დღემდის, ოჯახი წარმოადგენდა, სახელმწიფოს სოც.-ეკონომიურ ერთეულს. ოჯახი წარმოადგენდა, ასრულებს და სწორედ ეს არის მიზეზი იმისა, რომ ქალთა სრული განთავისუფლების საკითხი ისევ მომავალს ეკუთვნის. ისტორიის დიდ მანძილზე ოჯახი ბორკავდა დედაკაცს. ოჯახმა ცოლი ქმრის მონად გარდააქცია. ცოლი დაკეტილ ოთახში იყო მომწყვდეული და ოთახის გასაღები კი ქმრის განკარგულებაში იყო. ოქტომბრის რევოლუციამ ჩამტვრია ამ ოთახის კარები, მაგრამ ოჯახის შინაგანი რეფორმის საკითხი ჯერ კიდევ მოუგვარებელია და ამდენადაც

დრძოლა სრულიად ახალი ოჯახისათვის არის ერთ-ერთი მთავარი საკითხი.

ამ მხრივ „პირველი დედა“ პირველი მერცხალია. პირველი დედაში გამოყვანილია სრულიად ახალი ტიპები, რომლებმაც უნდა გააღწიონ მოაყალიბონ ახალი ოჯახი. ამ საქმეში ისინი უწინაპრონი არიან. ჯერ არავის არ გაუვლია ამ გზაზე, რომ მისაბაძი მაგალითი მიეცა მათთვის.

ცხოვრებამ გიდონს შეასწავლა თოფით ხელში ქუჩებზე სირბილი. მაგრამ მან არ იცის ოჯახური ცხოვრება. ის მხოლოდ დამძიმებულია ძველი ტრადიციებით რითაც ხელს უშლის ქალის თავისუფალ ახალ—პრინციპებისათვის ბრძოლას. ამ შემთხვევაში ცხოვრებამ გაიანე გამოიყვანა, ან უკეთ რომ ვთქვათ—დაავალა ახალი ოჯახური პირობებისათვის ბრძოლა. „ჩვენ უწინაპრონი ვართო“ — ამბობს გაიანე და აქ არის სიახლის მთელი სიძნელე. სხვა და სხვა ადგილებზე მკითხველები გაიანეში სწუნობენ იმ თვისებებს, რომლის გარეშეც წარმოუდგენელია მისი ასე ძლიერად მოვლინება, ახალი ოჯახური ურთიერთობის ჩამომყალიბებლად. გაიანემ ძველი ცხოვრების მთელი სიმძიმე იგრძნო საკუთარ მხრებზე და ამიტომაც იწყობრძოლა მის წინააღმდეგ. „წმინდანები“ სრულიად ხელუხლებლად დასტოვებდნენ ჩვენს ცხოვრებას. ისინი ადვილად შეურიგდებოდნენ ბედს და გახდებოდნენ ქმრის სურვილების მონა. გაიანე სრულიად შეგნებულად ამბობს: „...აეიტან, მედგრად შევხვდები. მე ვიცი ამ წიხლებს გიდონის სახით, ძველი ქვეყანა მარტყამს. ჩვენ მოგვხვდრია ბარიკადებზე, ზოგჯერ დავმარცხებულვართ: არ დაგვიტოვებია ბრძოლის მოედანი. არც ეხლა გავექცევო, შევებრძოლები და წავართმევ ქმარს ძველ ადათებს, რომლებიც როგორც მტვერი მიტოვებულ თაროზე, ისე სქლად დასდებიან და დაუფარავს“.

გიდონი და მისი კამპანია ბრძოლისათვის, უდაოდ, მზად არიან და არაფერს არ დაუთმობენ მტერს. მაგრამ ეს არ კმარა... საჭიროა ცხოვრება მთლიანი და ჰარმონიული იყოს. თუ ცხოვრების ტემპი გიდონის სურვილების და მოქმედების მიმართულებით წავა ის აუცილებლივ ბევრს წააგებს. და თუ გაიანეს მოქმედებას და იდეებს გზა დაეთმობა, ჩვენი მომავალი ბევრს მოიგებს და დასახულ მიზანსაც მალე მივაღწევთ...

ქართველი მწერლების პირველ ყრილობაზე, მოხსენების ირგვლივ გამოსულ ერთ-ერთ თავის საპოლემიკო სიტყვაში, კოსტანტინე გამსახურდიამ განაცხადა: „მე ვფიქრობდი დამეწერა მოთხრობა:

„საქართველო ხუთიათასი წლის შემდეგ“-ო. ეს ფრიალ კარგი ფიქრია, მაგრამ ფიქრსა და შესაძლებლობას შორის თანასწორობას წინაშე უნდა იყოს. მხოლოდ მაშინ შესძლებს პოეტი ფანტაზიის განხორციელებას. „ჯამუს“, „ტამუს“ და „ქოსა ვახუშტის“ უბნდია, რომ ვერ შესძლებს ასეთი დიდი ფანტაზიის განხორციელებას და თუ ის ასეთ რამეს დასწერს, ის საქართველოს გარდა ყველაფერი იქნება. მაშასადამე გამსახურდია ამას ვერ შესძლებს, რადგან ის აწმყოსაც ვერ იცნობს (თუ განზრახ არ უნდა იცნოს!) მარქსისტულად დაკანონებულია, რომ აწმყო ნამყო და მყობადი მიზეზობრივ კავშირში იმყოფებიან; ერთი დამოკიდებულია მეორეზე და მეორე კი მესამეზე. ამდენადაც ვინც არ იცნობს აწმყოს, მისთვის მომავალიც ბუნდოვანია. პროლეტარულ მწერალს კი ამის (ე. ი. მომავალზე წერის) უფლებაც აქვს, უნარიც და შესაძლებლობაც...

გაიანე, საბოლოოდ, დაგვიანებით გაიმარჯვებს, მაგრამ დღეს კი აუცილებლად დამარცხდება. „ნახევრად გამოკეტილი“ პარტიის კარები სრულიად დაიკეტება მისთვის. და შესაძლებელია, რომ ახლისათვის ბრძოლაში ფიზიკურადაც კი განადგურდეს. ის სდგას დილემის წინაშე: ან შეილი და ოჯახი, ან საზოგადო საქმე — არჩევანი შეუძლებელია! და ეს ასეც უნდა იყოს. ეს ორი ჯანსაღი ელემენტი უნდა შედუღდეს, რომ მივიღოთ ახალი, ჯანსაღი და პარმონიულ ცხოვრება. ეს რომ მოხდეს საჭიროა ავტორს ჰქონდეს ბრწყინვალე მომავლის ინტუიცია, რაიც „პირველი დედის“ ავტორს აუცილებლად აქვს.

დაწყებული საქმე აუცილებლად გაიანეს სასარგებლოდ უნდა დაბოლოვდეს. გაიანე ღირსი არ არის ფიზიკურ და პოლიტიკურ სიკვდილისა, ის უნდა გახდეს ნამდვილი პირველი დედა.

მეორე დუღუჩაბა

კ. ლორთქიფანიძის მოთხრობაში („პირველი დედა“) უმთავრესად (ყოფაცხოვრების სხვა საკითხებთან ერთად) დასმული არის საკითხი იმის შესახებ, თუ როგორ დამოკიდებულებაში უნდა იქნეს ურთიერთთან ოჯახი და საზოგადო საქმიანობა (ანდა პარტიული მუშაობა) ახალი ყოფის დროს.

კ. ლორთქიფანიძეს ამ საკითხის გადასატრელად, მოთხრობის გამოქვეყნებულ ნაწილში, მოცემული ყავს ყველა უარყოფითი თვისებების მქონე ტიპები.

ჩემის აზრით დასმული პრობლემის გადასაჭრელად (რადგან) ნაწარმოებში ყველა უარყოფითი ტიპები მოცემული მხოლოდ ერთი გზაა, სახელდობრ ნაწარმოებში მოცემული გმირების მოქმედების შემდგომი განვითარებით, უარყოფილი უნდა იქნეს მთელი მათი წარსული უბეში და შეუფერებელი საქმიანობა, ყოფა-ქცევა და მოთხოვნების მთავარი გმირი ვაიანე გამოყვანილი იქნეს იმ მდგომარეობიდან, რომელშიც ის იმყოფება. ამასთან ერთად ვაიანე ჩაყენებულ უნდა იქნეს ისეთ პირობებში, სადაც მას თავისუფლად შეეძლება თავის ოჯახისა და საზოგადო საქმიანობის შეთავსება.

ვაიანეს ცხოვრების ეს პერიოდი უნდა იქნეს ჯანსაღი ამ სიტყვის ფართე და თანამედროვე მნიშვნელობით და მაგალითი ახალი ყოფისათვის.

რაც შეეხება მოთხოვნის სხვა ტიპებს ისინი აუცილებლად არსებობენ ჩვენს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

პარმის ღორბა (ბათოში, მუშათა ახალი კლუბი)

ახალი ოჯახის შექმნის პროცესი, ჩვენი მწერლების დღის წესრიგში უნდა იყოს დასმული, სამწუხაროდ ჩვენი მწერლები ჯერ კიდევ ვერ ეხმაურებიან ამ საკითხს.

კ. ლორთქიფანიძის „პირველი დედა“, მართლაც პირველად უნდა ჩაითვალოს ამ მხრივ, ჩვენს ლიტერატურაში.

ესეა ზოგი რამ ვაიანეს შესახებ. ვაიანე არ არის მაინც და მაინც მისაღები ტიპი, ახალი ოჯახის შესაქმნელად. სქესობრივი კავშირი მისთვის ისეთივე მოთხოვნილების საგანთაგანია, როგორც პუდა და ჰაერი, ეს შეიძლება ასედაც იყოს მაგრამ, ყოველთვის და ყველასთან პურსაც არ სჭამენ. ვერც დედა შეიქმნება ასეთი ქალისაგან. მე მგონია ახალი ოჯახის შექმნის დროს ახალგაზრდათა სქესობრივ დაახლოვებას, აუცილებლივ სიყვარული უნდა დაუდეთ საფუძვლათ, რომლის დარღვევას ორივე მხარე უნდა ეწინააღმდეგებოდეს.

ვერც კომკავშირის უჯრედი სდგას თავის სიმაღლეზე, მოთხოვნის მიხედვით. იქ საშინლად დასცინიან ორსულ ქალს, თითქმის როსკოპსაც უწოდებენ, პარტიაშიც აღარ ლეხულობენ. ეს შესაძლებელია სინამდვილეშიდაც მოხდეს სადმე, მაგრამ ჩვენი ხაზი ამ მხრივ სხვა უნდა იყოს. ქალი, რომელიც სურვილით მიდის კომკავშირში, რომელიც სცდილობს ახალ ცხოვრებაში ჩაბმას და ამავე დროს უნდა დედაც იყოს, უჯრედის მიერ ასეთი მოპყრობის შემდეგ განზე გადგება.

ახალი ოჯახის შესაქმნელად ჩვენ ახალი პირობები უნდა შევქმნათ. ჯერ ამ მხრივ ჩვენ ძიებაში ვართ. ქალის განთავისუფლება მისი მამაკაცთან გათანასწორება შეუძლებელია, თანამედროვე სახის ოჯახის არსებობის დროს.

გაიანე მართალია როცა ამბობს: „მას უნდა ჩემთვის უფლებები ჰქონდეს“ კარგი სურს ჩემთვის, მაგრამ ამ სურვილებს ისეთი კილოთი ან მოქმედებით გამოხატავს, რომ მეც, რაღაც უფუფლებო მდგომარეობაში ჩამაგდებს“. ჩვენ ჯერ კიდევ არ ვართ განთავისუფლებული ძველი ჩვეულებებისაგან. ჩვენ სავსებით უნდა გავანადგუროთ ძველი ოჯახი, ჩვენ უნდა გავაუქმოთ „ცოლი“, როგორც კერძო საკუთრება და მის მაგივრად შევქმნათ მეგობარი, თავისუფალ სიყვარულზე წარმომოხილი. თუ ჩვენ გავაუქმებთ ცოლქმარის ერთმანეთზე პრეტენზიების უფლებას, მაშინ გავანთავისუფლებთ ქალსაც და კაცსაც, მძიმე პირობებიდან, რომელიც მათ ოჯახის სახით აწვევდათ კისერზე.

ყველა ამისათვის კი საჭიროა პირველყოვლისა ჩვენი განვითარების დონის ამაღლება და მეორეთ კი ჩვენი სახელმწიფოს ეკონომიური სიძლიერე. კომკავშირში კი არ უნდა დასცილნოდნ „პირველ დედას“, არამედ უნდა ეხმარებოდნ მას. შეილი საზოგადოებისაა.

გაიანე როგორც პირველი დედა არ უნდა განიწიროს, მან წინ უნდა წავიდეს და ყველა მის ამხანაგებს მაგალითი მისცეს.

გ. დ. დოლიაშვილი (მუშა)

დიდი ინტერესით წავიკითხე რამოდენიმეჯერ მოთხრობა „პირველი დედა“.

ხსენებული მოთხრობის სათაური — „პირველი დედა“ მეტად ფართო მცნებაა.

ახალი დედის სახე ჯერ დაუმთავრებელია. ასეთივე დაუმთავრებელ დედის სახეს წარმოადგენს მოთხრობის გმირი გაიანეც. იგი გათხოვებამდე და დაორსულებამდე არის წარმოდგენილი უჯრედის ერთ-ერთ აქტივისტ წევრად... შემდეგ კი წინააღმდეგს ვხედავთ გაიანეში: იგი თანდათან შორდება, უკან რჩება, საზოგადოებრივ მუშაობას და ცხოვრებას. ამით აშბ. თვალში ეცემა მისი ღირსება. პარტიამი გადარიცხვის ვადასაც უგრძელებენ, იმიტომ, რომ ძველებურად არ არის აქტივისტი, ძველებურად აღარ აქვს ყოველდღიური ცხოვრება შესწავლილი. დღეს იგი ოჯახის პატრონია, ქმრიანი და ორსულია; ამიტომ ზოგიერთი მას უწოდებს „მეშინაკას“. ავტორმა

კი მას გამოუძებნა ყოველად გამართლებული სახელწოდება „პირველი დედა“. რასაკვირველია, ეს ორივე სახელწოდება გაიანეზე დროებითია.

საზოგადოებრივ და პარტიულ მუშაობაში გაიანეს მოქმედება ყოველად დაუშვებელი მოვლენაა.

დღეს პროლეტარიატი ბრძოლის ველზეა გამოსული და მსდებს ბურჟუაზიასთან კლასიურ საბედისწერო ბრძოლას, ბრძოლებს ყოველ დარგში ყოველი მხრიდან. მაგრამ რევოლუცია იმ შემთხვევაში ვერ დამთავრდება გამარჯვებით თუ მას უამრავი მსხვერპლი არ შეეწირება. რომ მომავალ თაობამ წინამორბედთა ადგილები შესაფერად დაიკავოს, ამისათვის საჭიროა ახალი ძალების შესაფერისად აღზრდა, გათვითცნობიერება. აი აქ არის გაიანე და მრავალი სხვა. „პირველი დედები“ საჭიროა, თუ ესენი არ აღზრდიან შვილს, ეს წითელი და ამასთანავე „პირველი დედები“ მაშინ ვინ დაიჭერს წინამორბედთა ადგილს...

არა, აუცილებლად გვჭირდება ჩვენ „პირველი დედები“, ამიტომ გაიანეს უნდა მოეხსნას დანაშაულობა პარტიის წინაშე, რადგანაც ის მომავალი ახალი თაობის ნამდვილი აღმზრდელი და „პირველი დედა“ უნდა იყვეს. და ის, რაც უჯრედს დააკლო ამის გამო, მან ის ენერგია უნდა გადაიტანოს შვილის აღზრდაზე, რათა თავისი შვილის რევოლუციის სულისკვეთებით განიმსჭვალოს.

პრ. სვანიშვილი

უდავოა, რომ პიროვნება, რომელიც ნაწარმოებშია გმირათ გამოყვანილი, გამოხატავს იმ კლასის სულის კვეთებას, თავისი მოქმედებით, რომელსაც იგი ეკუთვნის; მაშასადამე, გაიანე რომ დამარცხდეს პოლიტიკურად, უარყოს პოლიტიკური მუშაობა ოჯახის გულისათვის, ეს არ შეიძლება, ვინაიდან გაიანესთან ერთად ყველა კომუნისტებმა უნდა უარყონ პოლიტიკურ ხაზზე მუშაობა. მაშასადამე გაიანეს სიკვდილი პოლიტიკური ხაზით დაუშვებელია.

ეხლა ავიღოთ ოჯახის მხრივ: აქაც რაღაც წარმოუდგენლად მიმანია ოჯახის უარყოფა და აბორტები, ვინაიდან გაიანეს მიზანია აწმყოში შექმნას უკეთესი პირობა მომავლისათვის, ე. ი. ვგულისხმობ კომუნისტური ოჯახის შექმნას. გაიანეს მიერ ოჯახის უარყოფა საზოგადოებაში დაუკარგავს ნდობას ქალების გაკომუნისტებას. მე პირადად ვეთანხმები ამხ. თოთიაურის სიტყვებს გაიანეს მიმართ: „შენ რომ მოგბაძონ ოჯახს ერთი მათგანიც ვერ შექმნის. კომკავში-

რელ ქალში დედა არ უნდა ჩაკლას პარტიულობამ. შვილიც გაიწიდა, გესმის.“

თუ რომ გაიანე აბორტს გაიკეთებს, ავრეთვე მაშინ ის შესძლებს სულ აღვიდად პარტიის დალატსაც. ამიტომ ~~დავრთვეთ~~ მანია რომ გაიანეს ეყოლოს შვილი და თუ დრო ~~არაა~~ საზრდელად, მაშინ ექვსიოდე თვის შემდეგ გააბაროს საერთო ბავშვთა თავშესაფარ სახლში და თითონ კი დაუბრუნდეს ენერგიულად პირვანდებულად პარტიულ მუშაობას.

ბიბლიოგრაფია

ნიკოლოზ მიწიშვილი „ეპოპეია“. წიგნი პირველი. 1929 წ.

გვ. 274. ფასი 1 მან. 60 კაპ.

ნ. მიწიშვილის „ეპოპეია“ ეკუთვნის „მოგონებათა“ წყებას, ანუ როგორც თვით ავტორი ლაპარაკობს ქართულ ქრონიკას რევოლუციის დროიდან. ის ამ რამდენიმე ხნის წინად იბეჭდებოდა ჟურ. „ქართული მწერლობის“ ფურცლებზე, ეხლახან კი სისტემაში მოყვანილი წიგნის სახით გამოვიდა. ამიტომ დღეს უფრო უკეთ შეგვიძლია დავინახოთ თუ რა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხატვრული ღირებულებისაა ხსენებული ნაწარმოები.

ნ. მიწიშვილის „ეპოპეია“ არ ჰგავს ისეთ მოგონებებს, რომლის კლასიკური სახე მოცემულია გიოტეს „Dichtung und Wahrheit“-ში. როგორც ცნობილია ამ ნაწარმოებში გიოტე ცდილობდა მოეხაზა თავისი შინაგანი განვითარების გზები. „Dichtung und Wahrheit“-ის ცენტრში თვით ავტორი, მისი პიროვნება და ცხოვრებაა მოცემული. „ეპოპეია“-ში ასე არ არის, მიუხედავად იმისა, რომ ავტორი არც ისე ცოტას სწერს თავის შინაგან, ინტიმიურ განწყობილებებზე. „ეპოპეია“-ში არსებითად მწერლის პიროვნება უკან დგება, მთავარი ადგილი კი დათმობილი აქვს დამახასიათებელ ფიგურებს იმ მრავალ და თავისებურ ადამიანებისა, რომელთაც ავტორი შეხვედრია საქართველოდან გამგზავრების შემდეგ.

ნ. მიწიშვილი „ეპოპეია“-ში უპირველეს ყოვლისა არკვევს თავის დამოკიდებულებას რევოლუციისადმი. მისი განცხადებით რევოლუციები ყოველთვის უმისოდ ხდებოდა, ის მაში არავითარ მონა-

წილებას არ ლებულობდა, იყო როგორც უბრალო და შორსმდებარე
მაყურებელი:

„...რევოლიუციები ყოველთვის უჩემოდ ხდება და რევოლიუციონურ საქმეში ერთხელ ვერ მოვხვდი... 1917 წელს მსხვერპლნი ქია და შეიქნა რევოლიუცია. მე იქაც არაფერ შუაშემქმნა და მამრია მე სარევოლიუციო და საბრძოლველი? რევოლიუცია მოხდა უჩემოთ, განვითარდა უჩემოთ, უჩემოთაც გაიმარჯვა რევოლიუციამ და გაიმარჯვა ისე, რომ არ მინახავს არც რევოლიუცია, არც ის ბრძოლა, რამაც რევოლიუცია გამოსქედა — ე. ი. ბავში ვიყავი. შემდეგ კი იმდენი ხალხი დიქატრონა რევოლიუციას, რომ დიდი საქმის ვაკეთებამ ჩემამდე არ მოაწია. პატარა საქმეს ისედაც კი ვაკეთებდი, ურევოლიუციოდ“...

ამგვარად, ნ. მიწიშვილი თავისთვის იყო, როდესაც რევოლუციები ხდებოდა. ასეთი განცხადებით ის რამდენიმეთ ამჟღავნებს ობიექტული ადამიანის განწყობილებებს.

შემდეგ, მომხდარ ფაქტს ნ. მიწიშვილი მაინც უწევს ანგარიშს, აუცილებლობის გამო. ის ცდილობს აედევნოს ეპოქის მისწრაფებებს: „მე ვცდილობ შევიგნო დღევანდელი ეპოქა“... აცხადებს ის. ამნაირად ასე თუ ისე ნ. მიწიშვილი მაინც ცდილობს მოახლოებას რევოლიუციასთან. ეს უსათუოდ დადებითი მოვლენაა.

„ეპოპეია“-ს შემდეგ ფურცლებზე ავტორი იძლევა საქართველოდან წასვლის ისტორიას. მას მოყვება აღწერა ემიგრაციის ცხოვრების: თუ როგორ არ ერიდებიან საქართველოდან გაქცეული „მამულიშვილები“ საზღვარგარეთ დაცემულ და ავანტიურისტულ „მოღვაწეობის“, დამამძირებელ და სახელის გამტეხ მოქმედებებს და სხვ. ფაქტიური მასალა, რომელიც მოჰყავს ნ. მიწიშვილს „ეპოპეია“-ში ემიგრაციის შესახებ, უსათუოდ საინტერესოა.

გზადაგზა ნ. მიწიშვილი თავის პირად განწყობილებების, თავის პირად დამოკიდებულებების შესახებაც გვესაუბრება.

უდიდესი ნაკლი, რომელიც ახასიათებს „ეპოპეია“-ს არის ის, რომ ავტორი უფრო მეტად ცდილა მხოლოდ აღენიშნა ფაქტები და არა მისი კრიტიკა მოეცა. საერთოდ მასალის იდეოლოგიური ორგანიზაცია არ მოსჩანს მკაფიოდ ნაწარმოებში, მაშინ, როდესაც ეს აუცილებლად საჭირო იყო.

ავტორი თბრობითი სტილს მიმართავს. გამოთქმები სადა და დახვეწილი აქვს. ნაწარმოებში ხარბათ არის მოცემული პროვინციალიზმი (იმერიაში).

„ეპოპეია“ აუცილებლად მნიშვნელოვანი მხატვრულ-საზოგადოებრივი ნაწარმოებია.

მ რ.

ანატოლ ფრანსი „ღმერთებს სწყურიათ“ (თარგმანი ფრანგულად)
დან გერონტი ქიქოძისა) სახელგამი. 1929. გვ. 460 ფ. 2 მ. 20 ა.

ანატოლ ფრანსი თავის ცნობილ ნაწარმოებში „ღმერთებს სწყურიათ“ — ეხება რევოლუციის პრობლემას. მაში მოცემულია რევოლუციის საუკუნის ბურჟუაზიული რევოლუცია.

რომანის მთავარი გმირი ევარისტ გამლენი, მხატვარი, დავიდის მოწაფე, კეთილი და თანამგრძობი ადამიანი, არის რობერსპიერის მომხრე; ის გამსჭვალულია იაკობინელების პოლიტიკური იდეალებით, თანდათან სასტიკი და მკენგარე ხდება გილიოტინაზე აგზავნის არა მარტო თავის მახლობელ ადამიანებს, არამედ უღანაშაულოებსაც.

გამლენის მობრძანებზე პიროვნებას რომანში წარმოადგენს ფილოსოფოსი, ეპიკურის მოწაფე, ბროტო, რომლისთვისაც რევოლუცია არის რაღაც გარდამავალი და არა არსებითი კაცობრიობის ცხოვრებაში. მისთვის მუდმივი და გარდაუვალი „ამბავია“ მხოლოდ ფიზიკური ვნება.

რომანის ცენტრალურ ფიგურას წარმოადგენს ლამაზი ქალი ელოდი. ის უკიდურესი ეროტიკის განხორციელებაა. სანამ რევოლუციაა გამარჯვებული, მისი საყვარელია იაკობინელი, როდესაც იმარჯვებს კონტრ-რევოლუცია, მაშინ მას სველის ტერმიდორიანელი. ამგვარად, მხოლოდ სქესობრივი მისწრაფება არის მარადიული და უცვლელი ელოდის ტიპის ხალხისათვის.

„ღმერთებს სწყურიათ“ გამსჭვალულია უარყოფითი დამოკიდებულებით დიდი რევოლუციის დროინდელ ტერორისადმი. ა. ფრანს რევოლუციის დღეების მიზეზად მიაჩნია სწორედ ტერორი, მაშინ, როდესაც სულ სხვა იყო ამისი მიზეზი.

რომანში იაკობინელები უარყოფითად არიან გამოხატული, ისინი მოსჩანან იდეალისტებათ, რომლებიც სისხლით ანხორციელებენ თავიანთ მისწრაფებებს.

საერთოდ რომანში რევოლუცია უარყოფილია, რადგანაც ანატოლ ფრანსის წარმოდგენით მას არ შეუძლია შესცვალოს ადამიანი.

„ღმერთებს სწყურიათ“ — ში გამოთქმული აზრები ა. ფრანსის მსოფლმხედველობის კულმინაციური წერტილია. ამ რომანში მან სიქვა გარკვევით თუ როგორ უყურებდა ის ბრძოლას საზოგადოებრივი ურთიერთობის გარდაქმნისათვის.

თარგმანი კარგათ არის შესრულებული.

წიგნის ტექნიკური მხარეც სათანადო სიმაღლეზე დგას.

ფასი შეტად ძვირია.

ბ. კ.

ქართველი
წიგნიერების
კავშირთა
კავშირთა

ახალი წიგნები

დაიბეჭდა:

1. კარლო კალაძე — „ლექსების წიგნი“ (გამ. „წიგნი“).
2. დ. ლორთქიფანიძე — „პირველი დედა“ (გამ. „წიგნი“).
3. პ. ხაჩიძე — „პირველი ქართველი“ (გამ. „წიგნი“).
4. ს. მული — „კომუნა საქართველო“ (გამ. „წიგნი“).
5. შ. რაფიანი — „ლიტერატურული პორტრეტები“ (გამ. სახელგამის).

იბეჭდება:

1. ი. ვაკელი — „ლექსები“ (გამ. სახელგამის)
2. დ. ბოგოზიძე — „ინდუსტრიული ლირიკა“ (გამ. სახელგამის).
3. თ. კოლუმბაძე — „შაშვილარ“ (გამ. სახელგამის).
4. ბ. ბუაჩიძე — ბრძოლა ჰეგემონიისათვის (გამ. „წიგნი“).

ს. ს. მ. უ. ს. პოლიგრაფტრესტის 1-ლი სტამბა. პლებანოვის კრ. № 91
მთავარლიტი № 654. შეკვეთა № 1268. ტირაჟი 1000.